

570.65

1713

ΜΑΡΚΟΥ ΤΥΛΛΙΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΑΙ ΠΡΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΩΡΙΣΜΕΝΑΙ

ΔΙΑ ΤΗΝ Ε΄ ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΡΜΗΝΕΥΘΕΙΣ ΑΙ

ΥΠΟ

ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ Α. ΚΑΚΡΙΔΗ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Ὁδὸς Πνευμαζόγλου 8α

1931

Δ. 1236
ΜΑΡΚΟΥ ΤΥΛΛΙΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΑΙ ΠΡΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΡΙΣΜΕΝΑΙ

ΔΙΑ ΤΗΝ Ε΄ ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΙΕΡΜΗΝΕΥΘΕΙΣ ΑΙ

ΥΠΟ

ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ Α. ΚΑΚΡΙΔΗ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

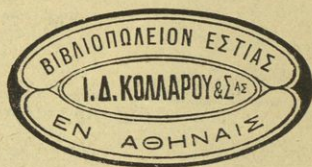
ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ ΚΑΙ ΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

Όδος Πεσματζόγλου 8α

1931

Τὰ γνήσια αντίτυπα φέρουν τὴν σφραγίδα τοῦ
βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ Περιελεύς 30

ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Τὴν ἀνάγκην τῶν ἐπιστολῶν συνησθάνθησαν οἱ ἄνθρωποι εἰς ἰκανῶς παλαιούς χρόνους, ἀλλὰ δὲν εἶχον τὴν εὐκολίαν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἡμεῖς σήμερον, ν' ἀλληλογραφῶσι. Διότι οὔτε ἡ ἀποστολὴ τῆς ἀλληλογραφίας ἐνηργεῖτο, ὅπως σήμερον, τακτικῶς δι' ὑπαλλήλων τοῦ κράτους, ἀλλ' ἦσαν ἠναγκασμένοι οἱ θέλοντες νὰ πέμψωσιν ἐπιστολὴν πρὸς τινα ἐν ἄλλῳ τόπῳ εὐρισκόμενον, ν' ἀποστέλλωσιν ἐπιτηδες ἄνθρωπον ἰδικόν των, ἰδίως δούλους, — ἐκτὸς ἂν συνέπιπτε νὰ μεταβαίνη εἰς αὐτὸν τὸν τόπον ἔμπορος ἢ ἄλλος τις πάντως γνωστός, — καὶ ἡ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν διαφόρων τόπων ἦτο δυσκολωτάτη. Ἐπίσης ἡ γραφικὴ ὕλη δὲν ἦτο ὅσον σήμερον εὐκὸλος καὶ εὐανος, ἀλλ' ἠναγκάζοντο νὰ γράφωσι τὰς ἐπιστολάς ἐπὶ ξύλου, ἢ ὀστράκου, ἢ ἐπὶ πινάκων ἐπαληθιμμένων διὰ κηροῦ, ἐπὶ μολυβδίνων πλακῶν καί, βραδύτερον πολὺ, ἐπὶ πατύρων.

Αἱ ἐπιστολαὶ συνήθως εἶναι προωρισμέναι νὰ μείνωσι μυστικαὶ καὶ δὲν δημοσιεύονται, οὐδὲ ἐνδιαφέρει πάντοτε τὸ περιεχόμενον αὐτῶν τοὺς πολλούς· διὰ τοὺς λόγους τούτους δὲν διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν πολλαὶ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ἐπιστολαί. Ἡ μεγαλυτέρα διασωθεῖσα συλλογὴ εἶναι ἡ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Κικέρωνος, αὐτοῦ πρὸς φίλους ἢ συγγενεῖς καὶ ὀλίγαι φίλων πρὸς αὐτόν, συλλογὴ περιλαμβανούσα ὑπὲρ τὰς 850 ἐπιστολάς. Ἡ διασωθεῖσα αὕτη συλλογὴ εἶναι πολυτιμοτάτη δι' ἡμᾶς, ὅχι μόνον διότι παρέχει πιστὴν εἰκόνα τῆς ἀλληλογραφίας τῶν χρόνων ἐκείνων, εἰκόνα τῆς συνηθεστέρας μεταξὺ φίλων καὶ οἰκείων (δημωδεστέρας) λατινικῆς γλώσσης, εἰκόνα ζωτανῆν τοῦ κοινωνικοῦ βίου τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ διότι ἀποκαλύπτει ἡμῖν γνησιώτερον τὸν συγγενῆ καὶ φίλον Κικέρωνα, τὸν πατέρα, τὸν σύζυγον, τὸν ἀδελφὸν Κικέρωνα. Ἀκόμη εἶναι πολυτίμος ἡ συλλογὴ αὕτη καὶ διὰ πολλὰς πληροφορίας περὶ πολλῶν γεγονότων τῆς

πολύ σημαντικῆς ἐκείνης ἐποχῆς, μᾶς εἰκοσιπενταετίας περίπου (68—43 π. Χ.).

Ἐσωτερικὴ μορφή τῶν ἐπιστολῶν.

Οἱ ἀρχαῖοι, καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, γράφοντες ἐπιστολὴν πρὸς τινὰ ἐσυνήθιζον εὐθὺς ἐν ἀρχῇ αὐτῆς νὰ δηλώσῃ τὸ ἑαυτῶν ὄνομα, κατ' ὀνομαστικὴν, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀποδέκτου κατὰ δοτικὴν πτώσιν· ἅμα δὲ προσέθετον μεταξὺ τῶν δύο ὀνομάτων ἢ μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἀποδέκτου καὶ χαιρετισμὸν τινὰ (εὐχὴν), οἱ Ἕλληνες (πολλά, πλεῖστα) *χαίρειν*, (εὖ πράττειν), οἱ Ῥωμαῖοι *salutem (plurimam) dicit*· π. χ. M. Cícero *s(alutem) d(icit) C(aio) Curioni*. Μετὰ τὸν χαιρετισμὸν τοῦτον ἠρώτα συνήθως ὁ γράφων περὶ τῆς ὑγείας τοῦ ἀποδέκτου καὶ ἔβραβίου περὶ τῆς ἑαυτοῦ, ὥδε : *si vales bene est : ego valeo*· ἂν δὲ ἦτο ἡγεμὼν στρατοῦ ὁ ἀποδέκτης ἢ ὁ γράφων ἠρώτα καὶ ἔβραβίου περὶ τῆς ὑγείας τοῦ στρατοῦ· π. χ. *si tu exercitus-que tuus valetis, bene est : ego exercitus-que meus va-lemus*. Ἐπειδὴ δὲ αἱ φράσεις αὗται ἦσαν συνήθεις καὶ τυπικαί, ἐσημειοῦντο μόνον διὰ τῶν ἀρχικῶν γραμμάτων· π. χ. M. Cícero *s. d. C. Curioni, S. v. b. e. e. v., ἢ s. t. e. q. t. v. b. e. e. e. q. m. v.*—Ἡδύναντο ὁμως τὰ περὶ τῆς ὑγείας καὶ νὰ παραλειφθῶσιν ἐντελῶς.

Ἐπειτα ἠκολούθει τὸ κείμενον (περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς), συνήθως ὄχι μακρόν.

Ὁ τόπος ὅθεν ἐστελέετο ἢ ἐν ᾧ παρεδίδετο ἡ ἐπιστολὴ καὶ ἡ ἡμερομηνία ἐσημειοῦντο κατὰ τὸ τέλος αὐτῆς, ὥδε πως· *Athenis, data est (epistula) III Cal. Apriles*. Ἐν τέλει προσετίθετο ἐνίοτε καὶ ἡ εὐχὴ *vale ἢ ἡ συμβουλὴ cura ut valeas, ἢ tu me diliges et valebis*. Οἱ Ἕλληνες ὁμοίως ἐν τέλει ἠῤῥωντο *ἔρρωσο, εὐ-τύχει*.

Ἐξωτερικὴ μορφή τῶν ἐπιστολῶν.

Αἱ ἀποστελλόμεναι ἐπιστολαὶ συνήθως ἐσφραγίζοντο καθ' ὄν-

περίπου τρόπον σφραγίζονται τὰ ταχυδρομικά δέματα σήμερον περιεδένοντο δηλ. διὰ ταινίας (λατ. *linum*), τῆς ὁποίας τὰ ἄκρα συνεπεκολλῶντο διὰ κηροῦ ἢ ἀργίλλου καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐτίθετο ἡ σφραγὶς φέρουσα τὰ γράμματα ἢ τὴν εἰκόνα τοῦ ἀποστολέως, ἢ καὶ τινος ἐπιφανοῦς προγόνου τὴν εἰκόνα, ἢ ἄλλην τινὰ παράστασιν. Πολλάκις ἐπέγραφον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀποδέκτου, τὸ ἄξιωμα αὐτοῦ καὶ τὸν τόπον τῆς διαμονῆς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Εἰς τὴν Ἰην ἐπιστολὴν (*ad famil. II, 4*).

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔπεμψεν ὁ Κικέρων τῷ 53 π. Χ. ἐκ Ῥώμης πρὸς τὸν ἐν Ἀσίᾳ ὡς ταμίαν μένοντα Γάιον Σκριβώνιον Κουρίωνα (C. Scribonius Curio), υἱὸν τοῦ Γαίου Σκριβωνίου Κουρίωνος, ὀνομαστοῦ ἀνδρός, ἀγωνισαμένου κατὰ τοῦ Μιθριδάτου, ὑπατεύσαντος κατὰ τὸ 76 π. Χ., νικήσαντος τοὺς Θυρῆκας καὶ Δαρδάνους καὶ θριαμβεύσαντος, ὑποστηρίζαντος τὸν Κικέρωνα ἐν τοῖς ἀγῶσιν αὐτοῦ κατὰ τοῦ Κατιλίνα καὶ τοῦ Κλωδίου, καὶ ἐκ τῶν σφοδρῶν ἀντιπάλων τοῦ Καίσαρος. Ὁ υἱὸς ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς τὰ πολιτικά φρονήματα τοῦ πατρὸς, βραδύτερον ὁμως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς (53 π. Χ.) καὶ ἀπὸ τῆς δημαρχίας αὐτοῦ, τὸ 50 π. Χ., ἐγένετο ὀπαδὸς τοῦ Καίσαρος.

Epistularum genera τῶν ἐπιστολῶν τὰ (διάφορα) εἶδη multa πολλά, ἔξ ὧν λέγει κατωτέρω, unum reliqua... duo, τὰ εἶδη τῶν ἐπιστολῶν εἶναι τρία. || sed unum illud ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνο. || certissimum γνησιώτατον. || res ipsa τὸ πρᾶγμα αὐτό, δηλ. αἱ ἐπιστολαί. || ut certiores faceremus ἵνα (δηλαδὴ) πληροφορωμένῃ ἡ τελικὴ αὕτη πρότασις χρησιμεύει μὲν εἰς διασάφεισιν τοῦ illud cuius, ἀλλ' ἐξηγήθη ἀπὸ τοῦ (ἱστορικοῦ χρόνου) inventa est (ἐπενοήθη), καὶ διὰ τοῦτο ἐτέθη ἐν αὐτῇ παρατατικὸς (faceremus). Ἐπίσης διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐτέθη παρατατικὸς καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις esset—interest. Ὁμαλώτερος θὰ ἦτο ὁ λόγος, ἂν διευτυποῦτο ὡς ἐξῆς : sed unum

illud (genus epistularum) certissimum (est), quibus (epistulis) certiores facimus absentes, si quid sit, quod eos scire aut nostra aut ipsorum intersit. Ἄλλ' ἢ παρεντεθεισα πρότασις cuius causa inventa res ipsa est ἐτάραξε τὴν ὁμαλὴν διατύπωσιν. || si quid esset εἰάν εἶναι (ὄχι **ἦτο**) τί, quod... interesset ὅπερ νὰ ἐνδιαφέρῃ (ὄχι **ἐνδιέφερε**) τὰς ἐπιστολάς, λέγει, ἐπενόησαν οἱ ἄνθρωποι, διὰ νὰ πληροφορῶμεν τοὺς ἀπόντας περὶ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἢ ἡμᾶς ἢ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ἐνδιαφέρει νὰ γνωρίζουν. || ipsorum αὐτοὺς τοὺς ἰδίους. || a me παρ' ἐμοῦ. || tuarum rerum ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀνωτέρω ipsorum interesset. || domesticos οἰκείους. || scriptores εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δι' ἐπιστολῶν πληροφοροῦν, *nuntii* δὲ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔρχονται οἱ ἴδιοι καὶ ἀγγέλλουν προφορικῶς. || nihil... novi [οὐδὲν **νέου**, λατινισμός], οὐδὲν νέον. || Utrum (genere) me... non intellego ποῖον ἀπὸ τὰ δύο εἶδη ἀρμόζει ὀλιγώτερον εἰς ἐμὲ νὰ μεταχειρισθῶ δὲν δύναμαι νὰ νοήσω· δηλαδὴ καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο εἶδος δὲν μοι εἶναι δυνατόν νὰ μεταχειρισθῶ. || Jocerne... ἀπορηματικὴ πρότασις καθ' ὑποτακτικὴν (coniunctivus dubitativus) νὰ ἀστειευθῶ, νὰ σου γράψω τίποτε ἀστεία διὰ νὰ γελάσωμεν ; || Civem mehercule... ἀλλὰ αἱ παρούσαι περιστάσεις εἶναι τοιαῦται, ὥστε οὐδεὶς πολίτης ἔχει ὄρεξιν νὰ γελάσῃ. Διὰ τούτων ὑπαινίσσεται ὁ Κικ. τὴν τότε, κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ ἔτους 53 π. Χ. ἐπικρατοῦσαν ἐν Ῥώμῃ ἀναρχίαν· ἀρχοντες (ὑπάτοι, στρατηγοὶ) δὲν εἶχον ἀκόμη ἐκλεχθῆ, ἐν ᾧ ἔπρεπε κανονικῶς νὰ ἦσαν ἐκλελεγμένοι ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου τοῦ προηγουμένου ἔτους, 54 π. Χ. Διὰ τοῦτο ἡ πόλις διωκεῖτο διὰ μεσοβασιλέων (per interreges). Ἡ κατάστασις ἦτο καθόλου τοιαύτη, ὥστε ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ ἀνατεθῆ εἰς τὸν Πομπήιον δικτατωρικὴ ἐξουσία, διὰ νὰ σώσῃ τὴν πόλιν (Πλουτ. β. Πομπ. 54). || temporibus his ἀφαιρ. χρόν. ἐν τοῖςδε τοῖς (νῦν, χαλεποῖς) καιροῖς. || An gravius... ἢ νὰ γράψω τι σοβαρότερον, σοβαρόν πως, ὀλίγον σοβαρόν ; || Quid sst, quod...? (ἡτορικὴ ἐρώτησις=τί (ἄλλο) εἶναι, ὅπερ νὰ δύναται σοβαρῶς ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος νὰ γραφῆ πρὸς τὸν Κουρίωνα, εἰμὴ περὶ τῆς πολιτείας ; Τὰ πράγματα τῆς πολιτείας εἶναι τὰ σοβαρότατα ἀπὸ ὅλα, πρὸ πάντων εἰς τόσον χαλεποὺς καιροὺς, καὶ κατ' ἀνάγκην οἱ ἐπιφανεῖς πολιτικοὶ ἄνδρες γράφοντες πρὸς ἀλλήλους σοβαρῶς περὶ τούτων θὰ πραγματεύονται. || Atqui ἄλλ' ὅμως || haec mea causa est, ut... [τοιαύτη εἶναι ἡ ἐμὴ ὑπόθεσις] οὕτως ἔχει τὰ ἐμά, ὥστε... || sentio φρονῶ. || audeam... scribere ὁ Κικέρων

δὲν ἐπεδοκίμαζε τὰ μελετώμενα ὑπὸ τοῦ Πομπηίου καὶ τῶν φίλων του, νὰ ἀνατεθῆ εἰς αὐτὸν ἀπόλυτος (δικτατωρικὴ) ἐξουσία· ἤθελε νὰ λειτουργῆ τὸ ἐλεύθερον ἀριστοκρατικὸν πολίτευμα. || scribenti argumentum τοῦ γράφαι ὑπόθεσιν, θέμα νὰ γράψω. || utar ea clausula θὰ μεταχειρισθῶ αὐτὴν τὴν κατακλειδα (τέλος) ἐν τῇ ἐπιστολῇ μου (ταύτῃ). || quā (utī) soleo τὴν ὁποῖαν συνηθίζω νὰ μεταχειρίζωμαι. || teque cohortabo καὶ σὲ θὰ προτρέψω. Ταῦτα εἶναι διασάφεις τοῦ προηγουμένου utar eā clausulā, qua soleo· ὥστε τὸ -que ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ hoc est (h. e.)=τοῦτ' ἐστίν (τ. ἔ.) δηλαδή. || ad studium summae laudis πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς ὑψίστης ἀρετῆς, ἵνα προσπαθήσῃς νὰ γίνῃς ἀριστος. || Est enim tibi gravis adversaria... incredibilis quaedam exspectatio [διότι ὑπάρχει εἰς σὲ δεινή...] διότι ἔχεις δεινὴν ἀντίπαλον παρεσκευασμένην καὶ ἔτοιμον, ἀπίστευτὸν τινα προσδοκίαν. Πάντες δηλ. περιμένουν ἀπὸ σέ, ὦ Κουρίων, νὰ δειχθῆς ἄξιος τοῦ πατρὸς σου καὶ μέγας ἀνὴρ. Αὐτὴν τὴν *προσδοκίαν* τῶν συμπολιτῶν τοῦ Κουρίωνος ὁ Κικέρων παραβάλλει πρὸς δεινὸν ἀντίπαλον, πολέμιον παρεσκευασμένον, τὸν ὁποῖον διὰ νὰ δυνηθῆ νὰ κάταβάλῃ ὁ Κουρίων, ὀφείλει νὰ ὀπλισθῆ διὰ τῶν καταλλήλων ὀπλων, τ. ἔ. διὰ τῆς ἀρετῆς. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὸ γαλλικὸν λόγιον la noblesse oblige καὶ νὰ ὑπενθυμίσωμεν εἰς τοὺς υἱοὺς ἐνδόξων πατέρων, ὅτι ἡ εὐγένεια εἶναι *βάρος*, ἐπιβάλλει ὑποχρεώσεις, εἶναι, ὡς ὀρθότατα λέγει καὶ ὁ Κικ., ἀντίπαλος δεινός, τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ὀπλιζόμενοι διὰ πάσης ἀρετῆς, ὅτι εἶναι μωροὶ οἱ καυχώμενοι μόνον ἐπὶ πατραγαθῶν, ἀλλὰ μὴ ἀγωνιζόμενοι νὰ ἀναδειχθοῦν ἄξιοι τῶν πατέρων των. || constituta et parata (καθεστιαμένη) παρατεταγμένη καὶ ἐτοίμη (πρὸς μάχην). || incredibilis quaedam exspectatio ἀπίστευτός τις, μία πολὺ ἀπίστευτος προσδοκία· τὸ quaedam ἐπιτείνει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπιθ. incredibilis. || quam δηλ. adversariam τὴν ὁποῖαν ἀντίπαλον. || unā re δι' ἐνός (μόνου) πράγματος. || si hoc statueris... laborandum ταῦτα ἐξηγοῦσι, ποῖον εἶναι τὸ μόνον πρᾶγμα (una res), διὰ τοῦ ὁποῖου θὰ καταβάλῃ ὁ Κουρίων τὸν δεινὸν αὐτὸν ἀντίπαλον. Ἡ σειρά τῶν προτάσεων αὐτῶν εἶναι ἡ ἐξῆς: quam (adversariam) tu una re vinces, si hoc statueris, (tibi) esse laborandum in iis (artibus), quibus artibus comparantur eae laudes, quarum laudum gloriam adama(ve)ris. || statueris τετελ. μέλ., θὰ σκεφθῆς καὶ θὰ ἀποφασίσῃς· τὸ hoc ἐξηγεῖται διὰ τοῦ (tibi) laborandum esse in iis

artibus. || adama(ve)ris τετελ. μ. τοῦ adāmo ἐρῶ, ἐφίεμαι· laudum = ἀρετῶν. || quibus artibus δι' ὧν ἐπιτηδευμάτων (τεχνῶν), παιδευμάτων, μαθημάτων. || comparantur παρασκευάζονται, ἀποκτιῶνται. || in iis (artibus) esse laborandum ὅτι πρέπει νὰ κοπιήσῃς, νὰ παιδευθῆς ἐν τούτοις τοῖς ἐπιτηδεύμασιν. || In hanc sententiam ἐπὶ ταύτης τῆς ἐννοίας. || scriberem... nisi confiderem ὑπόθεσις τοῦ ἀπραγματοποιήτου, ἐναντία πρὸς τὴν πραγματικότητα, ἡ ὁποία πραγματικότης εἶναι : sed non scribo plura ; confido enim te tua sponte satis incitatum esse. || tua sponte οἰκεία βουλήσει, μόνος σου (χωρὶς νὰ περιμένης τὴν ἐμὴν ἢ ἄλλου τινὸς παρότρυνσιν). || incitatum esse ὅτι ἔχεις παροτρυνθῆ καὶ ὀρμήσει. || et hoc, quidquid attigi... καὶ τοῦτο (ἀκόμη), ἐὰν ἔθιξα κάτι τι, δὲν τὸ ἔκαμα ἵνα σὲ παρακινήσω (ἀφ' οὗ μόνος σου ἔχεις ἤδη ὀρμήσει), ἀλλὰ (μόνον) ἵνα δώσω μαρτύριον (τεκμήριον) τῆς ἐμῆς πρὸς σὲ ἀγάπης.

Εἰς τὴν 2αν ἐπιστολὴν (ad famil. II, 5).

Τοῦ αὐτοῦ Κικέρωνος πρὸς τὸν αὐτὸν Κουρίωνα ἐπιστολὴ ὄχι πολὺ ὕστερον τῆς 1ης σταλεῖσα.

Haec negotia quo modo se habeant ταῦτα (τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν Ῥώμῃ ἔργα) πῶς ἔχουσιν. Ἡ πρότασις quo modo se habeant haec negotia εἶναι πλαγία ἐρωτηματικὴ ἐξαρτωμένη ἀπὸ τοῦ κατωτέρω narrare. Ἡ κατάστασις τότε ἐν Ῥώμῃ ἦτο πολὺ κακὴ. || epistulā ἀφαιρ. ὄργαν., δι' ἐπιστολῆς, ἐν ἐπιστολῇ. || Tibi... αἱ προτάσεις ἔχουν ἀλληλοτεμαχισθῆ ἢ σύνταξις εἶναι ἡ ἐξῆς : Etsi (tu) in eadem (nobiscum) navi es, ubicunque es, ut scripsi ad te ante, tamen gratulor tibi, quod abes, vel quia non vides ea... || tibi gratulor συγχαίρω σοι. || etsi in eadem es navi εἰ καὶ εὗρίσκεσαι ἐν τῇ αὐτῇ (μεθ' ἡμῶν) νηϊ, τ. ἔ. εἶσαι πολίτης τῆς αὐτῆς μετ' ἡμᾶς πόλεως. Ἡ πολιτεία συνηθέστατα τόσον παρ' Ἑλλήσιν ὅσον καὶ παρὰ Ῥωμαίοις παραβάλλεται πρὸς ναῦν. Ὁ Κικέρων θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι καὶ ὁ Κουρίων, ὡς πολίτης ὤρωμαῖος, ἐκινδύνευε μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἀλλὰ μακαρίζει αὐτὸν καὶ τὸν συγχαίρει, διότι εἶναι μακράν, ἐν Ἀσίᾳ, καὶ δὲν βλέπει τὴν ὄχι καλὴν ἐν Ῥώμῃ κατάστασιν. || abes τοῦ ῥήμ. absum. || quae nos ἐνν. vīdemus. || vel quod... εἴτε διότι... || excelso et illustri loco ἐν ἐξέχοντι καὶ ἐπιφανεῖ τόπῳ. || laus tua ἡ σὴ ἀρετὴ. || In plurimorum... conspectu ἐν τῇ ὄψει (θέῳ) πλείστων, ὥστε δηλ. πλείστοι νὰ βλέπωσιν

αὐτήν. || quae δηλ. laus tua. || nec obscuro (sermone) οὔτε ἐν σκοτεινῇ, ἀμφιβόλῳ ὁμιλίᾳ, ἀντιθ. clarissima (laus) καθαρωτάτη, διαυγεςτάτη. || nec vario sermone οὔτε ἐν ποικίλῃ ὁμιλίᾳ, τ. ἔ. ἄλλοι μὲν νά μας λέγουν ἄλλα καὶ ἄλλοι ἄλλα, ἀντιθ. (sed) unā omnium voce ἄλλὰ μιᾷ πάντων φωνῇ, πάντες δηλ. οἱ ἐξ Ἀσίας εἰς Ῥώμην ἐρχόμενοι, εἴτε ῥωμαῖοι πολῖται ἦσαν (civium) εἴτε σύμμαχοι (sociorum), πάντες ὁμοφώνως ἐλήνουν καθαρὰ-καθαρὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ Κουρίωνος. || perfertur διακομίζεται, φέρεται ἀπὸ Ἀσίας εἰς Ῥώμην. || gratulernne... ἂν πρέλει νά σε συγχαρῶ ἢ νά ἔχω φόβον ὑπὲρ σοῦ· πλαγία ἐρώτησις ἐξαρτωμένη ἀπὸ τοῦ nescio δὲν ἠξεύρω· εὐθεῖα ἐρώτησις (ἀπορηματικὴ) θὰ ἐξεφέρετο ὁμοίως. || quod... tuī διότι εἶναι θαυμαστή ἢ προσδοκία τῆς σῆς ἐπανόδου, δηλ. θαυμάζει τις, ὅτι μὲ μεγάλας ἐλπίδας σὲ περιμένουν νά ἐπανέλθῃς. || non quo verear ὄχι διότι φοβοῦμαι. || ne... non respondeat μήπως δὲν ἀνταποκριθῇ. || opinioni=expectationi, spei εἰς τὴν προσδοκίαν. || sed mehercule (vereor) ἄλλὰ μὰ τὸν Ἡρακλέα (φοβοῦμαι). || cum veneris (Romam) ὅτε θὰ ἔλθῃς (εἰς Ῥώμην), τετελ. μέλ. || non... iam δὲν ἔχῃς πλέον. || quod cures τὸ ὅποιον νά φροντίσῃς. Ἐκφράζει τὸν φόβον μήπως, ὅταν ἐπανέλθῃ ὁ Κουρίων, εἶναι πλέον ἀργά, διότι ὅλα θὰ εἶναι κατεστραμμένα, ὥστε ὁ Κουρίων νά μὴ ἔχῃ πλέον τι περὶ τοῦ ὁποίου νά φροντίσῃ. || ita τόσῳ. || sed haec ipsa ἄλλ' αὐτὰ ταῦτα (τὰ ὅποια σοῦ γράφω τώρα). || rectene... commissa ἂν ὀρθῶς ἐνεπιστεῦθησαν (παθητ.) εἰς ἐπιστολήν, δηλ. ἂν ἔκαμα καλὰ πού σοῦ το ἔγραψα μέσα εἰς τὴν ἐπιστολήν μου, ἴσως νά ἔκαμα ἄσχημα, πού σοῦ τα ἔγραψα. || Quae te δι' αὐτὸν λοιπὸν τὸν λόγον (διότι ἴσως δὲν ἔπρεπε νά σοῦ τα γράψω. || cetera cognosces ex aliis τὰ λοιπὰ θὰ μάθῃς παρὰ τῶν ἄλλων, οἱ ὅποιοι θὰ σου γράψουν ἢ θὰ ἔλθουν νά σοῦ τα ποῦν προφορικῶς. || desperas εἶσαι ἀπηλπισμένος, ἀντίθ. habes spem. || meditare προσκτ. τοῦ meditor-atus sum-atum-ari μελετῶ. || quae... debent... ἢ σειρά: quae debent esse in eo civi ac viro—qui sit... vindicturus ὅστις μέλλει νά ἀνασώσῃ καὶ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν παλαιὰν αὐτῆς ἀξίωσιν (κῦρος) καὶ ἐλευθερίαν τὴν πολιτείαν, ἣτις ἔχει καταβληθῇ καὶ καταπιεσθῇ ὑπὸ τῶν ἀθλιῶν περιστάσεων καὶ τῶν διεφθαρμένων ἡθῶν.

Εἰς τὴν 3ην ἐπιστολὴν (ad famil. II, 6).

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν ὀλίγον ὕστερον μετὰ τὴν 2αν ἐπιστολὴν σταλεῖσα.

Nondum ἀκόμη δέν. || adventare ὅτι φθάνεις. || cum...misi (τότε) ὅτε...ἔλεμψα· ἄξιον σημειώσεως ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι γράφοντες ἐπιστολὴν ἐλάμβανον ὑπ' ὄψιν τὸν χρόνον, καθ' ὃν θὰ ἀνεγίνωσκεν αὐτὴν ἐκεῖνος πρὸς ὃν ἀπηνθύνετο ἢ ἐπιστολή· διὰ τοῦτο μετεχειρίζοντο, ὅτε ἔγραφον περὶ συγχρόνων πράξεων, *ὄχι ἐνεστώτα* (cum...mitto), ἀλλ' *ἀόριστον* ἢ *παρατακτικόν*. || cum his litteris μετ' αὐτήν, τὴν *παροῦσαν*, ἐπιστολὴν. || appropriquare ὅτι πλησιάζει, ἐξαριτάται ἐκ τοῦ putaretur=ἐνομιάζετο. || et... constaret καί... ἐβεβαιούτο. || Romam versus πρὸς, διὰ τὴν Ῥώμην. || magnitudo rei τὸ μέγεθος, ἢ σπουδαιότης τοῦ πράγματος, τῆς ὑποθέσεως, περὶ τῆς ὁποίας θὰ σου ἐγράφομεν. || fecit ut non vereremur ἔκαμεν ὥστε νὰ μὴ φοβηθῶμεν. || ne nimis cito mitteremus μήπως *πάρα πολὺ* γρήγορα πέμψωμεν. || cum magnopere valemus ἀφ' οὗ πολὺ ἠθέλωμεν. || quam primum ὅσον τὸ δυνατὸν γρηγορώτερα. || mea in te officia...αἱ ἰδικαί μου πρὸς σέ ὑπηρεσίαι τόσον μεγάλαι (δηλ. ὄχι πολὺ μεγάλαι), ὅσας σὺ ὁ ἴδιος μᾶλλον συνηθίζεις νὰ τας διακηρύττης (μεγαλοποιῶν αὐτὰς) ἢ ἐγὼ νὰ τας ἐκτιμῶ, νὰ τας λογαριάζω (ζυγίζω). || verecundius a te... contenderem εὐλαβέστερον, μετ' ὀλιγωτέραν τόλμην, θὰ ἐζήτην, ἀπήντην, ἀπὸ σέ. || si quae magna res... εἰάν ἐπρόκειτο νὰ ζητηθῆ ὑπ' ἑμοῦ μέγα τι. || grave βαρὺ. Εἶναι ἀξία βαθείας παρατηρήσεως καὶ ἐκτιμήσεως ἢ λεπτότης τοῦ Κικέρωνος ἀπέναντι τοῦ Κουρίωνος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔτυχε νὰ ἔχη προσφέρει ὑπηρεσίας τινάς, καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον τώρα εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ κάποιαν χάριν. Πόσον λεπτῶς ἀποφεύγει τὸν σκόπελον νὰ παρεξηγηθῆ ἀπὸ τὸν Κουρίωνα δι' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ του ζητήσῃ. || homini prudenti δι' ἄνθρωπον, ὅστις αἰδεῖται. || ab eo, de que se bene meritum putet ἀπὸ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον θεωρεῖ εὐεργετημένον ὑφ' ἑαυτοῦ. || ne videatur ἵνα μὴ φαίνεται ὅτι αὐτό, τὸ ὁποῖον ζητεῖ, μᾶλλον ἐκβιάζει (exigere) παρὰ ὅτι ὡς χάριν ζητεῖ, ἱκετεύει (rogare), καὶ ὅτι ὡς ἀντιμισθίαν (in mercedis loco) μᾶλλον παρὰ ὡς εὐεργεσίαν (beneficii loco) λογαριάζει numerare. || exstiterunt ὑπῆρξαν. Εὐτυχῶς, λέγει, δὲν ἔχω ἐγὼ μόνον προσφέρει ὑπηρεσίας πρὸς σέ, ἀλλὰ καὶ

σὺ πρὸς ἐμέ. Ὡστε δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ θεωρηθῇ ἡ παράκλησίς μου, ὅτι εἶναι ἀξίως ἀποδόσεως εὐεργεσιῶν, ἀξίως ἀνιμισθίας, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐδίστασα νὰ ζητήσω παρὰ ἐκεῖνο ὅπερ μάλιστα μου εἶναι ἀναγκαῖον. || *vel nota omnibus vel ipsa novitate...* καὶ εἶναι, λέγει, αἱ ἰδικαὶ σου πρὸς ἐμὲ ὑπηρεσίαι καὶ γνωσταὶ εἰς ὅλους καὶ ὀνομαστόταται (*clarissimae*) ἔνεκα αὐτῶν τῶν πρωτακούστων ἰδικῶν μου δυσχερῶν περιστάσεων (*ipsa novitate temporum*). Ὑπαινίσσεται ὁ Κικ. τὴν ἔξορίαν τοῦ ἀπὸ Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 58 μέχρι Αὐγούστου τοῦ 57 π.Χ. διὰ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τῶν συνωμοτῶν τοῦ Κατιλίνα. || *estque... ingenui* εἶναι δὲ καὶ εὐγενοῦς ψυχῆς (ἴδιον). || *cui multum debeas* ᾧ (πολὺ) πολλὰ ὀφείλει τις. || *eidem... debere tibi* αὐτῷ τούτῳ (πλεῖστον) πλεῖστα νὰ θέλῃ νὰ ὀφείλῃ. || *non dubitavi... petere* δὲν ἐδίστασα νὰ ζητήσω. || *quod mihi esset* ὅπερ δι' ἐμὲ ἦτο... || *sum veritus, ne... non possem* ἐφοβήθην μήπως δὲν δυνηθῶ. || *tua in me* ἐνν. *officia* ἢ *beneficia*. || *cum... confiderem* ἀφ' οὗ μάλιστα εἶχον πεποίθησιν. || *gratiam* χάριν *quam non... posset* οὐδεμία εὐεργεσία, λέγει, εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστε ἡ ἐμὴ (εὐγενῆς) ψυχὴ νὰ μὴ δύναται ἢ νὰ τὴν δεχθῇ ὅταν προσφέρῃται (*in accipiendo*) ἢ νὰ τὴν ἐπαυξήσῃ καὶ λαμπρύνῃ, ὅταν ἀποδίδῃ αὐτὴν (*in remunerando*), δηλ. νὰ τὴν ἀποδώσῃ μεγαλυτέραν καὶ λαμπροτέραν. || Ἐν ταῖς §§ 3—5 δηλοῖ ὁ Κικέρων, τὴν ζητεῖ παρὰ τοῦ Κουρίωνος, δηλ. νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Μίλωνος, ἵνα γίνῃ ὕπατος διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 52 π.Χ. || *ego omnia...* Ἐγώ, λέγει ὁ Κικέρων, πᾶσαν προθυμίαν μου, πᾶσάν μου ἐνέργειαν καὶ ἐπιμέλειαν, πᾶσαν δραστηριότητα καὶ σκέψιν μου, πᾶσάν μου τέλος τὴν διάνοιαν, ὅλον μου τὸν νοῦν προσήλωσα καὶ ἀφιέρωσα εἰς τὴν ὑπατείαν τοῦ Μίλωνος, πῶς δηλαδὴ νὰ ἐκλεχθῇ ὁ Μίλων ὕπατος. Ὁ Τίτος Ἄννιος Μίλων ἦτο ἐκ τῶν ἀρίστων φίλων τοῦ Κικέρωνος καὶ δὴ ἐξ ἐκεῖνων, οἵτινες μάλιστα ἠγωνίσθησαν καὶ ἐπέτυχον ν' ἀνακληθῇ ὁ Κικέρων ἐκ τῆς ἔξορίας. Λοιπὸν εὐγνωμονῶν ὁ Κικέρων πρὸς αὐτόν, ἔχων δὲ καὶ συμφέρον νὰ ἐκλεχθῇ οὗτος ὕπατος, ἵνα μὴ δύναται ὁ ἐχθρὸς αὐτῶν Κλώδιος, ὅστις ἐζήτει νὰ ἐκλεχθῇ *praetor* διὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 52, νὰ βλάβῃ αὐτούς, ἐζήτει παρὰ τε ἄλλων φίλων καὶ παρὰ τοῦ Κουρίωνος νὰ ὑποστηρίξῃσιν τὸν Μίλωνα νὰ γίνῃ ὕπατος. Ἀλλὰ ἔνεκα ταραχῶν ἐματαιώθησαν ἐπανειλημμένως αἱ ἐκλογαὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ ἔτους 52 π. Χ. Τυχαία δὲ συνάντησις κατὰ τὴν Ἀπρίαν ὁδόν, μακρὰν τῆς Ῥώμης,

των δύο ἐχθρῶν Μίλωνος καὶ Κλωδίου, τῇ 18 Ἰανουαρίου τοῦ 52, ἐγένετο ἀφορομὴ νὰ συμπλακῶσιν αὐτοὶ καὶ αἱ ἀκολουθίαι των καὶ κατὰ τὴν συμπλοκὴν νὰ πληγωθῇ βαρῶς ὁ Κλώδιος καὶ ὕστερον βιαίως ν' ἀποθανατωθῇ. Τὸν Μίλωνα ὑπερήσπισεν ὁ Κικέρων διὰ τὸν φόβον τοῦ Κλωδίου, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀθώωσίν του καὶ ὁ Μίλων ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἔξορίαν καὶ νὰ ζῆσῃ ἐν Μασσαλίᾳ. Ὁ ὑπὲρ Μίλωνος λόγος τοῦ Κικέρωνος εἶναι ἀριστοτέχνημα καὶ σφύζεται ὀλόκληρος (πλὴν μικροῦ χάσματος). || *Fixi et locavi προσήλωσα καὶ ἐτοποθέτησα. || statuique... debere quaerere καὶ σκεπτόμενος ἔφθασα εἰς τὸ συμπέρασμα, ἔκρινα, ὅτι ὀφείλω ἐν ταύτῃ (τῇ ὑπατείᾳ τοῦ Μίλωνος) νὰ ζητήσω ὄχι μόνον τὸν καρπὸν (τὴν ὀφέλειαν) τῆς ἐμῆς ὑπηρεσίας, ἀλλ' ἀκόμη καὶ τὸν ἔπαινον τῆς (πρὸς τὸν εὐεργέτην του Μίλωνα...) εὐγνωμοσύνης. Διὰ τοῦ fructum ἔννοεῖ ὄχι μόνον ἰδικὴν του ἀτομικὴν ὀφέλειαν, ἀλλὰ γενικὴν τῆς ὅλης πολιτείας. || pietatis (εὐσεβείας) εὐγνωμοσύνης. || neque vero cuiquam... puto...οὐδὲ νομίζω ὅτι ποτὲ ὑπῆρξεν εἰς τινὰ (cuiquam) τόσον μέλημα ἢ ἰδία αὐτοῦ σωτηρία καὶ τὰ ἀγαθὰ του, ὅσον μέλημα δύναται νὰ εἶναι εἰς ἐμὲ ἢ τιμὴ, ἢ ὑπατεία τοῦ Μίλωνος. || tantae curae... quantae (curae) δοτικαὶ κατηγορουμένου: *honoris* ἢ τιμὴ, τὸ τιμητικὸν ἀξίωμα, πᾶσα ἀνωτέρα ἀρχὴ (ὑπατεία, στρατηγία, τιμητεία...), διότι διὰ τῆς ἐκλογῆς τινος ὡς ὑπάτου, στρατηγοῦ κλπ. *εὐμιᾶτο* οὗτος ὑπὸ τῶν ἐκλογέων. || eius, in quo... decrevi αὐτοῦ (δηλ. τοῦ Μίλωνος) ἐν τῷ ὁποίῳ διέγων ὅτι πάντα τὰ ἐμὰ κείναι, ἀπὸ τοῦ ὁποίου πάντα τὰ ἰδικά μου πράγματα ἐξαρτῶνται. || huic δηλ. Μίλωνι. || te unum σὺ μόνος. || tanto adiumento (δοτικὴ κατηγορουμένου), τόσον βοήθημα. || si volueris (τετελ. μέλ.) ut nihil... ὥστε νὰ μὴ ἔχωμεν πλέον ἀνάγκην ν' ἀναζητήσωμεν ἄλλου οὐδενὸς τὴν βοήθειαν (πολιτικὴν ὑποστήριξιν). || honorum studium τὴν τῶν χρηστῶν (ἀριστοκρατικῶν) πολιτῶν εὐνοίαν καὶ ὑποστήριξιν, λέγει, ἐκερδίσσαμεν μὲ τὸ μέρος μας (conciliatum nobis) ἐκ τῆς δημαρχίας τοῦ Μίλωνος, καθ' ἣν οὗτος ὑπεστήριξε τὴν ἐμὴν ἐκ τῆς ἔξορίας ἀνάκλησιν (propter nostram causam). || vulgi ac multitudinis ἔννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων ἢ αἰτιατικὴ studium — τὴν εὐνοίαν τοῦ ὄχλου καὶ τῆς πληθύος (τοῦ δήμου, τοῦ πολλοῦ λαοῦ) ἀντίθ. τοῦ honorum = τῶν ἀριστοκρατικῶν. || propter magnificentiam munus liberalitatemque naturae διὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν δημοσίων λειτουργῶν, *χορη-**

γῶν (τὴν τέλεσιν μεγαλοπρεπῶν ἀγώνων), καὶ τὴν ἐλευθεριότητα (τῆς φύσεως) τὴν φυσικὴν, τὴν ἔμφυτον ἐλευθεριότητα. Οἱ aediles curules (ἐπιδίφθοροι ἀγορανόμοι) εἶχον τὴν ἐπιμέλειαν τῆς τελέσεως τῶν δημοσίων ἀγώνων ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἐλάμβανον μὲν πρὸς τοῦτο χορηγήσιν τινα ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου, ἀλλὰ θέλοντες νὰ φανοῦν εἰς τὸν λαὸν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον ἄρεστοί, ἵνα κερδίσουν τὴν εὐνοίαν καὶ τὰς ψήφους αὐτοῦ, ὅτε βραδύτερον θὰ ἐξήτουν τὴν στρατηγίαν καὶ τὴν ὑπατείαν, ἔδαπάνων καὶ ἐξ ἰδίων πολλά, διὰ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν λαμπροτέραν τέλεσιν τῶν ἀγώνων, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἦτο ποτὲ ἐπαρκὴς ἢ ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου ἐπιχορήγησις. Αὐτὸ ἔκαμε καὶ ὁ Μίλων ὡς aedilis curulis τὸ 54 π. Χ. καὶ ἐκέρδισε διὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς τελέσεως τῶν ἀγώνων τὴν εὐνοίαν τοῦ πλήθους. Αἱ δαπάναι αὗται (munera ἑνικ. munus) τῶν ῥωμαίων ἀγορανόμων ὁμοιάζον πρὸς τὰς δημοσίας ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις **λειτουργίας**. || iuventutis τῆς νεότητος, τῶν νέων, οἵτινες κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἀρχαιεσίων ἀνεστρέφοντο μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ μεγάλην ἐπ' αὐτὸν ἐπιροήν (gratiam) ἤσκουν, ἦσαν gratiosi in suffragiis. || studia αἰτιατ. ἀντικ. καὶ τοῦτο τοῦ ἀνωτέρω habemus ἦσαν λοιπὸν καὶ οὗτοι, ὡς λέγει ὁ Κικέρων, ὑπὲρ τοῦ Μίλωνος, διότι καὶ αὐτὸς διέπρεπεν εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐπὶ τὸν λαὸν ἐπιδράσεως. || excellentem ἐκπρεπῆ, μεγάλην. || nostram suffragationem τὴν ἡμετέραν κομματικὴν ὑποστήριξιν· πρβλ. suffragator ὁ ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ὑποψηφίου φροντίζων, ὁ κομματάρχης. || si minus potendem εἰ (καὶ) ἦττον ἰσχυράν. || probatam ἀρεστήν. || gratiosam πλήρη ἐπιροῆς, δυναμένην νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τὸν λαόν. || ventorum ὁ ὄρητῳ παραβάλλει τὸν Μίλιωνα πρὸς ἄνθρωπον ἀφιέμενον εἰς τὸ πέλαγος, τὴν πολιτικὴν διαπάλην, ἀλλὰ ἔχοντα ἀνάγκην ἐνὸς καλοῦ κυβερνήτου, ὅστις νὰ χρησιμοποιήσῃ μὲ δεξιότητα τοὺς πνέοντι (οὐρίους) ἀνέμους. || qui (gubernator) si... esset... haberemus ὅστις (τοιούτος δὲ) κυβερνήτης ἐὰν ἐπρόκειτο εἰς (ὁ ἀριστος) ἐκ πάντων νὰ ἐκλεχθῆ (optandus esset), τὸν ὁποῖον νὰ ἠδυνάμεθα νὰ συγκρίνωμεν πρὸς σέ, δὲν θὰ εἶχομεν (νὰ ἐκλέξωμεν), διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ κανεὶς δυνάμενος νὰ συγκριθῆ πρὸς σέ. Λοιπὸν σὺ πρέπει ν' ἀναδεχθῆς τὴν διεύθυνσιν. || memorem μνήμονα, ἐνθυμούμενον τὰς εὐεργεσίας. || ex hoc ipso (οὐδετ. γεν.) quod... ἐξ αὐτοῦ τούτου (τοῦ πράγματος), δι... || de Milione **περὶ**, ὑπὲρ τοῦ Μίλωνος. || laboro κοπιᾶζω, ἐργάζομαι πυρετωδῶς. || dignum... tuis

beneficiis (ἀφαιρετ.) ἄξιον τῶν σῶν εὐεργεσιῶν. || hoc a te peto, ut... τοῦτο παρὰ σοῦ ζητῶ, δηλ. ἵνα... || subvenias huic meae sollicitudini... ἔλθης ἀρωγὸς εἰς τοῦτον τὸν (ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Μίλωνος) ἀγῶνά μου. || et (ut)... dices καὶ (ἵνα)... ἀφιερῶσης· dices ὑποτακτ. τοῦ dico·avi-atum-are ἀφοσιῶνω, ἀφιερῶνω. || huic meae laudi εἰς ταύτην τὴν ἔμην ἀξιεπαῖνον ἐνέργειαν. || vel, ut verius dicam ἢ, ἵνα ἀληθέστερον εἶπω. || prope salutem (meae) σχεδὸν εἰς τὴν ἔμην σωτηρίαν. Salutem ὀνομάζει ὁ Κικ. ὄχι μόνον τὴν τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν πολιτικὴν σωτηρίαν. || maioris animi, (maioris) gravitatis... γενικαὶ ιδιότητες εἰς τὸ κατωτέρω neminem. || si complecti hominem (magni animi...) volueris ἐὰν θὰ θελήσης (καθόλου) νὰ προσοικειωθῆς (ἐναγκαλισθῆς) ἄνθρωπόν τινα μεγάλης ψυχῆς (εὐψυχίας...) ἐκ τῶν προηγουμένων ἐννοοῦνται παρὰ τὸ hominem αἱ γενικαὶ τῆς ιδιότητος magni animi, (magnae) gravitatis, (magnae) constantiae benevolentiaeque (erga te)... || tantum de cōris, tantum dignitatis, **λατινισμός**=τόσην τιμὴν, τόσην ἀξίαν. || ut...facile adgnoscam ὥστε εὐκόλως ν' ἀναγνωρίσω. || eundem te... fuisse, qui fueris in salute ὅτι ὑπῆρξας ὁ ἴδιος ἐν τῇ ἐμῇ ἀξιεπαίνῳ (ὑπὲρ τοῦ Μίλωνος) (in mea laude), ὁ ὁποῖος ὑπῆρξας ἐν τῇ ἐμῇ σωτηρίᾳ (συντελέσας καὶ σὺ νὰ ἀνακληθῶ ἐκ τῆς ἐξορίας). || quantum officii sustinerem, quanto opere...esset elaborandum πλάγια ἐρωτήσεις ἀπὸ τοῦ videre ἐξαργτώμεναι—πόσον μέγα καθήκον (ὑποχρέωσιν) ὑπέχω (ὄχι: ὑπεῖχον), πόσον πρέπει νὰ μοχθήσω (elaborandum mihi esset)· τὸ quanto opere mihi esset... elaborandum διασαφεῖ τὸ προηγούμενον quantum officii sustinerem. petitione ἐνν. consulatus=ζητήσῃ τῆς ὑπατείας, ὑποψηφιότητι. || plura scriberem ἀπόδοσις τοῦ ni scirem (ἀπραγματοποίητον)... || unum hoc ἀλλὰ δὲν σου γράφω, μόνον τοῦτο. || sic habeto ἔτσι νὰ ἔξῃς. || impetraro ἀντι impetravero. || me...debiturum=ὄχι (δηλ.) ἐγὼ θὰ ὀφείλω σχεδὸν πλείονα εἰς σέ παρὰ εἰς αὐτὸν τὸν Μίλωνα· ἢ ἀπαρεμφατικῆ αὐτῆ πρότασις εἶναι ἐπεξήγησις τοῦ ἀνωτέρω sic. || pietas εὐγνωμοσύνη, ἐκδήλωσις εὐγνωμοσύνης. in referenda gratia ἐν τῇ ἀποδόσει τῆς εὐεργεσίας. || eam δηλ. pietatem. || unius tuo studio=διὰ τῆς σῆς μόνης σπουδῆς (ὑποστηρίξεως), διὰ τῆς ὑποστηρίξεως σοῦ μόνου· προβλ. ἑλλ. **τὸν ἐμὸν αὐτοῦ πατέρα**=τὸν πατέρα ἐμοῦ αὐτοῦ. || me adsequi posse confido πέποιθα ὅτι δύναμαι νὰ ἐπιτύχω· ἐν τῇ λατι-

νικῆ γλώσση καὶ ἐπὶ ταυτοπροσωπίας τὸ ὑποκείμενον τοῦ εἰδικοῦ ἀπαρεμφάτου (καὶ τοῦ τελικοῦ ἐνίοτε) τοῦ ἑξαρωμένου ἐξ ἐνεργητικοῦ λεκτικοῦ ἢ δοξαστικοῦ ῥήματος τίθεται κατ' αἰτιατικὴν, ὅπως ἐν-ταῦθα (ego) confido me posse «μόνον τοῦτο μάθε» (=scito) τοῦτο μόνον θέλω νά σου εἶπω.

Εἰς τὴν 4ην ἐπιστολὴν (*ad famil. IV, 4*).

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔστειλεν ὁ Κικέρων ἐκ Ῥώμης τῷ 46 π. Χ. πρὸς τὸν Σέρουιον Σουλπίκιον Ῥοῦφον, τὸν μέγιστον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νομομαθῆ (iuriconsultus) καὶ ῥήτορα ὄχι ἄσχημον· οὗτος διώκει κατὰ τὸ ἔτος 46 π. Χ. ὡς ἀνθύπατος τὴν ἐπαρχίαν Ἀχαΐαν—Achaia, ὡς ὠνόμαζον οἱ Ῥωμαῖοι τὸ εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἔτους 146 π.Χ. ὑποτεταγμένον μεγαλύτερον μέρος τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἶχε συγῆν πρὸς τὸν Κικέρωνα ἀλληλογραφίαν.

1. Accipio (ἀπο)δέχομαι. || excusationem (ἀπολογία), δικαιολογίαν. || qua (excusatione) usus es τὴν ὁποίαν (δικαιολογίαν) μετεχειρίσθης ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου. Φαίνεται ὅτι ὁ Σουλπίκιος ἐν τινὶ ἐπιστολῇ του, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπαντᾷ διὰ τῆς παρουσίας ὁ Κικέρων, ἐδικαιολογεῖτο, διότι ἔπεμψεν εἰς τὸν Κικέρωνα ἐπανελημμένως ἐπιστολὰς τοῦ ἴδιου περιεχομένου (uno=eodem exemplo), ἐπειδὴ, ἔλεγε δικαιολογούμενος, ὑπόπτειν τοὺς κομιστὰς τῶν ἐπιστολῶν, μήπως δι' ἀμέλειαν ἢ κακίαν (improbitate) δέν τὰς ἔφερον εἰς τὸν Κικέρωνα (ad nos referantur. || cur... dedisses πλαγία ἐρώτησις ἑξαρωμένη ἀπὸ τοῦ excusationem· καὶ ἐν τῇ λατινικῇ γλώσση, ὡς καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ, τὰ ἀφηρημένα οὐσιαστικά συντάσσονται ὡς καὶ τὰ συγγενῆ ῥήματα. Ἡ σύνταξις τοῦ excusare καὶ excusatio μετὰ πλαγίας ἐρωτήσεως προῆλθεν ὧδε : Ὁ Σουλπίκιος ἔπεμψεν ἐπανελημμένως πρὸς τὸν Κικέρωνα ἐπιστολὰς τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου· ὁ Κικέρων ἠδύνατο ν' ἀπορήσῃ : διατί ὁ Σουλπίκιος ἐπανελημμένως ἔπεμψέ μοι ἐπιστολὰς τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου ; (cur Sulpicius saepius ad me litteras uno exemplo dedit ?) καὶ ὁ Σουλπίκιος ἐζήτησε νὰ δικαιολογηθῆ, διατί ἔκαμε τοῦτο (excusavit se, cur saepius ad Ciceronem litteras uno exemplo dedisset). || ex ea parte εἰς αὐτὸ μόνον τὸ μέρος. || quatenus ἐφ' ὅσον, καθ' ὅσον. || eorum, qui epistulas accipiant τῶν ἀναλαμβάνοντων νὰ κομίσουν τὰς ἐπιστολὰς· οὗτοι ἔκαλοῦντο tabellarii· τὸ φέρειν καὶ ἀποδίδειν τὰς ἐπιστολὰς τῷ ἀποδέκτη ἔλέγετο reddere epistulas, τὸ λαμ-

βάνειν τὰς ἐπιστολάς ἐλέγετο ἐπίσης accipere epistulas, τὸ πέμπειν dare ἢ mittere epistulas· ἀντὶ τοῦ epistulas ἔλεγον συνηθέστερον καὶ λατινικώτερον litteras· epistulas laxare ἢ solvere σημ. ἀνοίγειν (ἢ καὶ παραβιάζειν) τὰς ἐπιστολάς. || fieri scribis γράφεις ὅτι συμβαίνει. || ne ad nos perferantur νὰ μὴ κομίζονται, φθάνωσι μέχρι ἡμῶν (φοβεῖσαι) μήπως δὲν φθάνωσι μέχρι ἡμῶν. || illam partem excusationis ἐκεῖνο ὅμως τὸ μέρος τῆς δικαιολογίας σου. Ὁ Σουλπίκιος διὰ τὰς ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου ἐπιστολάς του ἐπροφασίσθη καὶ ὅτι δὲν εἶχεν ἀφθονίαν φράσεων, ὅτι εἶχε πτωχείαν λόγου, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο ἀληθές. || eisdem verbis (ἀφαιρ. ἰδιότ.) τῶν αὐτῶν λέξεων, συνων. τῷ ἄνωτέρῳ υπο exemplo. || saepius καὶ ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ καὶ ἐδῶ εἶναι συγκριτικὸν ἀπόλυτον=πάνυ πολλάκις, πάρα πολλὰς φορές. || nec nosco nec probo οὔτε καταλαβαίνω οὔτε ἀποδέχομαι (ἐγκρίνω). Αἱ λέξεις αὐταὶ ἐλήφθησαν ἐκ τῆς νομικῆς γλώσσης, ἐν τῇ ὁποίᾳ λέγεται περὶ τοῦ ἄρχοντος δικαστοῦ *causam noscere* ἢ *cognoscere*=καταμανθάνειν τὴν αἰτίαν, λαμβάνειν γνῶσιν τῆς αἰτίας· *causam probare*=ἀναγνωρίζειν τὴν αἰτίαν καὶ δικαιοῦν τὸν κατηγορούμενον. || per iocum δι' ἄστειότητος, ἀστειευόμενος. || divitias orationis ἀντίθ. τοῦ ἄνωτέρῳ orationis paupertatem. || habere ὑποκέιμ. αὐτοῦ εἶναι τὸ quem (me). || me non esse... agnosco ἀναγνωρίζω ὅτι εἶμαι ἐντελῶς ἐνδεὴς λόγων· ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ καὶ ἐπὶ ταυτοπροσωπίας τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἐξ ἐνεργητικοῦ ῥήματος ἐξαρωμένον εἰδικῶς ἀπαρεμφάτου—καὶ τοῦ τελικοῦ ἐνίοτε—τίθεται κατ' αἰτιατικὴν: ego agnosco me non esse... inopem. || *εἰρωνεύομαι* σημ. ἐννοῶ τὸ ἐναντίον ἐκείνου ὅπερ λέγω· ἐνταῦθα ἠδύνατο νὰ τεθῇ τὸ λατινικὸν ῥῆμα *dissimulare*=προσποιούμαι ὅτι δέν, ἀποκρύπτω ὅτι... Συνηθέστατα ὁ Κικ. ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς του καὶ ἐν ἄλλοις συγγράμμασιν αὐτοῦ—ἐν τοῖς λόγοις ὄχι—μεταχειρίζεται καὶ ἑλληνικὰς λέξεις. || sed tamen idem ἐν τούτοις ὁ ἴδιος (ἐγώ). || ne hoc *εἰρωνευόμενος* (dico) καὶ δὲν λέγω τοῦτο εἰρωνευόμενος, δηλ. ἐννοῶν τὸ ἐναντίον ἐκείνου ὅπερ λέγω. || cedo... elegantiae ὑποχωρῶ εἰς τὴν λεπτότητα καὶ τὴν καθαρότητα τῶν σῶν γραμμάτων, δηλ. χωρὶς νὰ σε εἰρωνεύωμαι ἀναγνωρίζω ὅτι τὰ ἰδικά σου γραφόμενα (ὅ,τι γράφεις καθόλου, εἴτε ἐπιστολαὶ εἶναι εἴτε ἄλλο τι) εἶναι πολὺ λεπτότερον καὶ καθαρότερον ἐκπεφρασμένα ἀπὸ τὰ ἰδικά μου. Ἡ subtilitas orationis δείκνυται ἐν τῇ σαφεῖ καὶ ὀξείᾳ προόδῳ τῶν νοημάτων, ἢ δὲ elegantia ἐν τῇ καθαρότητι.

τῆς ἐκφράσεως, ἐν τῇ ὀρθῇ καὶ καταλλήλῳ παραστάσει.

2. *Consilium* τὴν σκέψιν. || *quo te usum... non recusavisse* τὴν ὁποῖαν γράφεις ὅτι ἀφοῦ ἔκαμες δὲν ἠρνήθης (νὰ δεχθῆς) αὐτὸ τὸ τῆς Ἀχαΐας (Ἑλλάδος) ἔργον, δηλ. τὴν ἀνθυπατεῖαν τῆς Ἀχαΐας. || *cum semper probavissem* μολονότι πάντοτε εἶχα ἐπιδοκίμασει τὴν σκέψιν σου. || *tum multo magis...* πολὺ μᾶλλον ἐπεδοκίμασα (τότε) ἀναγνώσας τὴν τελευταίαν ἐπιστολὴν σου. Ἐνταῦθα ἔχουσι δύο συντάξεις συγχωνευθῆ: *cum alias probavi, tum lectis tuis proximis litteris* = καὶ ἄλλοτε ἐπεδοκίμασα, καὶ ἀφοῦ ἀνέγνωσα τὴν τελευταίαν ἐπιστολὴν σου—καί: *cum semper probavissem, tamen multo magis probavi...* = μολονότι πάντοτε ἐπεδοκίμασα, πολὺ ὅμως περισσότερον ἀφοῦ ἀνέγνωσα τὴν ἐπιστολὴν σου. || *omnes...causae* πάντες οἱ λόγοι(αἰτίαι). || *Quod* διὰ δέ. || *aliter...atque orinatus sis* ἄλλως ἢ ὅπως προσεδόκησας, ἤλπισας· ὁ Σουλπίκιος φαίνεται ὅτι παρεπονεῖτο ἐν τῇ ἐπιστολῇ του ὅτι ἄλλα ἐπερίμενε καὶ ἄλλα τὸν ἦσαν. || *id* ὡς πρὸς τοῦτο. || *tanta perturbatio...* μετὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηίου, τὸν ὁποῖον κατωτέρα χαρακτηρίζει ὡς *foedissimum bellum*, εἶχον τὰ πράγματα τῆς Ῥώμης, ὡς εἰκός, πολὺ ἀναταραχθῆ καὶ συγχυθῆ. || *perculsa et prostrata omnia* κατηραγμένα καὶ κατεστρωμένα ὑπὸ τοῦ αἰσχιστου πολέμου πάντα κεῖνται || *ut is cuique locus, ubi ipse sit...* ὥστε εἰς ἕκαστον ὁ τόπος ἐν ᾧ οὗτος εὐρίσκειται ἤκιστα τερπνὸς νὰ εἶναι... || *et sibi quisque...* καὶ ἕκαστος ἄνθρωπος νὰ φαίνεται εἰς ἑαυτὸν ὅτι εἶναι δυστυχέστατος. || *tui consilii* παενί- tet te μετανοεῖς διὰ τὴν σκέψιν, ἀπόφασίν σου. || *at contra nobis...* ἐνν. ἐκ τῶν ἠγουμένων *videris* φαίνεσαι. || *non tu quidem vacuus molestiis* ὄχι βεβαίως (οὐ) ἀπληλαγμένους ἐνοχλήσεων (ἀπὸ σκοτοῦρες). || *prae nobis* ἀλέναντι ἡμῶν, ἐν συγκρίσει μὲ ἡμᾶς, ἔμπροστὰ ἔς ἡμᾶς. || *hoc ipso* γεν. οὐδ.= ὡς πρὸς αὐτὸ τοῦτο. || *tua... nostra condicio* ἡ ἰοικὴ σου... ἡ ἰδικὴ μας θέσις (συνθήκη). || *quod tu... scribere audes* διὰ δηλ. σὺ τολμᾶς νὰ γράψῃς, τί σὲ λυπῆ. || *nos ne id quidem possumus...* μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Καίσαρος, εἰ καὶ οὗτος ἠπίως ἐφέρετο πρὸς πάντας, δὲν ἠδύναντο ἐλευθέρως καὶ ἀσφαλῶς νὰ ἐκδηλοῦν τὰ φρονήματά των, μάλιστα ἐκείνοι ποῦ εἶχον ταχθῆ μὲ τὸ μέρος τοῦ Πομπηίου, ὅπως ὁ Κικέρων. || *victoris vitio* (ἀπὸ κακίαν) ἔξ αἰτίας τοῦ νικητοῦ (Καίσαρος). || *quo (victore) nihil moderatius* τοῦ ὁποῖου νικητοῦ οὐδὲν πρᾶγμα εἶναι μετριώτερον, ἠπιώτερον. Ἡ τοῦ Καί-
Θ. Κακρυδιῆ, Κικέρωνος Ἐπιστολαὶ (Σημειώσεις), Ἐκδ. 11η 2

σαρος moderatio ἢ clementia πρὸς τοὺς ἀντιπάλους του ἦτο ἀληθῶς μοναδική. || sed ipsius victoriae ἐνν. ἐκ τῶν ἡγουμένων τὸ vitio= ἀλλ' ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς νίκης. || insolens ἀλαζονική, ὑβριστική πρὸς τοὺς ἡττημένους. || uno te vicimus εἰς ἐν προῦργα σε ἐνίκησαμεν, εἴμεθα δηλ. καλύτερα ἀπὸ σέ. || quod... ὅτι δηλ. || de Marcelli... salute... περὶ τῆς πολιτικῆς σωτηρίας τοῦ Μαρκέλλου. M. Claudius Marcellus, συνύπατος τοῦ Σουλπικίου (collegae tui) τὸ 51 π.Χ. πολλαχῶς κατὰ τῶν σχεδίων τοῦ Καίσαρος ἀντενεργήσας καὶ τούτου τὴν ὀργὴν καθ' ἑαυτοῦ κινήσας. Ἄφ' οὗ καὶ ἐν τῇ παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχῃ ἠγωνίσθη μετὰ τοῦ Πομπηίου, κατέφυγε μετὰ τὴν ἥτταν εἰς Μυτιλήνην. Οἱ ἐν Ῥώμῃ φίλοι του μετὰ πολλὰς παρακλήσεις ἐπέτυχον παρὰ τοῦ Καίσαρος κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 46 π. Χ. τὴν ἀνάκλησιν αὐτοῦ εἰς Ῥώμην· ἡ ἀδεια ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ συγκλήτῳ· πῶς ἐγένετο τοῦτο, λέγει κατωτέρω ὁ Κικέρων. Ἀλλὰ δὲν ἔφθασεν ὁ Μάρκελλος εἰς τὴν Ῥώμην· διότι ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς Μυτιλήνης καὶ διερχόμενος ἐκ Πειραιῶς ἐφρονεύθη ὑπὸ τινος Ποπλίου Μαγίου Κίλωνος καὶ ἐτάφη ὑπὸ τοῦ Σουλπικίου ἐν τῷ γυμνασίῳ τοῦ Ἀκαδήμιου (τῇ ἀρχαίᾳ Ἀκαδημίᾳ). || cognovimus ἐλάβομεν γνῶσιν, ἐμάθαμε ἴλιγο γρηγορώτερα τὴν ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνάκλησιν τοῦ Μαρκέλλου. || etiam... vidimus ἀκόμη καὶ ὅτι εἶδομεν (παρηκολουθήσαμεν) πῶς τοῦτο ἐγένετο. || Nam sic... δηλ. ὡς ἐξῆς... (διηγείται πῶς ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἡ ἀμνηστία εἰς τὸν Μάρκελλον). || fac existimes, περιφρασις τῆς προστακτικῆς existima, νόμιζε (μάθε). || post has miserias ὕστερον ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἀθλιότητας. || id est τοῦτ' ἔστιν. || postquam, ἀφ' οὗ ἐγένετο ἀρχὴ νὰ κριθῇ περὶ τῆς πολιτείας διὰ τῶν ὄπλων (μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηίου). || nihil esse actum ἐξαργτάται ἀπὸ τοῦ existimes. || et ipse Caesare καὶ ὁ ἴδιος ὁ Καῖσαρ. || accusatā... laudatā-que κατηγορήσας... καὶ ἐπαινέσας (ὁ Καῖσαρ). || dixit (Caesar) se senatui... εἶπεν ὅτι τῇ συγκλήτῳ παρακαλοῦση ὑπὲρ τοῦ Μαρκέλλου αὐτὸς (ὁ Καῖσαρ) οὐδὲ ἔνεκα τοῦ κακοῦ οἰωνοῦ θὰ ἀρνηθῇ. || ominis ὁ οἰωνὸς ἦτο ὅτι ὁ Μάρκελλος, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου παρεκάλει ἡ σύγκλητος, ἦτο ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὅστις μάλιστα παρῴξυνεν αὐτὴν κατὰ τοῦ Καίσαρος. Ἄνλοιπὸν οὗτος ἀνεκαλεῖτο, ὑπῆρχε φόβος μήπως ἐπαναλάβῃ τὴν προτέραν πολιτικὴν του καὶ οὕτω ταραξῆ τὴν ἐπ' ἀγαθῶ τῆς πολιτείας ἀρξαμένην εἰρηνικὴν ἐργασίαν τοῦ Καίσαρος μετὰ τῆς συγκλήτου· ἐν τούτοις καὶ ὑπὸ τοιούτους ὄρους ὁ Καῖσαρ δὲν θὰ ἀντέλεγεν εἰς τὴν γνώμην τῆς

συγκλήτου. || *Fecerat...* ὁ ὑπερσυντέλικος δηλοῖ ὅτι ἐγένετο μεταξύ τῶν συγκλητικῶν προσυνεννόησις, πῶς θὰ τεθῆ ὅσον λεπτόν ζητήμα. ὥστε νὰ μὴ ἀποτύχη ἡ πρότασις εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ἀφεώρα καὶ ὅτι ἡ πρότασις ὑπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Λευκίου Καλπορνίου Πείσωνος, ὅστις ἦτο πενθερός τοῦ Καίσαρος. || *C. Marcellus* ἀδελφὸς τοῦ *M. Κλαυδίου Μαρκέλλου*, ὑπὲρ οὗ ἡ πρότασις. || *poli quaerere* μὴ ἐρώτα· ἡ φράσις αὕτη ὁμοιάζει πολὺ μὲ τὴν ἰδικὴν μας **καὶ ποί νὰ σ' τὰ λέω** ἢ **μὴ 'ρωτᾶς**, τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα, ὅταν θέλωμεν νὰ ἐξάρωμέν τι γινόμενον παρὰ τὰ συνήθη, ἀνώτερον πάσης περιγραφῆς. || *vidērer vidēre* ἐνόμιζον ὅτι ἔβλεπον· πολὺ συχνὰ ὁ Κικέρων συνάπτει τὰ δύο ταῦτα ῥήματα, ἢ μᾶλλον ἔν καὶ τὸ αὐτὸ ῥήμα ἐν διπλῇ σημασίᾳ. || *reviviscentis rei publicae* ἀναγεννωμένης (ἐλευθέρως) πολιτείας, ἡ ὁποία ἀπὸ πολλοῦ εἶχε καταλυθῆ.

3. *Praeter (L.) Volcacium (Tullum)*, ὕπατον τὸ 66 π.Χ. Οὗτος, ὅτε ἠρωτήθη γνώμην περὶ τοῦ Μαρκέλλου, εἶπεν ὅτι, ἂν ἦτο αὐτὸς εἰς τὴν θέσιν τοῦ Καίσαρος, θὰ ἠρνεῖτο νὰ δεχθῆ τὴν πρότασιν περὶ ἀνακλήσεως τοῦ Μαρκέλλου. Ἡ ῥωμαϊκὴ σύγκλητος ἀπεφαίνετο γνώμην εἴτε **διὰ μεταστάσεως** (*per discessionem*) δηλ. χωριζομένων εἰς δύο δμάδας, τῶν ἀποδεχομένων καὶ τῶν μὴ ἀποδεχομένων τὴν ὑποβεβλημένην πρότασιν, ἢ ὁποία ἐνεκρίνετο, ἂν πλείονες ἦσαν οἱ ταύτην ἀποδεχόμενοι, ἢ ἀπερρίπτετο, ἂν πλείονες ἦσαν οἱ μὴ ἀποδεχόμενοι—εἴτε **διὰ ἐρωτήσεως κατ' ἀνδρα** (*per singulorum sententias exquisitas*), δηλ. ἐρωτωμένου ἑνὸς ἐκάστου συγκλητικοῦ καὶ λέγοντος τὴν γνώμην του διαρρήδην. Τὸ δεύτερον τοῦτο ἐγένετο καιονικῶς, ὁσάκις ἐπρόκειτο ἢ σύγκλητος ν' ἀποφανθῆ περὶ σπουδαίων ζητημάτων ἢ ὁσάκις δὲν ἦτο φανερόν ἐκ τῆς μεταστάσεως, τίνες ἦσαν περισσότεροι, οἱ ἀποδεχόμενοι ἢ οἱ μὴ ἀποδεχόμενοι. || *si esset...facturum fuisset* ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς λόγοις τοῦ γ' (ἀπραγματοποιήτου) εἶδους, ἂν ἡ ἀπόδοσις ἐξαρτηθῆ ἐκ τινος λεκτικοῦ ἢ ἄλλου ῥήματος, αὕτη γίνεται ἀπαρεμφατικὴ πρότασις εἰς *-urum fuisset*. || *Nan statueram... tacere* ὁ Κικέρων, ἐπειδὴ εἶχε μετὰ τοῦ Πομπηίου συνταχθῆ, ἔτιχε δὲ ἀμνηστίας παρὰ τοῦ Καίσαρος, εἶχε λάβει ἀπόφασιν (*consilium*) νὰ σιωπᾶ ἐν τῇ συγκλήτῳ· διότι ἂ μὲν εἰλικρινῶς ἐφρόνει δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ, διότι θὰ δυσηρέσκει τὸν Καίσαρα, νὰ εἴπῃ δὲ ἐναντία πρὸς τὰς πεποιθήσεις του δὲν ἠθέλεν· ὥστε φρονιμώτερον ἦτο νὰ σιωπᾶ. Τότε ὅμως ἐν τῇ ὑποθέσει τοῦ Μαρκέλλου ἔλυσε τὴν σιωπὴν του, ἀφ' οὗ ὁ Καίσαρ ἐδείχθη τόσον ἐπιεικῆς. || *inertiā* ἀπὸ ἀδράνειας. || *desiderio pristinae dignita-*

tis ἀπὸ πόθον τῆς προτέρας ἀξιοπρεπείας. || itaque pluribus verbis... σφάζεται ὁ λόγος οὗτος τοῦ Κικέρωνος pro Marcello, ἀλλ' ὑπωπευθήτη ὅτι δὲν εἶναι ὁ γνήσιος ἐκεῖνος, ὃν εἶπεν ὁ Κικέρων ἢ ὅπως, κατὰ τὴν συνήθειάν του, διώρθωσε καὶ ἐξέδωκεν αὐτὸν ὕστερον. || meque metuo... φοβοῦμαι, λέγει, μήπως, ἀφ' οὗ ἅ τωξ ἔλυσα τὴν σιωπὴν μου ἐν τῇ ὑποθέσει τοῦ Μαρκέλλου, ἐστέρησα ἑμαυτὸν τῆς ἐντίμου σχολῆς καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ὑποθέσεσι. || quod (otium) erat (mihi) .. ἡ ὁποία σχολή ἦτο δι' ἐμὲ ἢ μόνη παρηγορία ἐν ταῖς δυστυχίαις ὁ Κικ. ἐθεώρει, ὀρθῶς, συμφορὰν μεγίστην τὸν περιορισμὸν τῆς ἐλευθερίας, εὗρισκε δὲ ἀνακούφισιν εἰς τὴν μελέτην, σχολάζων περὶ συγγραφάς, καὶ τότε, κατὰ τὰ ἔτη τῆς μοναρχίας τοῦ Καίσαρος, 48-44 π.Χ., ἔγραψε τὰ περισσότερα φιλοσοφικά του συγγράμματα καὶ τινὰ ἠτορικά. || eius (Caesaris) offensionem αὐτοῦ τὴν δυσαρέσκειαν, νά τον δυσαρεστήσω. || modice...intra modum θὰ πράξω τοῦτο ἐν μέτρῳ, μετρίως ἢ καὶ ὀλιγώτερον τοῦ μετρίου (ἐντὸς τοῦ μέτρου, ὅμι μέχρι τῶν ἄκρων, τῶν ὀρίων τοῦ μέτρου). || meis studiis serviam νά ὑπηρετήσω, νά μὴ διακόψω τὰς μελέτας μου. || a prima aetate ἀπὸ τῆς πρώτης, τῆς νεανικῆς μου, ἡλικίας. || ars et doctrina liberalis τέχνη καὶ παιδείαις ἐλευθερία (μουσική, φιλοσοφία, ἠτορική, φιλολογία...), ἀντίθ. ars illiberalis τέχνη ἀνελευθέρα (μαγειρική, κηπουρική...). || quotidie ingra vescit ὁσημέραι αὐξάνει, ἐπιτείνεται. || molestiis ἀπὸ τῶν στενοχωριῶν, τοῦ ἄλγους. || credo...ὁ Κικ. τὴν ἐλίτασιν τῶν φιλοσοφικῶν σπουδῶν του ἀποδίδει το μὲν εἰς τὴν ὠριμότητα τῆς ἡλικίας του (aetatis maturitate), τὸ δὲ εἰς τὰς δυσμενεῖς τῶν χρόνων ἐκεῖνων περιστάσεις (iis temporum vitiiis), ἀπὸ τὰς ὁποίας μόνον ἡ μελέτη ἀνεκούφιζε τὴν ψυχὴν του. Καὶ ἄλλοι ἄνδρες, καὶ πολιτικοὶ καὶ ἄλλοι, εὗρισκουν εἰς τὴν μελέτην τὴν μεγίστην ἀπὸ τῶν συμφορῶν ἀνακούφισιν. Ποσὸν δυστυχεῖς εἶναι ἐκεῖνοι, εἰ ὅποιοι δὲν ἐσπλήθησαν ἀπὸ τὴν νεότητά των νά μελετοῦν, ἀλλὰ τὸν χρόνον των ἀσκόπως εἰς ἄλλα καταναλίσκουν.

4 a quo studio...ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς σου, λέγει, καταλαμβάνω ὅτι αἱ πολιτικαὶ σου ἀσχολαὶ σὲ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν μελέτην αὐτὴν, ἀλλὰ τώρα θὰ ἀναπληρῶνουν αἱ νύκτες τὴν ἀπασχόλησιν τῆς ἡμέρας. Ταῦτα ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ ἐπιστολή ἐγράφη μετὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ φθινοπώρου, ὅτε αἱ νύκτες ἀρχίζουν νά γίνωνται μεγαλύτεραι τῶν ἡμερῶν καὶ δύνανται οἱ ἄνθρωποι νά ἐργάζωνται καὶ κατὰ τὴν νύκτα. || summa me... observantiā μὲ μέγιστον σεβασμὸν μὲ περιβάλλει, μοῦ ἔχει μέ-

γιστον σεβασμόν. || delector εὐφραίνομαι, χαίρω. συντάσσεται μετ' ἀφαιρετικῆς (probitate—virtute—studiis). || mecum... communicat διμιλοῦμεν μαζί περὶ τῆς σῆς πασαμονῆς ἢ ἀποχωρήσεως ἐκ τῆς διοικήσεως τῆς Ἀχολίας. || eius modi τοιαῦτα. || nihil praeter tuos... ὁ Κικ. συμβουλεύει τὸν Σουλπίκιον νὰ μὴ σπεύσῃ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ῥώμην, διότι ἡ ἐν αὐτῇ διαμονὴ δὲν εἶναι τώρα εὐάρεστος· συμβαίνουν τόσα κακά, ὥστε καλύτερον νὰ τα ἀκούῃ κανεὶς μένων μακρῶν παρὰ νὰ τα βλέπῃ παρών. Ὁ Σουλπίκιος παρέμεινε καὶ τὸ ἔτος 45 ἐν τῇ διοικήσει. || malis νὰ προτιμᾷ τις. || cosulimus tibi διὰ τὸ καλόν σου οὐ συμβουλευόμεν νὰ παρμεῖνῃς αὐτοῦ. || vale ἔρρωσο.

Εἰς τὴν 5ην ἐπιστολὴν (*ad famil. V, 7*).

M(arcus) M(arci) f(ilius) Cicero s(alutem) d(icit)
Gn(aeo) Pompeio Gn(aei) f(ilio) Magno, Imperatori

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔγραψεν ἐκ Ῥώμης ὁ Κικέρων πρὸς τὸν ἐν Ἀσίᾳ ἀκόμη διατρίβοντα Πομπήιον τὸν Μέγαν (Magnum). Οὗτος εἶχεν ἀναδεχθῆ ἀπὸ τοῦ ἔτους 66 π.Χ. τὸν κατὰ Μιθριδάτου (τρίτον) πόλεμον, ὃν περατώσας νικηφόρος καὶ τὰ ἐκεῖ πράγματα πρὸς τὸ συμφέρον τῶν Ῥωμαίων καταστήσας ἔστειλεν εἰς Ῥώμην πρὸς τὴν σύγκλητον κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ 62 **γράμματα** (litteras), **ἐκθεσιν τῶν πεπραγμένων**, ὡς λέγομεν σήμερον. Πλὴν τῆς ἐπισήμου ταύτης ἐκθέσεως ἔγραψε καὶ ἰδιωτικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν φίλον του Κικέρωνα, ὅστις εἶχε συντελέσει οὐκ ὀλίγον ν' ἀνατεθῆ εἰς τὸν Πομπήιον ἢ διεξαγωγὴ τοῦ κατὰ Μιθριδάτου πολέμου. Ἐκ τίνος παρὰ πόνου τοῦ Κικέρωνος ἐκφραζομένου ἐν τῇ ἐρμηνευομένῃ ταύτῃ ἐπιστολῇ συνάγεται ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Πομπηίου πρὸς τὴν σύγκλητον καὶ πρὸς τὸν Κικέρωνα ἐγράφησαν ὄχι πρὸ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 62 —διότι ἔπρεπε νὰ εἶχε λάβει γνώσιν ὁ Πομπήιος τῆς καταδίκης τῶν συνωμοτῶν τοῦ Καιλίνα, γενομένης τῇ 5 Δεκεμβρίου τοῦ 63, αὕτη δὲ ἵνα γίνῃ γνωστὴ εἰς τὸν ἐν Ἀσίᾳ μένοντα Πομπήιον, ἀπῆρτετο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος περίπου δίμηνον διάστημα· ἡ δὲ ἐρμηνευομένη αὕτη ἐπιστολὴ τοῦ Κικέρωνος, οὕσα ἀπάντησις πρὸς τὴν τοῦ Πομπηίου, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐγράφη πρὸ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 62, διότι ἔπρεπε νὰ παρέλθουν ἄλλοι δύο μῆνες, ἕως νὰ κομισθῶσιν αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Πομπηίου εἰς Ῥώμην.

S(i) T(u) E(xercitus) Q(ue) V(aletis) B(ene) E(st) (ιδὲ γενικὴν ἐν ἀρχῇ προσημείωσιν).

Ex litteris tuis, quas publice misisti ἐκ τῶν σῶν γραμμάτων, τὰ ὅποια ἐπισήμως (πρβλ. ἐπίσημος ἀλληλογραφία, ἀντίθ. ἰδιωτικὴ ἀλληλογραφία) ἐπεμψας (πρὸς τὴν σύγκλητον). || litterae ἐσήμαινε καὶ τὴν ἐπίσημον ἀλληλογραφίαν καὶ τὴν ἰδιωτικὴν, epistula μόνον τὴν ἰδιωτικὴν. || spern otii ἐλπίδα εἰρήνης; τὰ ἀποτελέσματα τῆς τετραετοῦς ἐν Ἀσίᾳ δράσεως τοῦ Πομπηίου, ὁ θάνατος τοῦ Μιθριδάτου, ἡ ὑποταγὴ ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους τοῦ Πόντου, τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης καὶ ἄλλα πολλὰ ἐξεσφάλιζον, ὡς φαίνεται, μακρὰν εἰρήνην ἐν τῇ Ἀνατολῇ. || te uno fretus σοὶ μόνῳ πεποιθώς· τὸ ἐπίθετον fretus συντάσσεται μετ' ἀφαιρετικῆς (τοπικῆς). || scito μάθε, γνώριζε. || tuos veteres hostes ἐννοεῖ τοὺς δημοκρατικούς, οἱ ὅποιοι παλαιότερον μὲν ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ Πομπηίου, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ὑπατείας αὐτοῦ, 70 π. X., ὁ Πομπηίος διηλλάγη πρὸς τὴν μερίδα τῶν δημοκρατικῶν (novos amicos) καὶ διὰ τῆς ὑποσηρίζεως τούτων ἀνετέθη εἰς αὐτὸν καὶ ἡ διεξαγωγὴ τοῦ κατὰ τῶν πειραιτῶν πολέμου, 67 π. X., καὶ τοῦ κατὰ τοῦ Μιθριδάτου ἔπειτα. Ἐξ ὅσων λέγει ἐφεξῆς ὁ Κικέρων, vehementer...percussos-iacere συνάγεται ὅτι οἱ δημοκρατικοὶ ὡς ἦτο ἐπόμενον, μετὰ δυσαρσεκείας ἔβλεπον τὸν Πομπηίον πάλιν πρὸς τοὺς ἀριστοκρατικούς προσεγγίζοντα καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀλληλογραφοῦντα.

2. quamquam exiguam... ὁ Κικ. δὲν ἔμεινε, φαίνεται, εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν τοῦ Πομπηίου, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὔτε μεγάλη ἐκδήλωσις ἀγάπης ἐνυπῆρχεν, οὔτε τὰ συγχαρητήρια τὰ ὅποια ἐπερίμενε ὁ Κικ. διὰ τὰς ἐναντίον τῶν συνωμοτῶν τοῦ Κατιλίνα σωτηρίους διὰ τὴν πόλιν ἀποφάσεις του (5 Δεκεμβρ. 63 π. X), τὰς ὁποίας εἶχε σπεύσει νὰ ἀναγγεῖλῃ δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Πομπηίον. || nulla enim re... διότι ἐγώ, λέγει, συνηθίζω νὰ χαίρω, ὅταν συναισθάνωμαι ὅτι ἐξετέλεσα τὸ καθήκόν μου. Ἐδῶ ὑπαινίσσεται ὁ Κικ. τὴν συνδρομὴν του, τὴν ὁποίαν παρέσχεν εἰς τὸν Πομπηίον, ἵνα ἀνατεθῇ εἰς αὐτὸν ὁ κατὰ τοῦ Μιθριδάτου πόλεμος (βλέπε λόγον τοῦ Κικέρωνος de imperio Gn. Pompei). || quibus (meis officiis) si... ἐὰν δέ, λέγει, εἰς ταύτας τὰς ὑπηρεσίας δὲν ἀνταποκρίνωνται ἄλλοι (ἐδῶ ὁ Πομπηίος αὐτός), αὐτὸ δὲν με πειράζει πολὺ, τὸ ἀνέχομαι εὐκολώτατα ἀναπαύων τὴν συνείδησίν μου, ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι ἑλλειπὴς εἰς τὴν ἐκπλήρω-

σιν τῶν καθηκόντων μου. Ἐάν ἄλλοι καθυστεροῦν, δὲν πταίω ἐγώ. Τοῦτο βέβαια ἦτο μομφή ὅτι μικρὰ κατὰ τοῦ Πομπηίου. || *Illud non dubito, quin...* περὶ ἐκείνου (τοῦ πράγματος) δὲν ἐμφιβάλλω, ὅτι (δηλ.). Τὸ *quin* μετὰ τὸ *non dubito* πρέπει πάντοτε νὰ ἐξηγητῆται *ὅτι* (ὄχι *ὅτι δέν*). || *mea summa erga te studia* αἱ ἐμαὶ μέγιστα πρὸς σὲ εὐνοιαί, ὑπηρεσίαι, ἐκδουλεύσεις. || *res publica* τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας, ἐν τῷ ὁποίῳ συναντώμεθα. || *nos inter nos* ἡμᾶς (ἐμὲ καὶ σὲ) πρὸς ἀλλήλους. || *quid ego...* *desidera(ve)rim* τί ἐγὼ εἰς τὴν πρὸς ἐμὲ ἐπιστολὴν σου ἐπεθύμησα νὰ εὔρω καὶ δὲν εὔρον. || *res eas* πράξεις τοιαύτας. || *exspectavi* ἔδῶ περιεμένομεν ὑποτακτικὴν (*exspectaverim*), διότι ἡ μετὰ τὴν ἀνωθυμίαν *is=talis*, τοιοῦτος, ἀκολουθοῦσα ἀναφορικῆ πρότασις ἐκφέρεται συνήθως καθ' ὑποτακτικὴν (ὡς ἀναφορικὴ συμπερασματικὴ), ἀλλ' ὅταν πρόκειται περὶ γεγονότος ἱστορικοῦ, λησμονεῖται πολλάκις ἡ ἐξάρτησις καὶ τίθεται ὀριστικῆ· ἔδῶ π. χ. ὁ Κικέρων λέγει: ἐγὼ ἔκαμα **τοιαύτας, μεγάλας** πράξεις καὶ **περιέμεινα** (γεγονὸς τοῦτο) ἀπὸ σένα δι' αὐτὸς τὰς πράξεις συγχαρητήρια (*gratulationem*). || *ne cuius animum offenderes* μὴ τυχὸν δυσαραστήσης κανένα (ἐκ τῶν δημοκρατικῶν τῶν μὴ ἐπιδοκιμασάντων τὴν αὐστηρὰν τιμωρίαν τῶν συναμοτιῶν τοῦ Κατιλίνα). || *orbis terrae* εἶναι ἡ οἰκουμένη, *orbis terrarum* ἡ ὁωμαϊκὴ κοσμοκρατορία. || *iudicio et testimonio* ὑπὸ τῆς κρίσεως καὶ τῆς μαρτυρίας, ὡς κρίνει καὶ μαρτυρεῖ ἡ οἰκουμένη· *comprobari* ὅτι ἐπιδοκιμάζονται. || *cum veneris* (τετελ. μέλ.) ἐνν. *Romam*. || *ut... facile... patiare* ὥστε εὐκόλως νὰ ἀνεχθῆς καὶ ἐν τοῖς πολιτικοῖς φρονήμασι (*in re publica*) καὶ ἐν τῇ προσωπικῇ φιλίᾳ (*in amicitia*) νὰ εἶμαι μετὰ σοῦ συνδεδεμένος (*tibi adiunctum esse*). || *multo maiori...* ὁ Κικ. παραβάλλει ἑαυτὸν μὲν πρὸς τὸν Λαίλιον (*me non multo minorem quam Laelium*), τὸν δὲ Πομπήιον πρὸς τὸν Σκιπίωνα τὸν Ἀφρικανὸν τὸν νεώτερον (*tibi multo maiori quam Africanus fuit*) καὶ τὴν πρὸς τὸν Πομπήιον φιλίαν του παραβάλλει πρὸς τὴν *memorabilem C. Laeli et P. Scipionis familiaritatem*. Ὁ Γάιος Λαίλιος ἦτο ἐκ τῶν στενωτάτων φίλων τοῦ Σκιπίωνος. Ὁ Κικέρων ἔγραψε καὶ διάλογον φιλοσοφικόν, *Laelius de amicitia*, ἐν τῷ ὁποίῳ διαλέγεται περὶ φιλίας ὁ Λαίλιος πρὸς τοὺς γαμβροὺς αὐτοῦ Γάιον Φάννιον καὶ Κόιντον Μούκιον ὑπόδειγμα λαμβάνων τὴν ἰδικήν μου φιλίαν μετὰ τὸν Σκιπίωνα.

Εἰς τὴν 6ην ἐπιστολὴν (*ad famil. XIV, 2*).

Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ἐπεμψεν ὁ Κικέρων ἐκ Θεσσαλονίκης, ὅπου ἔμενε κατὰ τὴν ἔξορίαν του (ἀπὸ Ἀπριλίου τοῦ 58 μέχρι Αὐγούστου τοῦ 57 π.Χ.), πρὸς τὴν σύζυγόν του Τερεντίαν καὶ τὰ δύο τέκνα του, τὴν Τυλλίαν καὶ τὸν Κικέρωνα, τῆ 5ῃ Ὀκτωβρίου τοῦ 58, ὡς ὁ ἴδιος ἐν τέλει σημειοῖ. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ἐκδηλοῖ τὴν πρὸς τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα του τρυφερὰν ἀγάπην, ἡ ὁποία ἐκπαῖ εἰς δάκρυα ἔνεκα τῆς ἔξορίας του.

Tulliiōlae ἡ κόρη τοῦ Κικέρωνος ὀνομάζετο Tullia, καὶ ὑποκοριστικῶς Tulliola, ὁ δὲ υἱὸς (M. Tullius) Cicero. Αἱ θυγατέρες τῶν Ῥωμαίων συνήθως ὀνομάζοντο ἀπὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ (εἰς — ius) ὀνόματος (Tullius—Tullia) καὶ εἰάν ἦσαν δύο Tullia prior, Tullia altera ἢ πλείονες Tullia prima, T. secunda, T. tertia... οἱ υἱοὶ εἶχον τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ πατρὸς ὄνομα οἱ πρῶτότοκοι ἢ μονογενεῖς, τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ἠλλάσσε τὸ πρῶτον ὄνομα praenomen· π. χ. M. Tullius Cicero ὁ πρῶτότοκος, ὁ δευτερότοκος Q. Tullius Cicero κλπ.

Noli putare μὴ νόμιζε. Φαίνεται ὅτι ἡ Τερεντία εἰς ἐπιστολὴν τῆς πρὸς τὸν Κικέρωνα παρεπονεῖτο ὅτι πρὸς ἄλλους φίλους του ἔγραφε μακροτέρας ἢ πρὸς αὐτὴν ἐπιστολάς. Καὶ ἡμεῖς σήμερον θέλομεν νὰ λαμβάνωμεν τῶν μακρὰν ἀπόντων συγγενῶν ἢ φίλων μας ἐπιστολάς μακρὰς καὶ παραπονούμεθα, ἂν μας γράφουν ὀλίγα. || ad quemquam πρὸς τινα, πρὸς οὐδένα, διότι ἡ πρότασις εἶναι ἀρνητικὴ, noli. || plura πάνυ πολλά. || rescribi oportere ὅτι πρέπει νὰ γραφῶσιν εἰς ἀπάντησιν (λίαν μακρὰι ἀποκρίσεις). || difficilius χαλεπότερον (τοῦ ν^ο ἀπαντῶ εἰς μακρὰς ἐπιστολάς φίλων) || ad nostram Tulliolam... δὲν ἀναφέρει καὶ τὸν υἱόν, διότι ἦτο μικρός, μόλις 7 ἐτῶν· ἡ θυγάτηρ ἦτο 18 ἐτῶν καὶ ἤδη μεμνηστευμένη τῷ Πείσωνι, ὃν ἀναφέρει κατωτέρω. || idque καὶ τοῦτο, δηλ. beatissimas esse. || praestare νὰ παρᾶσχω, νὰ κάμω. || nisi tam timidi fuissetem ἂν δὲν εἶχομεν γίνεαι τόσον δειλοὶ ἐγὼ καὶ οἱ φίλοι μου, διότι ὑπεχωρήσαμεν εἰς τὰς βιαίας πράξεις τοῦ Κλωδίου, καὶ ἀντὶ νὰ ἀντιστῶμεν ἀνδρείως, ἐκρίναμεν καλύτερον νὰ φύγω ἐγὼ εἰς ἔξορίαν, ἵνα μὴ γίνωμεν αἰτία ἐμφυλίου σαραγαμοῦ ἐν Ῥώμῃ. || merito eius ἔνεκα τῆς ἀξίας αὐτοῦ, διότι τοῦ ἀξίζει. || in novis tribunis (tribe) ἐν τοῖς νέοις (ἐκλεχθεῖσι) δημάρχοις. Οἱ δῆμαρχοὶ ἐξελέγοντο κατὰ μῆνα Ἰούλιον συνήθως καὶ ἀνελάμβανον τὴν ἀρχὴν

τὴν 10 Δεκεμβρίου ἐκάστου ἔτους. Οὗτοι οἱ πονί tribuni plebei, τοὺς ὁποίους ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα, θὰ ἐδημάρχουν ἀπὸ 10 Δεκεμβρ. τοῦ ἔτους 58 μέχρι 10 Δεκεμβρ. τοῦ 57 π. Χ., καὶ ἦσαν οἱ περισσότεροι φίλοι τοῦ Κικέρωνος, μάλιστα δὲ ὁ Πόπλιος Σήσιος καὶ ὁ Τίτος Ἄννιος Μίλων, οἱ ὁποῖοι καὶ πολὺ ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Κικέρωνος ἐκ τῆς ἐξορίας καὶ ἐπέτυχον ἐπὶ τέλους τοῦτο παρ' ὄλας τὰς ἰσχυρὰς ἀντιδράσεις τοῦ Κλωδίου. || *id erit firmum* τοῦτο (ὄπερ ἐλπίζεις) θὰ βεβαιωθῇ, θὰ στηριχθῇ καὶ στερεωθῇ. || *si... voluntas erit* ἔνν. *firma* = ἔὰν ἡ θέλησις τοῦ Πομπηίου ξεασφαλισθῇ ὑπὲρ ἡμῶν. Ὁ Πομπήιος εἶχε συντελέσει εἰς τὴν ἐξορίαν τοῦ Κικέρωνος, ἀλλὰ μετενόησε δι' αὐτὸ καὶ ἐνήργησε καὶ οὗτος ὕστερον ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐξορίας. || *A te* ἀπὸ μέρους σοῦ, ὅσα ἐκ σοῦ ἐξαρτῶνται. || *amantissime* μετὰ μεγίστης πρὸς ἐμὲ ἀγάπης. || *maereo, casum eius modi, ut* λυποῦμαι, θλίβομαι διὰ τύχην (κακὴν) τοιαύτην, ὥστε... || *officiosus* ὑπηρετικὸς, πρόθυμος. || *quem ad modum...* *esses* πλαγία ἐρώτησις ἐξαρτωμένη ἀπὸ τοῦ *scripsit*. || *a* (templo, aede) *Vestae* ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἑστίας. || *tabula Valeria* ἦτο εἰκὼν (ζωγραφία) μεγάλη ἐπὶ μιᾷ πλευρᾷ τοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ εὐρισκομένου βουλευτηρίου (*curia Hostilia*) καὶ παριστώσα ναυμαχίαν νικηφόρον τοῦ Μανίου Οὐαλερίου (ὅθεν τὸ ὄνομα *tabula Valeria*) Μαξίμου Μεσσαλά, νικήσαντος τοὺς Καρχηδονίους καὶ τὸν συμμαχοῦντα αὐτοῖς Ἰέρωνα, τῷ 264 π.Χ. Παρὰ τὴν *tabulam Valeriam* ἦτο πιθανῶς ἔδρα (tribunal) ἐνὸς τῶν πραιτόρων, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἤχθη βία ἡ Τερεντία συλληφθεῖσα ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἑστίας, ἔνθα εἶχε καταφύγει παρὰ τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς Φαβία, μιᾷ τῶν Ἑστιάδων παρθένων, μὴ οὔσα ἀσφαλῆς ἐν τῷ οἴκῳ μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ συζύγου. Ἐνώπιον τοῦ πραιτόρος ἤχθη νὰ πληρῶσῃ ὑπὲρ τοῦ συζύγου αὐτῆς χρεὸς τι ἢ ἵνα παρὰσχῃ ἔγγυθιν. || *Hem!* ἐπιφώνημα θλίψεως. || *unde...te...σένα* ἀπὸ τὴν ὁποῖαν. Συμβαίνει καὶ σήμερον πολλοὶ νὰ ζητῶσι τὴν προστασίαν τοῦ συζύγου διὰ μέσου τῆς συζύγου. || *sic vexari* ἔτσι νὰ κακοποιῆσαι. || *in sordibus* ἐν πίνῳ, ἐν πιναρῷ ἐσθῆτι. Οἱ τεθλιμμένοι καὶ ἀνδρες καὶ γυναῖκες μετέβαλλον ἐσθῆτα καὶ ἀντὶ λαμπρᾶς ἐφόρου πενθίμην, πιναράν, ὀυπαράν. Ἡ ἐξορία δὲν ἦτο πολὺ κατωτέρα τοῦ θανάτου, μόνον οὐ ἄφηνεν ἐλπίδα ἀνακλήσεως. || *idque fieri meā culpā* καὶ τοῦτο (τὸ νὰ κακοπαθῆς σὺ καὶ νὰ ὑποφέρῃς) νὰ γίνεταί ἐξ αἰτίας ἐμῆς! || *quí (ego) ceteros servavi, ut nos periremus...* ἐγὼ, λέγει τὸ

Κικέρων, ἔσσωσα τοὺς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι ἐκινδύνευσαν ἐκ τῶν συνωμοτῶν τοῦ Κατιλίνα, ἵνα ἀπολεσθῶμεν ἡμεῖς. || Quod de domo (post-
trā) scribis αὐτὸ δὲ ποῦ γράφεις περὶ τῆς οἰκίας μας... **Ὁ Κλώδιος
ἐξελάσας τὸν Κικέρωνα κατέπρησε μὲν αὐτοῦ τὰς ἐπαύλεις, κατέ-
πρησε δὲ τὴν οἰκίαν καὶ τῷ τόσῳ γὰδὸν Ἐλευθερίας ἐπικωδόμησε**
(Πλούτ. β. Κικέρ. 33). || arca εἶναι ὁ ἐντὸς τῆς πόλεως ἄνευ τινὸς οἰ-
κοδομῆς χῶρος, οἰκόπεδον. || restitutus (esse) ὅτι ἀποκατεστάθην, ὅτι
ἀνεκλήθην ἐκ τῆς ἔξορίας. || erit restituta ἀποδοθήσεται (ἡμῖν ἡ οἰκία
— illa domus). || illud doleo δι' ἐκείνο λυποῦμαι· τὸ illud ἐπεξηγεῖ-
ται διὰ τῶν ἐπομένων in eius partem... venire. || quae impensa fa-
ciendā est ἡ δαπάνη ἣ ὁποία πρέπει νὰ γίνῃ (εἰς ἐνεργείας διὰ τὴν
ἀνάκλησιν τοῦ Κικέρωνος). || in eius partem... venire ὅτι σὺ ἔρχεσαι
εἰς μέρος αὐτῆς, δηλ. ὅτι σὺ μετέχεις αὐτῆς τῆς δαπάνης καὶ γίνεσαι
πενεστετέρα, ἐξοδιάζεσαι (miseram et despoliatam). || quod si confici-
tur negotium ἀλλ' ἂν τὸ ἔργον μας κατορθοῦται, ἡ ἀνάκλησις μου
ἐπιτυγχάνεται. || consequemur θὰ ἐπιτύχωμεν, κατορθώσωμεν. || reli-
quias tuas proiciēs? τὰ ὑπόλοιπα τῆς περιουσίας σου θὰ ἐξοδιάζης;
Φαίνεται ὅτι ἡ Τερεντία ἔγραφε πρὸς τὸν Κικέρωνα, ὅτι δὲν θὰ δι-
στάσῃ καὶ ὅλην τῆς τὴν περιουσίαν νὰ δαπανήσῃ, ἀρκεῖ νὰ ἐπιτύχῃ
τὴν ἀνάκλησιν ἐκείνου. || quod ad sumptum attinet ὅσον ἀφορᾷ εἰς
τὴν δαπάνην. || sine alio ἐν. sumptum facere ἄφες τοὺς ἄλλους νὰ
δαπανῶσι. Ὑπαινίσσεται τοὺς φίλους του καὶ μάλιστα τὸν Ἀττικόν, ὁ
ὁποῖος εἶχε προσφερθῆ νὰ ἀναλάβῃ τὰς δαπάνας τῆς ἀνακλήσεως.
|| sustinere νὰ ἀναλάβωσι, βαστάσωσιν. || valetudinem istam infir-
mam, αὐτὴν τὴν ὄχι ἀσφαλῆ ὑγείαν σου. || nolī vexare μὴ βλάπτει.
|| mihi ante oculos versaris μοῦ εἶσαι (ἀναστρέφουσαι), σ' ἔχω πρὸ τῶν
ὀφθαλμῶν μου. || timeo, ut sustineas φοβοῦμαι (συλλογιζόμενος). πῶς
μπορεῖς νὰ βαστάξῃς, ν' ἀντίσῃς εἰς τόσους κόπους. || Sed video in
te esse omnia ἀλλὰ βλέπω ὅτι ἐν σοὶ εἶναι τὰ πάντα, ὅτι σὺ εἶσαι τὸ
πᾶν, ὥστε, ἂν πάθῃς τίποτε, εἶναι ὅλα χαμένα· διὰ τοῦτο λοιπὸν (qua-
re...). || agis ἐπιδιώκεις νὰ ἐπιτύχῃς. || servi valetudini ὑπηρέτησε,
κοίταξε τὴν ὑγείαν σου.

4. Scribam νὰ γράψω, πλαγία ἀπορηματικὴ ἐρώτησις. || longius...
non discedem περισσότερο ἀφ' ὅσον εἶμαι ἐδῶ δὲν θὰ ἀπομακρυνθῶ.
|| quoniam... placet ἀφ' οὗ σεῖς θέλετε. || velim θὰ ἐπεθύμουν, λε-
πτότης, ἀντὶ νολο ἐπιθυμῶ. || quam saepissime ὅσον τὸ δυνατὸν πλει-

στάκις τὸ quam ἐπιτείνει τὸ saepissime. || praesertim si μάλιστα ἐάν. || firmitus βεβαιότερον, ἀσφαλέστερον. || speremus νὰ ἐλπίζωμεν. || mea desideria... παρατηρητέα αἱ πολλὰ τρυφεραὶ προσαγορεύσεις τῆς ἐπιστολῆς mea lux, meum desiderium, mea Terentia, mea vita, mea desideria. || D. a. d. III Non. Oct.=data (est epistula tabellarjio) ante diem tertium Nonas Octobres παρεδόθη ἡ ἐπιστολὴ τῷ κομιστῇ τῇ 5 Ὀκτωβρίου (εἶναι ἡ ἡμερομηνία τῆς ἐπιστολῆς).

Εἰς τὴν 7ην ἐπιστολὴν (ad Att. III, 7).

Αὕτη ἐγρᾶφη τῇ 29ῃ Ἀπριλίου τοῦ 58 ἐν Βρυδνησίῳ, ἐνθα ὁ Κικέρων ἀπερχόμενος εἰς τὴν ἔξορίαν εἶχε μείνει ἡμέρας τινὰς ξενιζόμενος παρὰ τῷ φίλῳ αὐτοῦ Μάρκῳ Λαίνῳ Φλάκκῳ. Ὁ Τ. Pomponius Atticus (109—32 π.Χ.), πρὸς ὃν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη καὶ ἀμύπολλαι ἄλλαι, ἀποτελοῦσαι 16 ὄλα βιβλία, ἀποτείνεται, εἶναι ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς τοῦ Κικέρωνος, παιδείας ἐξόχου, ἱστορικὸς συγγραφεὺς, φίλος τοῦ Κικέρωνος καὶ πολλῶν ἄλλων. Ἡ γνώμη αὐτοῦ περὶ πολιτικῶν καὶ φιλολογικῶν πραγμάτων μάλιστα τῷ Κικέρωνι σεβαστῇ. Ἐγένετο ἀρκετὰ πλούσιος καὶ ἐνήργει διὰ πλείστων δούλων του τὸ ἐμπόριον τῶν βιβλίων.

Brundisium εἰς... || a. d. XIV Cal. Maias τῇ 17 Ἀπριλίου, διότι πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ἡμερολογίου ὑπὸ τοῦ Καίσαρος (46 π. Χ.) ὁ Ἀπρίλιος, Ἰούνιος, Αὔγουστος, Σεπτέμβριος, Νοέμβριος, Δεκέμβριος καὶ Ἰανουάριος εἶχον ἀπὸ 29 ἡμέρας. || pueri παῖδες, δούλοι κομιστὰι ἐπιστολῶν τοῦ Ἀττικοῦ πρὸς τὸν Κικέρωνα. || a te ἀπὸ μέρους σου. || post diem tertium eius diei τῇ τρίτῃ μετὰ ταύτην ἡμέρᾳ, μετὰ δύο ἡμέρας, δηλ. τῇ 19ῃ (διότι ὑπελογίζετο καὶ ἡ 17ῃ). || Quod me rogas et hortaris αὐτὸ πού με παρακαλεῖς καὶ προτρρέπεις. || ut apud te in Epiro sim (δηλ.) ἵνα ὑπάγω εἰς τὰ σὰ κτήματα ἐν Ἡπειρῳ. Ὁ Ἀττικὸς εἶχεν εἰς τὸ Βουθρωτὸν τῆς Ἡπειροῦ κτήματα, καὶ ἔγραφεν εἰς τὸν Κικέρωνα νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ καὶ νὰ διαμείνῃ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἔξορίας του. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν, διότι τὸ Βουθρωτὸν ἔκειτο ἐντὸς τῶν 500 μιλίων ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, ἐν ᾧ διὰ τὸν Κικέρωνα ὁ Κλώδιος ἐπέτυχεν νὰ ψηφισθῇ **εἰργεῖν πυρὸς καὶ ὕδατος ἀνδρα καὶ μὴ παρέχειν στέγην ἐντὸς μιλίων πεντακοσίων τῆς Ἰταλίας** (Πλουτ. Κικέρ. 32). || esset... optatum θὰ ἦτο δι' ἐμὲ βεβαίως ἐπιθυμητὴ, ἀρεστὴ ἡ σκέψις αὕτη. || celebritatem τὴν πολυαν-

θρωπίαν, πολυκοσμίαν. || *ista solitudo* αὐτὴ ἡ ἐρημία, τὸ ἐρημικὸν κτῆμά σου ἐν Βουθρωτῶ. || *non amara* ὄχι δυσάρεστος (πικρά). || *tam familiari in loco* εἰς τὸ κτῆμα τόσον στενοῦ φίλου μου. || *itineris causa ut deverterer* ἵνα καταλύσω (μείνω ὀλίγον) χάριν ἀναπαύσεως ἐκ τοῦ ταξειδίου. || *devium* ἔξω τοῦ δρόμου, ὃν ὀφείλω νὰ ἀκολουθήσω· ὁ Κικ. ἀπὸ Βρινδησιου θὰ διεπεραιούτο εἰς Δυρράχιον καὶ ἐκεῖθεν διὰ ξηρᾶς εἰς Θεσσαλονίκην. Τὸ Βουθρωτὸν ἦτο πολὺ νοτιώτερον τοῦ Δυρραχίου, ὥστε δὲν ἠδύνατο ὁ Κικ. νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν. || *ab Autronio et ceteris quatruidi* ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς διαμονῆς τοῦ Αὐτρονίου καὶ τῶν λοιπῶν εἶναι ἀπόστασις τεσσάρων μόλις ἡμερῶν. Ὁ Ρ. Autronius Paetus ἦτο συνένοχος τῶν πρώτων συνωμοσιῶν τοῦ Κατιλίνα, ἔπειτα ἀποδειχθεὶς ἔνοχος παρανόμου σπουδαρχίας (*ambitus*) ἐξωρίσθη καὶ ἔμενε μὲ ἄλλους εἰς τὴν Ἡπειρον. Αὐτὴ δὲ ἡ γεινίασις τοῦ Κικέρωνος, ἂν ἤθελε νὰ μείνῃ εἰς τὸ Βουθρωτόν, μὲ τὸν Αὐτρώνιον δὲν θὰ ἦτο ἴσως καὶ ἀσφαλῆς. || *Nam castellum...* φαίνεται ὅτι ὁ Ἀττικὸς ἔγραψε πρὸς τὸν Κικέρωνα καὶ ὅτι εἰς τὸ κτῆμά του ἐκεῖ θὰ εἶναι ἀσφαλῆς, διότι ὑπῆρχε φρούριον, *castellum munitum*· εἰς ταῦτα ἀπαντῶν ὁ Κικέρων λέγει: ἂν ἐπρόκειτο νὰ κατοικήσω ἐκεῖ, θὰ μου ἦτο χρήσιμον τὸ φρούριον (*prodesset mihi*), ἀλλ' ἂν πρόκειται νὰ περάσω μόνον ἀπὸ ἐκεῖ (*transeunti mihi*), δὲν μου χρησιμεύει. || *quodsi auderem...* ἂν ὅμως εἶχον τὴν τόλμην, θὰ ἐπήγαινα νὰ μείνω εἰς τὰς Ἀθήνας. || *cadebat* συνέβαινε. || *nunc* ἀλλὰ (τώρα). || *ne interpretentur...* μήπως ἐρμηνεύσωσι, θεωρήσωσιν ὅτι καὶ ἡ πόλις ἐκεῖνη (αἱ Ἀθηναίαι) δὲν ἀπέχει ἄρκετὰ (500 μίλια) ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. || *ne scribis...* οὔτε γράφεις (ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου) ποῖαν ἡμέραν νὰ σε περιμένωμεν. || *Quod me ad vitam vocas* αὐτὸ δὲ πού, ὅτι δέ με παρακινεῖς νὰ ζήσω. || *ut a me manus abstineam* ὅπως κρατήσω μακρὰν ἀπ' ἐμαυτοῦ τὰς χεῖρας, τ. ἔ. ὅπως μὴ αυτοκτονήσω. Ὁ Κικ. ἦτο πολὺ ἀπογοητευμένος, διότι, ἐν ᾧ ἔσωσε τὴν πατρίδα ἀπὸ τοὺς συνωμώτας καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον *σωτήρ τῆς πατρίδος*, ἐν τούτοις ταυταύτην ἀμοιβὴν ἐλάμβανε. || *ut me non... raeniteat* ὅπως μὴ μετανοῶ διὰ τὴν ἀπόφασίν μας καὶ τὴν ζωὴν τῆς ἐξορίας. Ὁ Κικ. μετενόησε, διότι ἤκουσε τὴν συμβουλὴν τῶν φίλων του καὶ ὑπεχώρησεν εἰς τὴν βίαν τοῦ Κλωδίου. Αὐτὸς ἐφφρόνει ὅτι ἔπρεπε νὰ μείνῃ καὶ νὰ ἀντιστῇ καὶ ἢ νὰ ὑπερισχύσῃ ἢ νὰ ἀποθάνῃ ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ σωθείσῃ πόλει. || *quod me retineat* ὅπερ δύναται νὰ με κρατήσῃ ἐν τῇ ζωῇ.

|| si spes ea non est, quae... εὐν ἡ ἐλπίς ἐκείνη, ἡ ὁποία συνώδευεν ἡμᾶς ἀπερχομένους ἐκ τῆς πόλεως, δὲν ὑπάρχει. Ἐξ ἄλλης ἐπιστολῆς τοῦ Κικέρωνος (ad Quintum fratrem 1, 4, 4) μαθαίνομεν ὅτι οἱ φίλοι του τοῦ ἔλεγον δι' ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν θὰ ἐπανεῖλθῃ εἰς τὴν Ῥώμην· καὶ ἔμεινε μακρὰν αὐτῆς 16 μῆνας! || non faciam ut enumerem δὲν θὰ (ἐπιχειρήσω, δὲν θὰ) θελήσω νὰ ἀπαριθμήσω. || per summam... ἔνεκα τῆς μεγίστης... || invidorum τῶν φθονητῶν μου, ἐκείνων οἷνες μ' ἐφθόνουν. Ὑπαινίσσεται βεβαίως τὸν Πομπήιον, ὅστις ἔδειξεν ὄχι ἐντιμὸν διαγωγὴν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἑξουσίας τοῦ Κικέρωνος, διὰ τὴν ὁποίαν διαγωγὴν του ταχέως μετενόησε. || ne... vocam' ἡ τελικὴ αὐτὴ πρότασις ἑξαργάται ἐκ τοῦ (non faciam ut) enumerem. || tantā .. affectum ἔνν. quantā calamitate ego effectus sum. || nemini .. magis optandam ἔνν. β. ὄρ. συγκρ. quam mihi fuit. || cuius (mortis) oppetendae... τοῦ ὁποίου θανάτου ἡ ἐντιμοτάτη στιγμή νὰ τον ὑπομείνω παρελείφθη. || reliqua tempora... ἀφ' οὗ, λέγει, δὲν ἔπραξα ὅ,τι ἔπρεπε τὴν στιγμήν ἐκείνην, ὅτε ἂν ἔπιπτα θὰ εἶχα τὴν ἀνακούφισιν (medicinam) ὅτι ἔπραξα ὅ,τι ἔπρεπε, τώρα, ἂν ἀποθάνω ἀδιοκτονῶν, μόνον θὰ θέσω τέλος εἰς τὰ δεινά μου (finem doloris), χωρὶς ὅμως νὰ ἔχω καὶ τὴν ἀνακούφισιν ὅτι ἔξετέλεσα ὅ,τι ὄφειλον.

3. De re publica... colligere .. ὁ Ἀττικὸς συνέλεγε καὶ ἔγραφε πρὸς τὸν Κικέρωνα πάντα περὶ τῆς πολιτείας, ὅσα ἡ ὕναντο νὰ παρᾶσχουν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα μεταβολῆς τῶν πραγμάτων. || spem... mutandarum rerum ἐλπίδα μετοβληθησομένων πραγμάτων. || exspectemus ἄς τα ἀναμείνωμεν. || tu nihilo minus οὐδ' ἐν τούτοις || si prospera(ve)-ris... εὐν θὰ σπεύσῃς, θὰ μας κατορθώσῃς. || accedemus... θὰ προσεγγίσωμεν εἰς τὴν Ἠπειρὸν, τὸ Βουθροτόν. || per Candaviam διὰ τῆς Κανδανίας· αὕτη ἡ ὁ δρινη χώρα τῆς Ἰλλυρίας, διὰ τῆς ὁποίας διήρχετο ἡ ὁδὸς Ἰγνατία ἡ ἄγουσα ἀπὸ Δυρραχίου εἰς Θεσσαλονίκην. || quod de fratre (Quinto)... nesciebamus διότι ἠγνοοῦμεν ποῦ ἐμέλλομεν νὰ συναντήσωμεν τὸν ἀδελφόν μου Κόιντον. Οὗτος ἐπέστρεψε τότε ἐκ τῆς Ἀσίας, ὅπου τρία ἔτη διέφυγεν ὡς ἀντιπραίτωρ. || quem ego... τὸν ὁποῖον (ἀδελφόν μου) ἐγὼ οὔτε πῶς θὰ ἴδω γνωρίζω οὔτε πῶς θὰ τον ἀφήσω ἀπὸ πλησίον μου. Μεγίστην ἀγάπην εἶχεν ὁ Κικέρων καὶ πρὸς τὸν ἀδελφόν του, πρὸς ὃν ἐπίσης σώζονται πολλαὶ καὶ μακρὰ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ (3 βιβλία). || maximum et miserimum mearum omnium miseriarum· παρατηρητέα ἐν τῇ φράσει ταύτῃ ἡ συγκό-

της τοῦ συμφώνου *m*, ἐκ τῆς ὁποίας παράγεται παρήχησις μεμψιμοιροῦντος. || *huius generis facultatem* τὴν εὐχέρειαν τούτου τοῦ εἶδους, δηλ. τοῦ ἐπιστολογραφεῖν συχνὰ καὶ πολλά. || *prid. Cal. Mai. τῆ 29η* Ἀπριλίου (ιδὲ σημ. ἐν ἀρχῇ).

Εἰς τὴν δὴν ἐπιστολὴν (*ad Att. V, 15*).

Αὕτη εἶναι τοῦ ἔτους 51 π. Χ., ὅτε ὁ Κικέρων εἶχε σταλῆ ὡς ἀνθύπατος (*pro consule*) εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κιλικίαν, ἔνθα ὑπῆρχε στρατὸς δύο λεγεόνων.

Laodiceam veni...εἰς...Εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν Κιλικίαν πλὴν τῆς κυρίως Κιλικίας ὑπῆγοντο καὶ ἡ Παμφυλία, ἡ Πισιδία, ἡ Λυκαονία, ἡ Ἰσαυρία, ἡ νῆσος Κύπρος καὶ τρεῖς ἀκόμη Ἀσιατικαὶ διοικήσεις μὲ τὰς πόλεις Λαοδίκειαν, Ἀπάμειαν καὶ τὰ Σύνναδα. || *pr. Ca. Sext. τῆ προτεραία τῶν Καλανδῶν τοῦ Ἑκτου (Ἀυγούστου) μηνός, τ.ἔ. τῆ 31 Ἰουλίου (Quintilis)*. || *ex hoc die clavum anni movebis = ex hoc die numerabis initium anni mei in provincia admini-stranda ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας θὰ ὑπολογίσῃς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐμοῦ ἔτους ἐν τῇ διοικήσει τῆς ἐπαρχίας*. || *clavum anni* ἐν παλαιότερᾳ ἐποχῇ, ὁπότε τὰ γράμματα δὲν ἦσαν ἀκόμη ἐν πολλῇ χρήσει, οἱ Ῥωμαῖοι ὑπελόγιζον τὰ ἔτη ἐμπηγνύοντες εἰς τοὺς τοίχους τῶν ναῶν ἤλους (*clavos*) ἕνα καθ' ἕκαστον ἔτος, ὥστε ὅσοι ἤλοι ἦσαν τόσα καὶ τὰ ἔτη δι' ἕκαστον γεγονός· οἱ ἤλοι οὗτοι ἔκαλοῦντο *clavi annales*· τοὺς διὰ τὴν ἀρχὴν ἐκάστου ἔτους ἐπισήμους ἤλους ἐνεπήγνυον οἱ ὕπατοι ἢ δικτάτωρες πρὸς τοῦτο καθιστάμενοι (*dictator clavo figundo*). Τὴν συνήθειαν ταύτην διετήρουν ἀκόμη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Κικέρωνος χωρικοὶ Ῥωμαῖοι. || *movebis* θὰ κινήσης, θ' ἀλλάξῃς. Ὡς καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων γίνεται φανερόν, ὁ Κικέρων δὲν εὐηρεστεῖτο μὲ τὴν διοίκησιν αὐτὴν καὶ ἐπεθύμει τὸ ταχύτερον νὰ τελειώσῃ, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς Ῥώμην, εἰς τὰ εὐάρεστα ἔργα του, νὰ συνηγορῇ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, νὰ συγγράφῃ καὶ νὰ μετέχῃ τῆς συγκλήτου. || *exoptatius* ποθητότερον, *adventu meo* β' ὄρ. συγκρ. τῆς ἐμῆς ἀφίξεως. || *quam me taedeat negotii mei πόσον μοῦ εἶναι δυσάρεστος ἡ (τυπικὴ) ὑπηρεσία (τῆς ἀνθυπατείας)*. || *non habeat...!* νὰ μὴ ἔχῃ ἀρκετὰ εὐρὺ πεδῖον (στάδιον)...! Μπορῶ, λέγει, ἐγὼ νὰ ζήσω, ἔδῶ, ποῦ εἶμαι συνηθισμένος νὰ ἐργάζωμαι δραστηρίως! || *cursus animi (mei)* ὁ δρόμος, ἡ ζωηρὰ δρασις τῆς ἐμῆς διανοίας! || *praeclara opera cesset!* νὰ ἀδραγῇ τὸ

λαμπρόν μου ἔργον, τῆς ἐν τοῖς δικαστηρίοις συνηγορίας, καὶ περισσό-
τερον τῆς περὶ τὴν συγγραφὴν ἐργασίας ! διότι τότε, 52-51, ὁ Κικέρων
ἔξεδιδεδε τὸ σύγγραμμά του de re publica, συνέγραφε τὸ de legibus
καὶ διώρθου τὸν pro Milone λόγον του. || Quirpe, ius...dicat! Βέ-
βαια, (διατὶ ὄχι), ἐν ᾧ ὁ (ἄσημος) Αὐλὸς Πλώτιος δικαιοδοτεῖ (ὡς
praetor urbanus ἀστυδίκης) ἐν Ῥώμῃ ! Τὸ quirpe εἰρωνικῶς. || La-
odiceae...Romae ἐγ... || et cum καὶ ἐν ᾧ. || noster amicus δὲν εἶναι
γνωστὸν τίνα ὑπαινίσσεται ὁ Κικέρων ἐνταῦθα. || nomen duarum le-
gionum τὸ ὄνομα μόνον (ὄχι πραγματικῶν δηλ.) δύο λεγεώνων. || exi-
litum γεν. πληθ. τοῦ exilis, (καὶ τούτων) ἀσθενῶν, ὄχι πλήρων. Ἐκα-
στος λεγεῶν πλήρης περιελάμβανεν 6000 στρατιώτας. || Denique
haec... ἀλλὰ τέλος πάντων αὐτὰ (νὰ δικαιοδοτῶ ἐν Ῥώμῃ ἢ νὰ ἄρχω
στρατοῦ μεγάλου) δὲν τα ἐπιθυμῶ, μπορῶ νὰ τα στερηθῶ. || lucem
τόπον περιβλεπτον, οἷον εἶναι τὸ ἐν Ῥώμῃ βῆμα. || sed feram... ἐν
τούτοις θὰ ὑπομείνω τὴν στέρησιν πάντων τούτων, ὅπως δυνηθῶ, ἀρ-
κεῖ μόνον νὰ μὴ παραταθῇ πέραν τοῦ ἔτους ἢ ἀνθυπατεία μου. Ὁ
Κικέρων ἀνεχώρησεν ἐκ Ῥώμης κατὰ Μάιον ἀρχόμενον τοῦ ἔτους 51
καὶ ἐπανῆλθεν εἰς αὐτὴν τῇ 4ῃ Ἰανουαρίου τοῦ 49. Ὡστε ἐστερήθη τῆς
Ῥώμης 20 περίπου μῆνας, χωρὶς νὰ παραταθῇ οὐδ' ἐπὶ μίαν ἡμέραν
ἢ ἀνθυπατεία του (31 Ἰουλίου 51 μέχρι 30 Ἰουλίου 50). Ὁ λοιπὸς χρό-
νος κατηναλώθη εἰς τὴν μετάβασιν καὶ τὴν ἐπάνοδο. || sit modo an-
nium ἐνν. ὑποκείμε. negotium (proconsulatus mei) ἀρκεῖ μόνον ἢ
ὑπηρεσία μου ὡς ἀνθυπάτου νὰ εἶναι ἐνιαυσία, ὄχι περισσότερον. || si
prorogatur ἂν παραταθῇ (πέρα τοῦ ἔτους). || actum est ἐτελείωσε,
ἐχάθηκα ! Ἡ διοίκησις τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν ἦτο κανονικῶς ἐνι-
αυσία, ἀλλὰ πλειστάκις παρετείνετο πέρα τοῦ ἔτους. Τοῦ Κικέρωνος
δὲν παρετάθη διὰ τοῦτο, ὅτε ἐτελείωσε τὸ ἔτος, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἔλθει
διάδοχός του, παρέδωκε τὴν διοίκησιν τῆς Κιλικίας εἰς τὸν τέως τα-
μίαν του Γάιον καὶ ἀνεχώρησεν. || verum perfacile resisti potest
ἀλλὰ πολὺ εὐκόλως δυνατόν νὰ γίνῃ ἀντίστασις, πολὺ εὐκόλως δύνα-
ται νὰ ἀντιστῇ τις εἰς ἐνδεχομένην παρατάσιν τῆς ἀνθυπατείας μου.
|| tu modo Romae sis ἀρκεῖ μόνον σὺ νὰ εἶσαι ἐν Ῥώμῃ.

2. Quaeris... ἐρωτᾷ, τί κάμνω ἐδῶ. || Ita vivam, ut... facio εἶθε
νὰ ζῶ οὕτως, ὡς μεγίστας δαπάνας κάμνω, σοῦ δοκίζομαι στὴ ζωὴ
μου, δαπανῶ πλεῖστα, δὲν φειδωλεύομαι διόλου. Παράβαλε νεώτερον
ἐλληνικὸν ὄρκον : Ὅσο καλὸ ἔκαμα ἐγὼ δι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, ἄλλο

τόσο καλὸ νὰ βροῦν τὰ παιδιὰ μου. Φαίνεται ὅτι ὁ Ἄτικὸς εἶχε συμβουλεύσει τὸν Κικέρωνα εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ θὰ πάη νὰ ζήσῃ βίον ὄχι φειδωλόν, νὰ ζήσῃ καλὰ χωρὶς νὰ λυπᾶται νὰ ξεδεύῃ. || hoc instituto εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον τοῦ ζῆν. || abstinentia ἐγκράτεια, ἀποχὴ ἀπὸ καταπιέσεων ἀργυρολογίας. || ex praeceptis tuis σύμφωνα μὲ τὰς ἰδικὰς σου συμβουλὰς. || ut verear (τόσον) ὥστε νὰ φοβοῦμαι. || ne... sit μήπως ἐκεῖνα τὰ χρήματα, **ποῦ ἀντήλλαξα πρὸς σέ**, ἀναγκασθῶ νὰ πληρώσω διὰ νέου δανείου. || illud quod tecum permutavi... ἀπερχόμενος ὁ Κικέρων ἐκ Ῥώμης ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἄτικοῦ εἶδος ἐπιταγῆς χρηματικῆς ἢ συναλλαγματικῆς, τὴν ὁποίαν νὰ ἐξαργυρώσῃ ἐν Κιλικίᾳ, καὶ ἐξηργύρωσε πράγματι. Ἄλλὰ διὰ τὴν παρὰ τοῦ Ἄτικοῦ ληφθεῖσαν ἐπιταγὴν ἢ συναλλαγματικὴν δὲν ἔδωκε πρὸς αὐτὸν χρήματα· ἐπομένως ἔμεινε ὀφειλέτης πρὸς αὐτὸν διὰ τὸ ποσὸν τῆς ἐπιταγῆς· ἐπειδὴ δέ, ὡς λέγει, ἔξῳδευε πολλὰ ἐν Κιλικίᾳ καὶ δὲν ἀπεταμίευε τίποτε, ἐκφράζει τὸν φόβον ὅτι θὰ εὗρεθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ συνάψῃ νέον δάνειον, διὰ νὰ πληρώσῃ τὸ πρὸς τὸν Ἄτικὸν χρέος του (versuram facere συνάπτειν δάνειον εἰς πληρωμὴν παλαιοῦ χρέους, versurā solvere πληρώνειν παλαιὸν χρέος διὰ νέου συναπτομένου δανείου). Ὁ Κικέρων δὲν κατεπίεσε δι' ἀργυρολογίας τὴν ἐπαρχίαν ἣν διόκησεν, ὡς ἔκαμον καὶ ἄλλοι Ῥωμαῖοι διοικηταὶ ἐπαρχῶν, παρὰ νόμως ἀργυρολογοῦντες, καὶ ὁ ἐν Κιλικίᾳ προκάτοχος αὐτοῦ Appius Claudius. Οὕτως ὁ Κικέρων ἐφείλκυσε ἐφ' ἑαυτὸν εὐθύς ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς του τὴν ἐκτίμησιν πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ πολιτῶν. || Appi (Claudii) vulnera τὰς πληγὰς (τῆς ἐπαρχίας) τὰς ὁποίας εἶχεν ἀνοίξει ὁ Ἄππιος Κλαύδιος διὰ τῆς καταπιεστικῆς διοικήσεώς του. || non refrico δὲν ἀναξάινω (διὰ νέας, ἰδικῆς μου, παρανόμου ἀργυρολογίας). || oculi παθητ. ἀπαρ. ἐνεστ. τοῦ oculo ἀποκρῦπτω.

3. Laodiceā ἐκ Λαοδικείας. || iter faciebam ἐπορευόμην. || cum has littera dabam διὰν παρῆδιδα αὐτῇν ἡν ἐπιστολήν μου εἰς τὸν κομισιὴν (tabellarius) νὰ σου τὴν φέρῃ. || in castra εἰς τὸ στρατόπεδον, τὸ ὁποῖον εὗρισκετο εἰς τὴν Λυκοονίαν. || inde ἐντεῦθεν, δηλ. ἐκ τοῦ στρατοπέδου. || ad Taurum cogitabam διανοοῦμην νὰ πορευθῶ πρὸς τὸν Ταῦρον (τὸ ὄρος καὶ τὴν χώραν τὴν κατ' αὐτό). Οἱ παρατατικοὶ faciebam-dabam cogitabam κατὰ τὴν ἐν ἐπιστολαῖς χρήσιν ἀντι ἐνεστώτων facio-do cogito || ut cum Moeragene... ἵνα, συνάψας μάχην πρὸς τὸν Μοιραγένη, ἐὰν δυνηθῶ, δώσω πέρας εἰς τὴν

ὑπόθεσιν τοῦ δούλου σου. Δούλος τις τοῦ Ἀττικοῦ εἶχε δραπετεύσει καὶ καταφύγει πρὸς τὸν Μοιραγένη, ἀρχηγὸν ληστροικῆς τινος συμμορίας, ἢ ὁποία εἶχε κρησφύγετον εἰς τὰ ὄρη τῆς Κιλικίας. || signis col-latis ἀφαίρ. ἀπόλ., signa conferre συνάπτει μάχην. || decido de ali-quo κρίνω περὶ τινος ὀριστικῶς καὶ θέτω τέρμα εἰς τὴν ὑπόθεσίν του. || clitellae bovi sunt impositae τὸ **σαμάρι** ἐτέθη ἐπάνω εἰς βοῦν (παροιμία), τ. ἔ. ἀνετέθη ὑπόθεσις (διεξαγωγή πολέμου) εἰς ἄνθρωπον (ἔμὲ) ἀκατάλληλον, ἐζήτησαν ἀπὸ ἡμένα πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον δὲν εἶμαι κατάλληλος. Ἡ παροιμία λέγεται καὶ συντομώτερον bos clitel-las (ἐνν. portat ἢ fert βοῦς σάγμα φέρει. || feremus θὰ τὸ ὑπομεί-νωμεν. || Modo... adsis ad tempus ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ παραταθῇ πέρα τοῦ ἔτους· ἂν μὲ ἀγαπᾷς φρόντισε καὶ σὺ νὰ εἶναι ἐν καιρῷ παρὼν ἐν Ῥώμῃ. || ut senatum... excites ἵνα ἐξεγείρῃς ὀλόκληρον τὴν σύγκλη-τον (νὰ μὴ παραταθῇ ἡ ἀνθυπατεία μου). || res publica τὰ ἐν τῇ πο-λιτεία συμβαίνοντα. || cura, ut mihi nota sit φρόντιζε νὰ μοῦ εἶναι γνωστά. || cum constitero ὅταν θὰ ἔχω ἐγκατασταθῇ. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην γράφει ὁ Κικ., ὡς λέγει ἀνωτέρω ὁ ἴδιος, cum iter Laodiceam faciebat. || redditum iri θὰ σοῦ παραδοθοῦν. || publicanorum ἡ ἐῴσ-πραξίς τῶν διαφόρων φόρων καὶ προσόδων ἐδίδετο συνήθως εἰς ἐνοι-κιστάς (publicanos), ὡς καὶ κατ' ἡμῖν συμβαίνει. Οἱ ἐνοικισταὶ ἀπετέλουν πολλάκις ἐταιρείας (societates publicanorum), ὧν οἱ διευ-θύνται ἐκαλοῦντο magistri. || per magistrōs scripturae et portus διὰ τῶν διευθυντῶν τῶν ἐνοικιστῶν τοῦ φόρου τῶν δημοσίων νομῶν καὶ τῶν λιμενικῶν· scriptura ὁ φόρος ὁ ἐκ τῶν δημοσίων νομῶν (λει-βαδίων), αἱ ὁποῖαι pascua publica ἐκαλοῦντο. || portus=portorii, τοῦ λιμενικοῦ φόρου.

Εἰς τὴν ἐνάτην ἐπιστολὴν (*ad Att. VI, 9*).

Ἐστάλη ἔξ Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος, ἐπιστρέφοντος ἐκ τῆς Κιλικίας (ιδεῖ προηγουμένη ἐπιστολὴν), τῇ 15ῃ Ὀκτωβρίου τοῦ 50 π. X. In Piraeae cum exissem ἐξεληθὼν εἰς Πειραιᾶ. Ὁ Ἀττικὸς ἔψεξε τὸν Κικέρωνα, διότι ἐδῶ εἶπεν in Piraeae, ἀφ' οὗ εἶναι πόλις καὶ ἔπρεπε νὰ εἴπῃ Piraeae, ἄνευ τῆς in· δικαιολογούμενος δὲ ὁ Κικέρων εἰς ἄλλην ἐπιστολὴν του λέγει ὅτι θεωρεῖ τὸν Πειραιᾶ τόπον, ὃχι πό-λιν. || cum exspectassem ἐπειδὴ εἶχον ἀναμείνει. || ob signatam ἐσφραγισμένην, πρὶν δηλ. ἀκόμη νὰ τὴν ἀποσφραγίσω. || brevitatem

Θ. Κακριδῆ. Κικέρωνος Ἐπιστολαὶ (Σημειώσεις), Ἔκδ. 1η 3

(τὴν μικρότητα, ἰσχύτητα, εὐτέλειαν). Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἀττικοῦ καὶ κακογραφημένη ἦτο ἐσωτερικῶς (*σύγχυσις litterularum*) ἕνεκα τοῦ πυρετοῦ, ὑφ' οὗ κατείχετο ὁ Ἀττικός, ὅτε ἔγραφεν αὐτὴν, καὶ ἔξωτερικῶς ἤτο πως παρημελημένη, καὶ ἐφαίνετο μικρά, πρόχειρος καὶ βεβιασμένη. Ὁ Κικέρων ἐξεπλάγη καὶ ἀπὸ τὸ ἔξωτερικὸν τῆς ἐπιστολῆς, μόλις εἶδεν αὐτὴν ἀκόμη ἐσφραγισμένην, καὶ πάλιν ἀφοῦ ἤνοιξεν αὐτήν. || *litterularum...* Ὁ Ἀττικός συνήθως (*ut solent esse*) ἔγραφε γράμματα μικρά (*litterularum*) κομψὰ καὶ καθαρὰ (*compositissimae* — *clarissimae*), ἀλλὰ τότε ἕνεκα τοῦ πυρετοῦ τὰ γράμματά του ἦσαν πολὺ κακά, διότι ἔτρεμε τὸ χέρι του, ὅταν ἔγραφε. || *ne multa (loquar) vā mē ta πολυλογῶ.* || *percussus vehementer, nec magis quam debui ταραχθεὶς σφόδρα καὶ ὄχι περισσότερο ἀπὸ ὅσον ὄφειλα νὰ ταραχθῶ.* Τὸ *vehementer* δεικνύει ὅτι ὄφειλεν ὁ Κικ. νὰ ταραχθῆ καὶ ἐταράχθη σφόδρα. || *quaero ex Acasto ζητῶ πληροφορίας ἀπὸ τὸν Ἀκαστον, πῶς ἦσουν.* || *ille... ἐνν. respondit... ὁ Ἀκαστος ἀπεκρίθη εἰς τὸν Κικέρωνα ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἀττικός ἐνόμιζεν ὅτι δὲν εἶχε τίποτε σοβαρὸν (tibi visum esse) καὶ αὐτὸς ὁ Ἀκαστος ἀντελήφθη (sibi visum esse) καὶ ἀπὸ τοὺς οἰκίους τοῦ Ἀττικοῦ ἤκουσε τοιοῦτους λόγους (ita se domi ex tuis audisse), ὥστε νὰ μὴ φαίνεται τι κακὸν (ut nihil esse incommode).* || *id ἀντικείμε. τοῦ adprobare ὑποκείμε. τοῦ videbatur adprobare εἶναι (illud), quod erat in extremo (=in extrema parte tuae epistulae).* Εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς του ἔγραφεν ὁ Ἀττικός ὅτι τὴν ἐπιστολήν του ἔγραψεν ἔχων μικρὸν πυρετὸν (*febriculam*). || *sed tamen deamavi ἀλλ' ὅμως ὑπερευχαριστήθη.* || *quod nihilo minus... ὁ Κικέρων ἐλυπήθη διὰ τὸν πυρετὸν τοῦ φίλου, ὑπερευχαριστήθη ὅμως ἀφ' ἐτέρου, διότι ὁ φίλος του μὲ ὄλον τὸν πυρετὸν (nihilo minus) τοῦ ἔγραψεν ἰδιοχειρῶς (tua manu) τὴν ἐπιστολήν.* || *Quare... ἐκ τοῦ ὅτι ὁ φίλος του ἔγραψεν ἰδιοχειρῶς, ὄχι μόνον ὑπερευχαριστήθη, ἀλλὰ καὶ εἵκασεν ὅτι δὲν ἦτο σοβαρὸν τι τὸ νόσημα· διὸ κρίνει καλὸν νὰ τελειώσῃ τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐκφράζων μόνον τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἡ σύνεσις τοῦ φίλου καὶ ἡ ἐγκράτεια θά του ἔχουν ἤδη ἀποδώσει τὴν ὑγείαν.* || **Παραφύλαξον... αὐτότατα.** Ὁ Κικέρων ἀπερχόμενος εἰς Κιλικίαν εἶχεν ἀναθέσει εἰς τινὰ **Φιλότιμον**, ἀπελεύθερον τῆς Τερεντίας, τὴν διεύθυνσιν τῆς περιουσίας του ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν τοῦ Ἀττικοῦ ἐπιβλεψιν. Ἀλλ' ὁ Φιλότιμος τοὺς λογαριασμούς, τοὺς ὁποίους παρουσίασε, τῆς

διαχειρίσεώς του, εἶχε σφόδρα ταράξει—ἀνακατώσει (*φυρατής*, ἐκ τοῦ φυράω=ἀνακατώνω), ἵνα συγκαλύψῃ καταχρήσεις του. || *Hanc... hereditatem autem tamen eis (ἐμὲ τώρα ἀνήκουσαν) κληρονομίαν. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Κικέρωνος ἀπέθανεν ὁ φίλος αὐτοῦ Precianus νομομαθῆς (iurisconsultus), καὶ ἐκληροδότησε τὴν μικρὰν περιουσίαν του εἰς αὐτόν. Ταύτην τὴν περιουσίαν παρακαλεῖ, τώρα ὁ Κικέρων τὸν Ἄττικόν νὰ μὴ ἀφήσῃ διόλου νὰ τὴν ἐγγίσῃ ὁ Φιλότημος (prorsus ne attingat). Τὸν Φιλότημον δὲν ὀνομάζει ὁ Κικέρων, ἀλλὰ ὑπαινίσσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ διὰ τῆς λέξεως *φιλοτιμίαν*, ἣν μετεχειρίσθη ἀντὶ τοῦ *φιλαργυρίαν* τὸ *αὐτότατα* (*αὐτότατος*) σημ. ἐντελῶς *μόνος σου*, χωρὶς νὰ ἐμπιστευθῆς εἰς ἄλλον τινά. || *magno dolori dot. τοῦ κατηγορουμένου=μεγάλη θλίψις. || hominem, δηλ. Precianum. || procura φρόντισε. || quantulacunque est ὅσονδήποτε μικρὰ καὶ ἂν εἶναι. || ille δηλ. ὁ *φυρατής* (Φιλότημος). || Dices ἔνν. illi, δηλ. τῷ φυρατῆ. || nummos mihi opus esse ὅτι ἔχω ἀνάγκην χρημάτων ἀπαρεμφ. πρότασις ἐξηρητημένη ἀπὸ τὸ dices: ὡς ἀνεξάρτητος θὰ ἐξεφέρετο: *nummi mihi opus sunt. || triumphi*: ἡ σύγκλητος εἶχε ψηφίσει ὑπὲρ τοῦ Κικέρωνος νὰ τελέσῃ θρίαμβον (*supplicationem*, δηλ. εὐχαριστήριον τελετὴν ἐν τῷ ναῷ). || *in quo ἔνν. triumpho. || κενὸν=κούφον, κενόδοξον. || in expetendo ἔνν. triumpho=ἐν τῷ ζητῆσαι αὐτόν (τὸν θρίαμβον). || nec *αὐτηφον*=οὔτε (ἄγαν) μετριάφρονα. || *in abjiciendo* (*triumpho*) ἐν τῷ ἀπορρῆσαι αὐτόν (αὐθρομήτως παρεχόμενον ὑπὸ τῆς σύγκλητου). || *fratri (meo)* δηλ. τῷ Κοῖντῳ Κικέρωνι. Ὁ Κικέρων ἀπαρχόμενος ἐκ τῆς ἐπαρχίας Κιλικίας ἐπέτρεψε τὴν διοίκησιν αὐτῆς εἰς τὸν τέως ταμίαν του Γάϊον Καίλιον, ὅχι εἰς τὸν ἀδελφόν του.***

3. *Ἐπέχειν*=dubitare, ἀμφιβάλλειν. || *si esset quidquam, cur... ἔὰν ὑπῆρχε λόγος τις διὰ τὸν ὁποῖον... || placeret ἐδόκει (καλόν). || ἀθέτησις*=ἀποδοκιμασία, *ἐποχή*=ἀμφιβολία. || *de Q(uinto) Cicerone puero* περὶ τοῦ παιδὸς Κοῖντου Κικέρωνος, τ. 5. τοῦ υἱοῦ του Κοῖντου Κικέρωνος, ἀδελφοῦ τοῦ δήτορος. || *neutiquam* μηδαμῶς. || *τοῦμόν ὄνειρον ἐμοί*, δηλ. λέγεις: παροιμία ὑποσημαίνουσα ὅτι ἄσκοπον ἐνεργεῖαν κάμνομεν συμβουλευόντες τινὰ νὰ πράξῃ τι, ὅπερ αὐτὸς ὁμόνος, ἀφ' ἑαυτοῦ, ἄνευ τῆς ἰδικῆς μας συμβουλῆς κάλλιον γνωρίζει νὰ κάμνῃ καὶ κάμνει. || *eadem omnia...τὰ ἴδια ὅλα εἶδομεν (ὄνειρα), ὡς ἔὰν εἶχομεν συνομιλήσει. || non fuit aliter faciendum* δὲν παρέστη ἀνάγκη νὰ πράξωμεν ἄλλως. || *ἐπιχρονία ἐποχή* tua=διαρκῆς ἀμφιβολία

ιδική σου. || dubitatione (nos) liberavit ἀπήλλαξεν ἡμᾶς τῆς ἀμφιβολίας.

4. Postero die, δηλ. postridie idus Octobres, τῇ 16ῃ Ὀκτωβρίου τῇ 15ῃ Ὀκτωβρίου, id. Oct., παρέδωκε τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν τῷ Σαυφίῳ, νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὸν Ἀττικόν. Τὴν ἐπομένην θὰ ἔγραφε μακροτέρας ἴσως ἐπιστολάς καὶ τακτικώτερας ὥστε ἦτο περιττὴ ἢ παροῦσα ἄλλὰ, λέγει ὁ Κικέρων, δὲν ἦτο ὀρθὸν νὰ ἔλθῃ ὁ poster Saufeius καὶ νὰ μὴ φέρῃ ἐπιστολὴν μου πρὸς σέ. Ἐπιστρέφων ὁ Κικέρων ἐκ Κιλικίας εἰς Ῥώμην παρέμεινεν εἰς πολλοὺς διαμέσουστας σταθμούς, καὶ ἐδέησε νὰ στείλῃ ἐπιστολάς καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐπιστροφὴν του πρὸς τοὺς ἐν Ῥώμῃ φίλους του καὶ νὰ ζητῇ καὶ ἀποκρίσεις εἰς αὐτάς. || de Tulliola... ἡ θυγάτηρ τοῦ Κικέρωνος Tullia, μετὰ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ πρώτου αὐτῆς μνηστῆρος Καλπορνίου Πείσωνος, ἐμνηστεύθη τὸν Φρούριον Κρασίποδα, καὶ μετὰ τοῦτον, παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ πατρὸς τῆς, τὸν Πόπλιον Κορνήλιον Δολαβέλλαν, ὃχι καλῆς φήμης νέον, μικρότερον δὲ τῆς Τυλλίας κατὰ 7 ἔτη. || quam (rem publicam) praevideo in summis periculis : σχεδὸν ἅμα τῇ ἐπανόδῳ τοῦ Κικέρωνος ἐκ Κιλικίας ἐκηρῶθη ὁ ἐμφύλιος μεταξὺ Πομπηίου καὶ Καίσαρος πόλεμος. || de censoribus... ὁ τιμητὴς Ἄππιος Κλαύδιος ἠγωνίζετο καὶ ἐπέμενε νὰ κωλύσῃ διὰ νόμου τὴν πολυτέλειαν τῶν ἀγαλμάτων καὶ τῶν εἰκόνων (signis tabulis) καὶ περὶ τούτου ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ εἰσῆγησις εἰς τὴν σύγκλητον. || referaturne ἂν γίνεται εἰσῆγησις εἰς τὴν σύγκλητον. || Caesar... quattuor ἔνν. adducturus erat ἔμελλε νὰ ὀδηγήσῃ || Placentia πόλις ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Πάδου. || quid nobis futurum est? τί θὰ γίνωμεν ἡμεῖς (μετὰ τὴν ἀπέναντι ἀλλήλων στάσιν τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπηίου); || In arce Athenis ἐν ἀκροπόλει, ἐν Ἀθήναις. || statio mea, ὁ ἐμὸς σταθμός. Παρέμεινε λοιπὸν καὶ ἐν Ἀθήναις ὁ Κικέρων ὀλίγας ἡμέρας.

Εἰς τὴν 10ην ἐπιστολὴν (ad Att. XII, 9).

Ἐγρᾶφη ἐν Φορμιανῷ (Formianum) τῷ 58 π. X., κατὰ τινὰ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ Δεκεμβρίου. Τὸ Formianum ἦτο κτῆμα παρὰ τὴν πόλιν Formiae, κειμένην ἐν Λατίῳ εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν παραλίαν αὐτοῦ. Ἐν τῷ Φορμιανῷ παρέμεινεν ἐπίσης ὁ Κικέρων ἐπιστρέφων ἐκ Κιλικίας (ιδεὲ τὰς δύο προηγουμένας ἐπιστολάς). Ἐχρονοτριβεῖ εἰς τοὺς μεταξὺ σταθμούς διὰ νὰ φθάσῃ εἰς Ῥώμην τῇ 3ῃ Ἰα-

νοναρίου, ἡμέρα τῶν γενεθλίων του, ἵνα κατ' αὐτὴν τελῆσῃ τὸν θρίαμβόν του. Ἐπεβραδύνθη ὄμως ἢ εἰς Ῥώμην ἀφίξεις του κατὰ μίαν ἀκόμη ἡμέραν (4 Ἰαν. 49).

1. Cotidiane... «**Δοιπὸν πρέπει καθ' ἡμέραν νὰ λαμβάνω παρὰ σοῦ ἐπιστολάς;**» ἔγραφεν ὁ Ἀττικὸς πρὸς τὸν Κικέρωνα· καὶ ὁ Κικ. ἀπαντᾷ: καθ' ἡμέραν, ἀρκεῖ νὰ ἔχω ἀνθρωπον, μὲ τὸν ὁποῖον νὰ σου στέλλω αὐτὰς» (si habebō cui dem cotidie). || «At iam ipse ades **ἀλλὰ τώρα ἔρχεσαι πλέον μόνος σου**», τοῦ γράφει ὁ Ἀττικὸς, τότε θὰ παύσω νὰ σου γράφω, ἀπαντᾷ ὁ Κικ., ὅταν θὰ ἔχω ἔλθει. Ἡ συχνὴ ἀλληλογραφία δεικνύει καὶ τὴν χαρὰν τοῦ Κικέρωνος διὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Ῥώμην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς φίλους του. Πρὸς τὸν Ἀττικὸν μόνον κατὰ τὸ διάστημα τῆς εἰκοσαμῆνου ἐκ Ῥώμης ἀπουσίας του ἔστειλε περὶ τὰς 40 ἐπιστολάς, αἵτινες διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶναι πάρα πολλαί, λαμβανομένου ὑπ' ὅσιν ὅτι καὶ ἡ γραφικὴ ὕλη δὲν ἦτο τόσον ἀφθονος, ὅσον σήμερον, καὶ ἡ δυσκολία περὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν ἦτο πολὺ μεγάλη. || Unas, δηλ. litteras, μίαν ἐπιστολήν. || a te ἀπὸ μέρους σου, ἰδικὴν σου ἐπιστολήν πρὸς ἐμέ. || ad bustum Basili παρὰ τὸ μνημεῖον (monumentum) τοῦ Βασιλείου (ἀγνώστου ἡμῖν). || Bustum (παρὰ τὸ amb-ūro, κατὰ ψευδῆ χωρισμὸν am-buro = περικαίω, σημαίνει α') τὸ κεκαυμένον σῶμα τοῦ νεκροῦ, β') τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐκάθη, τὴν πυράν, γ') τὸν τάφον ἐν ᾧ ἐτέθη, δ') τὸ μνημεῖον τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου, ε') τὴν προτομὴν (ἄγαλμα) (γερμ. Büste, γαλλ. buste)· σήμερον σημαίνει καὶ τὸν στηθόδεσμον-μπούστον busto. Τὸ bustum Basili ἦτο ἔξω τῆς πόλεως (ad urbem), παρὰ τὴν Ἀπλιαν ὁδόν· ὁ τόπος ἦτο κατάλληλος εἰς ἐνέδραν καὶ πολλὰ κακουργήματα εἶχον γίνεσθαι ἐκεῖ. || Videbis igitur... ἀφ' οὗ ἔχασθη ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, λέγει, θὰ ἰδῆς (θὰ κρίνης), μήπως ἦτο γραμμένον εἰς αὐτὴν τίποτε τὸ ὁποῖον πρέπει ἐγὼ νὰ γνωρίζω (καὶ θὰ μου γράψῃς πάλιν). || et simul **διευκρινήσεις**... καὶ συγχρόνως εἰς τὴν ἐπιστολήν σου θὰ μου διευκρινήσῃς τὸ ἐξῆς πολιτικὸν ζήτημα (τὸ κατωτέρω). Τὸ πολιτικὸν πρόβλημα, τοῦ ὁποίου ὁ Κικ. ζητεῖ ἀπὸ τὸν Ἀττικὸν τὴν λύσιν, εἶναι τὸ ἐξῆς: Ποῖον εἶναι τὸ μικρότερον κακόν, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ πάθῃ ἡ πολιτεία, ἵνα ἐξέλθῃ ἐκ τῆς κρισιμωτάτης καταστάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν περιήγαγον αὐτὴν αἱ ἀξιώσεις τοῦ Καίσαρος ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ Πομπηίου καὶ τῆς συγκλήτου. Τὰ κακὰ ταῦτα ἀπαριθμεῖ κατωτέρω. || cum sit necesse ἀφ' οὗ εἶναι ἀνάγ-

κη. || *haberi Caesaris rationem (comitiis)* νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς προσεχεῖς ὑπατικὰς ἀρχαιρεσίας (Ἰούλ. 49) ἢ ὑποψηφιότης τοῦ Καίσαρος. || *illo (Caesare) exercctum... obtinente* ἐκείνου διατηροῦντος τὸν στρατὸν αὐτοῦ (ἐν Γαλατία). || *vel per senatum* εἴτε διὰ τῆς συγκλήτου (μὴ ἀποστελλούσης διάδοχον). || *vel per tribunos pl.* εἴτε διὰ τῶν (φίλων του) δημάρχων (κυροῦνταν νόμον, δι' οὗ νὰ παρατείνεται ἡ διοίκησις αὐτοῦ). || *aut persuaderi Caesari* ἢ νὰ πεισθῆ ὁ Καῖσαρ. || *provinciam* ἡ διοίκησις τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατία ἔληγε τῇ 1 Μαρτίου τοῦ 49, ἀλλ' οὗτος ἐπεθύμει νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ διοικήσει μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν θὰ ἀνελάμβανε τὴν ὑπατείαν, 1 Ἰανουαρίου 48, ἐὰν ἐξελέγετο ὑπάτος. Οἱ ἀντίπαλοι ἰσχυρίζοντο οἱ δὲν ἐπετρέπετο νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἢ ὑποψηφιότης τοῦ Καίσαρος ἀπόντος ἐκ Ρώμης. || *haberi comitia* νὰ ἐνεργηθῶσιν ἀρχαιρεσίαι. || *si per tribunos plebei non patiat* (*haberi comitia sine sua ratione*) *et tamen quiescat* ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ ἀνεχθῆ νὰ ἐνεργηθῶσιν ἐκλογαὶ ματαιῶν αὐτὰς διὰ τῶν φίλων του δημάρχων, ἀλλ' ὁμως νὰ ἡσυχάζῃ (νὰ μὴ κινή πόλεμον κατὰ τῆς πόλεως). || *rem adduci ad interregnum* τὸ πρᾶγμα νὰ καταλήξῃ εἰς μεσοβασίλειαν. Ἐν δι' οἷονδήποτε λόγον δὲν ἐγίνοντο ἐκλογαὶ τῶν ἀνωτέρων ἀρχόντων (ὑπάτων, στρατηγῶν) μέχρι τῆς 1 Ἰανουαρίου, ἐπειδὴ οἱ ἀρχόντες τοῦ προηγουμένου ἔτους ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ καταθέσουν τὴν ἀρχὴν τὴν 31 Δεκεμβρίου, ἵνα μὴ μείνῃ ἡ πόλις ἄνευ ἀνωτέρων ἀρχόντων, καθίστατο **μεσοβασίλεια** (*interregnum*), καθ' ἣν ἤρχεν εἷς μεσοβασίλειος ἐπὶ 5 ἡμέρας, μετὰ τοῦτον ἄλλος μεσοβασίλειος ἐπὶ ἄλλας 5 καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς, ἕως νὰ γίνουσι ἐκλογαὶ τακτικῶν ἀρχόντων. || *exercitum adducat* ἔνν. *in urbem* (κατὰ τῆς πόλεως). || *armis cum eo contendere* δι' ὄπλων ν' ἀγωνισθῶμεν, νὰ πολεμήσωμεν πρὸς αὐτὸν (τὸν Καῖσαρα)· τὸ ἀπαρέμφ. *contendere*, ὡς καὶ τὰ προηγούμενα (αὐτ) *haberi* (αὐτ) *persuaderi* (αὐτ) *haberi* (*comitia*) (αὐτ) *adduci*—ἐπίσης καὶ τὰ κατωτέρω *facere*, *ire*, εἶναι ὑποκείμενα τῆς ἐν ἀρχῇ ἀπροσώπου φράσεως *sit necesse*. || *nobis... paratis* ἀφαιρ. ἀπόλ.—ἡμῶν ἦττον (οὐπω καλῶς) παρεσκευασμένων. || *tum cum... impetratum non sit* (*ut ratis Caesaris comitiis habeatur*) τότε, ὅτε δὲν θέλει ἐπιτευχθῆ (ὅπως ὁ Καῖσαρ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν). || *comitiis* τῇ τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἡμέρᾳ. || *ut e lege ratio* (*eius comitiis*) *habeatur* ὅπως συμφώνως πρὸς τὸν νόμον ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ἢ ὑποψηφιότης αὐτοῦ, καίπερ ἀπόντος, κατὰ τὰς ἀρχαιρεσίας.

|| e lege... οἱ φίλοι τοῦ Καίσαρος ἐν ἔτει 52 τῇ συνδρομῇ τοῦ Πομπηίου εἶχον ἐπιτύχει νὰ ψηφισθῇ νόμος ἐπιτρέπων αὐτῷ (τῷ Καίσαρι) νὰ ἐκθέσῃ ὑποψηφιότητα καίπερ ἄπὼν· ἀλλὰ τὸν νόμον αὐτὸν δὲν ἐθεώρουν ἰσχύοντα τώρα οἱ ἀντίπαλοί του. || *additā causā...* ὁ Καίσαρ ἠδύνατο νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῆς συγκλήτου εἴτε διὰ μόνην τὴν αἰτίαν ὅτι δὲν ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ἀρχαιροσίας (*aut hanc unam ob causam, quod ratio non habeatur*), εἴτε ἀκόμη καὶ διότι ἴσως δήμαρχός τις (φίλος του) στιγματισθεὶς ἢ ἄλλο τι παθὼν ὑπὸ τῆς συγκλήτου ἤθελε καταφύγει πρὸς αὐτὸν (*aut addita causa, si forte... confugerit*). Οἱ δήμαρχοι ἐστιγματίζοντο (*notatus*) ἐὰν ἢ σύγκλητος ἀπεφάνετο περὶ αὐτῶν ὅτι ὅσα εἶχον πράξει ἦσαν ἐναντίον τῆς πολιτείας (*ea quae fecissent contra rem publicam fecisse*)· περιωρίζοντο δὲ (*circumscriptus*), ἂν ἢ σύγκλητος καθώριζε τὰ ὅρια τῆς ἐνεργείας αὐτῶν καὶ προσέθετεν ἐν τέλει: *si quis aliter fecerit, is contra rempublicam faciet ἢ is in hostium numero habebitur*. Τέλος καταργοῦντο (*sublatus*) οἱ δήμαρχοι, ἐὰν ἢ σύγκλητος ἐξέδιδε τὸ λεγόμενον *senatus consultum ultimum*: *videant, ἢ dent operam consules, ne quid res publica detrimenti capiat*, δι' οὗ συγκλητικοῦ δόγματος οἱ ὕπατοι ἐλάμβανον ἀπόλυτον, **δικτατωρικὴν**, ἐξουσίαν, πάντων τῶν ἄλλων ἀρχόντων καταργουμένων ἢ ἐκτελούντων μόνον διαταγὰς τῶν ὑπάτων.

|| *circumscriptus* περιορισθεὶς ἐν τῇ ἐνασχίσει τῆς ἐξουσίας του.
 || *sublatus* καταργηθεὶς, παυθεὶς. || *dicensve* ἢ ἂν ἔλεγε (χωρὶς νὰ εἶναι τοῦτο ἀληθές). || *suscepto autem bello...* ἀναληφθέντος δὲ τοῦ πολέμου (ὑφ' ἡμῶν)· ὁ Κικέρων καὶ ἄλλοι ἀριστοκρατικοὶ συνετάσσοντο μετὰ τοῦ Πομπηίου κατὰ τοῦ Καίσαρος. Ὁ Κικέρων λέγει: καὶ ἂν ἀναδεχθῶμεν τὸν πόλεμον (*suscepto bello*), γεννῶνται ὑποζητήματα ἄλλα, δηλ. ἂν πρέπη νὰ μείνωμεν καὶ νὰ ἀμυνθῶμεν ἐν τῇ πόλει (*tenenda sit urbs*), ἢ ἐγκαταλιπόντες αὐτὴν ἂν πρέπη νὰ ἐπιδιώξωμεν ν' ἀποκλείσωμεν τὸν Καίσαρα ἀπὸ τῶν ἐπιτηδείων (σίτου καὶ ἄλλων τροφῶν) καὶ τῶν ἄλλων ἐφοδίων (*ea relicta ille commeatu et reliquis copiis intercludendus sit*). || *tenenda sit—intercludendus sit* συμπτυξίς ἀντὶ (*sit necesse*) *teneri urbem—illum intercludi*. || *quorum aliquod certe subeundum est (nobis) τῶν ὁποίων ἐν τι ὄρισμένως πρέπει νὰ ὑπομείνωμεν, ἀναπόφευκτον*. || *persuaderi illi...* συμπλήρωσον: *dices profecto te minimum malum putare persuaderi illi...* || *descondat* συγκαταβῆ, συγκατατεθῆ. || *id eum...* non facere miror καὶ πα-

ραξενεύομαι διότι (ὁ Καῖσαρ) δέν το κάμνει αὐτό. || si non obtinet, ut... ἐάν δέν ὑπερισχύῃ, ὥστε νά ληφθῆ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ἐκλογάς διατηρῶν τὸν στρατόν. || ut quidam putant ὡς τινες (οἱ περὶ τὸν Πομπήιον φιλοπόλεμοι) νομίζουσιν. || ille (Caesar) consul ἐκεῖνος ἐάν γίνῃ ὑπατος. || at sic malo... ἀλλά, θὰ εἴπῃς, προτιμῶ οὕτω (νά γίνῃ ὑπατος ἄνευ στρατοῦ), παρὰ (νά γίνῃ ὑπατος) μετὰ στρατοῦ. || aliquis ὁ Πομπήιος. || neque ei... ullum οὐδὲ ὑπάρχει κανὲν φάρμακον κατ' αὐτοῦ. || cedendum est (nobis) πρέπει νά ὑποχωρήσωμεν... || vide consulem iterum (idē) φαντάσου, συλλογίσου ὑπατον δευτέραν φορὰν... || imbecillus μολονότι ἦτο ἀσθενής (πολιτικῶς). || Quid nunc putas? Τὶ νομίζεις (ὅτι θὰ γίνῃ) τώρα, πού δέν εἶναι πλέον ἀδύνατος (imbecillus), ὡς ἦτο ἐν τῇ πρώτῃ του ὑπατεία; δέν θὰ ἰσχύσῃ πλεῖστον; (nonne plurimum valebit?) || et eo consule... (ἔχε δὲ ὑπ' ὄψιν σου) **καὶ** (τοῦτο ἀκόμη, ὅτι) αὐτοῦ (τοῦ Καίσαρος) ὑπατεύοντος ὁ Πομπήιος ἀπόφασιν ἀμετάσχετον ἔχει (Pompeio certum est) νά ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἰσπανίαν (ἡ ὁποία ἦτο ἐπαρχιακὴ διοίκησις αὐτοῦ). || O rem miseram! ὦ! δυστυχία! || id ipsum αὐτὸ καθ' αὐτό, τὸ νά εἶναι ὁ Καῖσαρ ὑπατος ἐν Ῥώμῃ καὶ ὁ Πομπήιος ἐν Ἰσπανίᾳ, ἄνευ δηλ. τῶν ἐπακολούθων αὐτοῦ. || quod recusari non potest ὅπερ δέν εἶναι δυνατὸν νά τὸ ἀρνηθῆ οὐδεὶς. || iamiam... gratiam τότε ἀμέσως θέλει κερδίσει μὲ τὸ μέρος του τὴν μεγίστην πάντων τῶν χρησιῶν πολιτῶν (ἀριστοκρατικῶν) ἀγάπην. || Tollamus igitur hoc, quo... ἄς ἄρωμεν λοιπὸν ἐκ τοῦ μέσου (ἄς ἀποκλεισθῆ αὕτη ἡ περίπτωσις) τοῦτο, διὰ τοῦ ὁποίου λέγουσιν ὅτι δέν εἶναι δυνατὸν ἐκεῖνος νά παρακινηθῆ εἶναι δὲ τοῦτο: **νά ἀφήσῃ τὸν στρατόν, ἵνα οὕτω γίνῃ ὑπατος.**

|| concedere illi id, quod... postulat νά ὑποχωρήσωμεν εἰς τὰς ἀναιδεστάτας ἀξιώσεις ἐκείνου, δηλ. νά ληφθῆ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ἐκλογάς, καίπερ ἁπῶν καὶ τὸν στρατὸν διατηρῶν. || ut item dicit ὡς ὁ ἴδιος ὁ Πομπήιος λέγει. || Tenuisti provinciam... ἐκράτησας σὺ, ὁ Καῖσαρ. || per annos decem ἀπὸ Ἀπριλίου τοῦ 58 μέχρι τέλους τοῦ 50, εἶναι ἔννεα, ὄχι πλήρη, ἔτη. Ἀλλὰ ἡ ἐπιθυμία τοῦ Καίσαρος ἦτο νά παραταθῆ ἡ διοίκησις του, ὥστε θὰ ὑπερέβαιναν αὕτη τὰ ἔννεα ἔτη. || per factionem διὰ στάσεως (τῶν φίλων σου). || libidinis tuae τῆς (αὐθαγέτου) ἐπιθυμίας σου, τοῦ γούστου σου. || fac tamen legis ἄλλ' ἔστω νόμου, ἄς ὑποτεθῆ ὅτι τὰ δέκα ἔτη ἐδόθησαν διὰ νόμου. || ut secedatur, decernitur γίνεται ἀπόφασις τῆς συγκλήτου, ἀποφασίζει ἡ

σύγκλητος νὰ σταλῆ διάδοχος σου (succedatur successor) εἰς τὴν Γαλατίαν. || habe meam rationem (comitiis) λάβε με ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ἐκλογάς. || Habe tu nostram (rationem) λάβε σὺ ὑπ' ὄψιν ἡμῶς, λογάριάσε μάς. || habeas...? νὰ ἔχῃς :— οὐδαμῶς πρέπει νὰ ἔχῃς ἢ ὑποτακτικὴ δηλοῖ ἀπαρέσκεϊαν καὶ ἀγανάκτησιν. || invito senatu? ἀκούσης, παρὰ τὴν θέλησιν τῆς συγκλήτου : || depugnes mecum... ἂν μὴ ἐπιτρέψῃς τοῦτο (νὰ διατηρῶ ἐγώ, ὁ Καῖσαρ, τὸν στρατὸν περισσότερον χρόνον, τότε) πρέπει νὰ πολεμήσῃς ἐναντίον μου. || Cum bonā... (θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ πολεμήσωμεν πρὸς σέ) μετ' ἐλπίδος βεβαίως ἀγαθῆς ἢ νὰ νικήσωμεν ἢ ν' ἀποθάνωμεν ἐλεύθεροι. || ut a it idem δηλ. ὁ Πομπήιος. || Iam si... τώρα ἔαν εἶναι ἀνάγκη νὰ πολεμήσωμεν, τοῦτο κεῖται, τοῦτο ἔξαργᾶται ἐκ τῶν περιστάσεων. || itaque te... διὰ τοῦτο λοιπὸν δέν σε βασανίζω ἐπὶ τούτου τοῦ ζητήματος (δηλ. πότε καὶ πῶς θὰ πολεμήσωμεν). || adfer dds λύσιν τινά. || torqueor βασανίζομαι σκεπτόμενος τὴν κατάστασιν.

Εἰς τὴν 11ην ἐπιστολὴν (ad Att. XIII, 52)

Ὁ Κικέρων μένων ἔν τινι παρὰ τὴν πόλιν τῆς Καμπανίας Puteoli κήματί του (Puteolanum) ἐδέχθη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῶν Κρονίων (Saturnalia), δηλ. τῇ 19ῃ Δεκεμβρίου τοῦ 45 π. Χ., ἀπροσδόκητον ἐπίσκεψιν τοῦ Καίσαρος, μετὰ τῶν σωματοφυλάκων του καὶ ἄλλης πολλῆς ἀκολουθίας, ταξιδεύοντος χάριν ἀναψυχῆς. Τὰ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην καὶ τὴν ὄχι μικρὰν ταραχὴν του γράφει ὁ Κικέρων πρὸς τὸν φίλον του ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ γραφείσῃ εἴτε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ εἴτε τῇ ἐπομένῃ.

O hospitem mihi tam gravem, **ἀμεταμέλητον** ὦ ! τὸν τόσον εἰς ἐμὲ ὄχι εὐάρεστον ξένον, διὰ τοῦ ὁποίου ὅμως τὴν ἐπίσκεψιν καὶ φιλοξενίαν δέν μεταμελοῦμαι, δέν λυποῦμαι. || fuit enim periculae διότι (ὁ Καῖσαρ) ἦτο εἰς πολὺ καλὴν διάθεσιν, **ἦτο θαυμάσια**. Πολλάκις τὸ ὄημα sum συνάπτεται μετὰ ἐπιρρήματος ἐν τῇ σημασίᾳ εὐρίσκομαι, ζῶ, ὡς καὶ ἐν τῇ νέᾳ ἐλληνικῇ γλώσσῃ. || sed ἀλλὰ ἄς ἀφήσω τὰς ἀναφωνήσεις καὶ ἄς ἔλθω εἰς τὸ θέμα μου· διὰ τοῦ sed δηλ. ἐνταῦθα δέν δηλοῦται ἀντίθεσις πρὸς τὰ προηγούμενα, ἀλλὰ διακοπὴ ἀπότομος. || secundis Saturnalibus τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τῶν Κρονίων (18 Δεκεμβρίου). || at Philippum εἰς τὸν οἶκον τοῦ Λευκίου Μαρκίου

Φιλίππου· οὗτος ὁ Φίλιππος ἦτο β' σύζυγος τῆς ἀνεψιᾶς τοῦ Καίσαρος Ἀτίας, τῆς μητρὸς τοῦ Ὀκταβίου (Αὐγούστου). || vesperi ἐπιρρ. ἐσπέρας. || completa a militibus κατελήφθη καὶ ἐπληρώθη ὑπὸ στρατιωτῶν. || ut vix triclinium .. vacaret ὥστε μόλις νὰ εὐκαιρῇ (νὰ μὴ εἶναι κατελημμένον) τὸ τρίκλινον ἢ τρικλίνιον (δηλ. ἡ αἴθουσα), ἐν τῷ ὁποίῳ ἔμελλε νὰ δειπνήσῃ ὁ Καῖσαρ. **Τρικλίνιον** ἔκαλοῦντο κυρίως αἱ τρεῖς κλίνας μόνον, αἱ περὶ τὴν τράπεζαν τοῦ φαγητοῦ ἐν εἶδει Π τοποθετούμεναι, ἐπὶ τῶν ὁποίων κατεκλίνοντο οἱ εὐωχούμενοι· συνεχδοκικῶς εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ τρικλινίου περιλαμβάνετο καὶ ἡ τράπεζα αὐτῆ· ἔπειτα ἡ εὐωχία (πρβλ. **ἀρχιτρικλίνιος**—ὁ διευθύνων τὴν εὐωχίαν, ὁ ὁποῖος ἦτο συνήθως ὁ οἰκοδεσπότης) καὶ ἀκόμη καὶ ἡ αἴθουσα τῆς εὐωχίας, ὡς ἐνταῦθα. || quippe hominum CIJCIJ (fuerunt) καθόσον ἦσαν δύο χιλιάδες ἄνθρωποι. || sum commotus ἀνησύχησα, ἐκ τούτου ἐξαριᾶται ἡ πλαγία ἐρώτησις quid futurum esset postridie. || postridie τῇ ὑστεραίᾳ (19 Δεκεμ.), καθ' ἣν θὰ ἐγευματίζεν εἰς τοῦ Κικέρωνος τὴν ἔπαυλιν. || Barba Cassius φίλος τις τοῦ Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου. || subvenit συνέδραμεν, ἦλθεν ἐπίκουρος. || custodes dedit ἔδωκέ μοι φρουρούς, ἵνα κρατήσωσι τοὺς στρατιώτας μακρὰν ἀπὸ τῆς ἐπαύλεως τοῦ Κικέρωνος· οὗτοι κατεσκήνωσαν ἐν ὑπαίθρῳ (castra in agro ἐνν. posita sunt). || villa ἐνν. mea. || ad horam VII μέχρι τῆς 7 ὥρας, δηλ. τῆς 1 μ. μ. περιῖπου, διότι οἱ Ῥωμαῖοι ἤρχιζον μετροῦντες τὰς ὥρας ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς δύσεως, ὥστε ἕν ὥρα νὰ εἶναι περὶ τὴν μεσημβρίαν. || nec quemquam admisit ἐνν. ad se οὐδὲ ἐδέχθη τινά. || rationes orinor cum Balbo ἐνν. confecit—πιστεύω ἔκαμε λογαριασμοὺς μὲ τὸν Βάλβον. Ὁ Βάλβος (L. Cornelius Balbus) ἦτο ἀπὸ τὰ Γάδειρα τῆς Ἰσπανίας, ἕνεκα ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας προσέφερε πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν πολιτείαν, ἔγινε Ῥωμαῖος πολίτης καὶ ἐγκαταθεὶς εἰς Ῥώμην ἔγινε ἐπιφανής. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἠκολούθησε τὸν Καίσαρα, ὁ ὁποῖος ἔπειτα τοῦ ἐνεπιστεύθη τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας του. || inde ἔπειτα. || in balneum ἐνν. iit ἐπῆγεν εἰς τὸ λουτρόν (ἐν τῇ ἐπαύλει τοῦ Κικέρωνος, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἔπειτα καὶ ἐγευματίσεν). || de Mamurra (πιθανῶς) περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μαμούρρα, τοῦ διαβοήτου ἀσώτου, τὸν ὁποῖον ὁ Καῖσαρ ἐν Γαλατίᾳ εἶχε διορίσει προϊστάμενον τῶν λόγων τῶν τεχνιτῶν (praefectus fabrum). || unctus est ἠλείφθη μύροις. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐσυνήθιζον ν' ἀλείφωνται μὲ μύρα μετὰ

τὸ λουτρὸν καὶ πρὸ τοῦ γεύματος. || *accubuit κατεκλίθη εἰς εὐωχίαν.*
 || ἔμετικὴν (τέχνην) agebat ἤσκει ἔμετικὴν τέχνην, τ. ἔ. ἔτρωγον ὡς
 ἐμέσων. Πολλοὶ λαίμαργοι, ἀφ' οὗ ἔτρωγον καὶ ἐπίνον μέχρι κόρου,
 ἔκαμνον ἔπειτα ἐκούσιον ἐμετόν, διὰ νὰ φάγουν καὶ πίνουν ἐκ νέου καὶ
 ἀπολαύσουν τοιοῦτοτρόπως νέας ἡδονάς. "Ἄλλοι πάλιν, ἀφ' οὗ ἔτρω-
 γον μέχρι κόρου, ἔκαμνον ἐμετόν, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μὴν ὑπο-
 στοῦν τὰ κακὰ τῆς πολυφαγίας. Τοιοῦτόν τι πρέπει νὰ δεχθῶμεν καὶ
 περὶ τοῦ Καίσαρος (ιδὲ λόγ. Κικέρωνος p. reg. Deiot. 21 : *cum... vomere te post cenam velle dixisses*). Τὰς τοιαύτας ἀσχημίας φαί-
 νεται ὅτι δὲν ἀπετροπιάζοντο οἱ φιλήδονοι Ῥωμαῖοι. || *edit et bibit*
παρακ. || *oripare sane et apparate (illum acceri)* δαψιλῶς καὶ με-
 γαλοπρεπῶς ἐκείνον ὑπεδέχθη καὶ ἐφιλοξένησα. || *sed... bene cocto*
et condito... ἀλλὰ καὶ με φαγητόν καλῶς μαγειρευμένον καὶ καρυ-
κευμένον, με ὀμιλίαν ὠραίαν καί, ἂν θέλῃς νὰ μάθῃς, εὐαρέστως (ἐπε-
ράσαμε ὠραῖα). Τὸ *bene cocto et condito, sermone bono et, si quae-*
ris, libenter εἶναι ἀπόσπασμα ἐκ τινος σατιρικοῦ ποιητοῦ Λουκιλίου.
 || *accepti* ἐνν. *sunt* (ἐν ἄλλῃ αἰθούσῃ βεβαίως). || *valde copiose* ἐν
 πολλῇ ἀφθονίᾳ, πλουσιοπαρόχως. || *libertis servisque... οἱ πλούσιοι καὶ*
ἐπιφανεῖς Ῥωμαῖοι ταξιδευόντες που καὶ χάριν ἀναψυχῆς παρηκολου-
 θοῦντο ὑπὸ πολλῶν καὶ ἔλευθέρων καὶ ἀπελευθέρων καὶ δούλων καὶ
 γυναικῶν ἀκόμη (αὐλητριδῶν, θεραπαινῶν κ. ἄ.). || *minus lautis* ὀλι-
 γώτερον κομψοῖς, κάπως προστυχωτέροις. || *lautiores* τοὺς κομψοτέ-
 ρους, τοὺς ὀλιγώτερον προστύχους. || *Quid multa (dicam)?* τί νὰ σοῦ
 τα πολυλογῶ ; || *Homines visi sumus* ἐφάνημεν (ἔδειξάμεν πῶς εἴμεθα)
 ἄνθρωποι. || *Hospes ὁ Καῖσαρ.* || *non is (visus est)* ὄχι τοιοῦτος (ἔδει-
 χθη). || *quoi (ἀρχαία δοτικὴ) = cui.* || *diceret* νὰ εἴπῃς, νὰ εἴπῃ τις.
 || *Amabo te* (θὰ σε ἀγαπήσω, θὰ εὐχαριστήσῃ) σὲ παρακαλῶ. || *eodem*
ad me (ἐνν. *hospitio deverte*) εἰς τὸν αὐτὸν τόπον παρ' ἐμοί, εἰς
 τὸν οἶκόν μου κατάλυσον, περάσατε παρακαλῶ καὶ πάλιν. || *cum re-*
vertete ὅταν θὰ ἐπιστρέψῃς. "Ὅλη ἡ φράσις *amabo te... revertete*
 εἶναι τῆς λαλουμένης γλώσσης. "Ὅλη ἡ φράσις *amabo te... revertete*
 εἶναι τῆς λαλουμένης γλώσσης. || *Semel satis est* εἶναι ἀρκετὸν μίαν
 φορὰν (νὰ φιλοξενήσῃς τὸν Καίσαρα). || **Σπουδαῖον** δηλ. πολιτικὸν
 ζήτημα· περὶ πολιτικοῦ ζητήματος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ λόγος με-
 ταξὺ τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Κικέρωνος, ὁπαδοῦ τοῦ Πομπηίου. Μό-
 νον φιλολογικὰ ζητήματα (**φιλόλογα multa**) συνεζήτησαν. || *Quid*
quaeris? τί ἐρωτᾷς ; Μὴ σοῦ τα πολυλογῶ (σινών. *quid multa?*) dele-

ctatus est de libenter fuit εὐχαριστήθη και ἐπέρασε ὥραϊα. || se fore... aiebat ἔλεγεν ὅτι θὰ μείνῃ· και ἐπὶ ταυτοπροσωπίας τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἔξ ἐνεργητικοῦ ῥήματος ἔξαρωμένου εἰδικοῦ ἀπαρεμφάτου τίθεται κατ' αἰτιατικὴν ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ. || ad Baias παρὰ τὰς Βαίας. Αἱ Baiae ἦσαν μικρὰ παραλία πόλις, ὀνομαστὴ διὰ τὰ θέληγτρά της τὰ φυσικά, διὰ τὴν ἰαματικὴν δύναμιν τῶν θερμῶν πηγῶν της και τὴν εὐθυμον ζωὴν της. Ἔκειτο εἰς τὴν παραλίαν τῆς Καμπανίας ἀντικρὺ τῶν Ποτιόλων. || Habes hospitium (σοῦ περιέγραψα) ἔχεις (περιγραφεῖσαν ὑπ' ἐμοῦ) φιλοξενίαν. || ἐπισιαθμεία λ. στρατιωτικὴ—ὑποχρεωτικὴ παραχώρησις καταλύματος εἰς στρατιώτας ἢ ἄλλους ἀκολουθούς ἡγεμόνος στρατοῦ ἢ ὑπάρχου. || odiosam mihi τῆς αὐτῆς ἐννοίας μὲ τὸ ἐν ἀρχῇ (hospitem) gravem. || non molestam (ἀμεταμέλητον) ὅχι δυσάρεστον, ὅχι ὀχληράν. || hic ἐνν. ero ἢ manebo. || deinde ἐνν. abibo ἔπειτα θὰ ὑπάγω. || Tusculanum ἄλλο κτῆμα τοῦ Κικέρωνος παρὰ τὴν ἐν τῷ Λατίῳ, νοτιοανατολικώτερον τῆς Ῥώμης, κειμένην πόλιν Tusculum. || Dolabellae τοῦ Δολαβέλλα, γαμβροῦ τοῦ Κικέρωνος ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Τυλλία (ὡς τρίτου συζύγου αὐτῆς). || cum praeteriret ὅτε παρήρχετο ὁ (Καῖσαρ), ὅτε ἐπερνοῦσεν ἀπό... || omnis...coria ἡ τοιαύτη παρέλασις πρὸ τῆς ἐπαύλεως τοῦ Δολαβέλλα ἐσήμαινε τιμὴν πρὸς αὐτὸν τὸν Δολαβέλλαν, τὸν ὁποῖον ὁ Καῖσαρ προὐρίζεν ὑπατον διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἂν και ἀκόμη δὲν εἶχε οὔτε τὴν προσήκουσαν ἡλικίαν, οὔτε τὸ κατώτερον ἀξίωμα, τὴν στρατηγίαν, εἶχεν ἄρξει. Ἔγινεν ὅμως ὑπατος concul suffectus ἀντὶ τοῦ Καίσαρος δολοφονηθέντος (15 Μαρτίου 44 π. Χ.). || dextrā sinistraῖ δεξιᾶ και ἀριστερᾶ (τοῦ Καίσαρος). || ad equum (Caesaris) παρὰ τὸν ἵππον τοῦ Καίσαρος. || ex Nicia ἐνν. audivī. Ὁ Νικίας ἦτο φίλος τοῦ Δολαβέλλα, πεπαιδευμένος ἀνήρ.

Εἰς τὴν 12ην ἐπιστολὴν (ad Att. XIV, 10).

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη τῇ 19ῃ Ἀπριλίου τοῦ 44, ἕνα δηλ. περὶπου μῆνα μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καίσαρος (15 Μαρτίου), ἀναφέρεται δὲ εἰς γεγονότα ἐπακολουθήσαντα μετὰ τὴν δολοφονίαν. Οἱ δολοφόνοι Βρούτος και Κάσιος ἀμέσως μετὰ τὴν δολοφονίαν ἀνέβησαν εἰς τὸ Καπιτώλιον. Ἐκεῖ συνηθροίσθησαν ἄλλοι τε πολλοὶ ὁμόφρονες και ὁ Κικέρων, ὅστις προέτεινεν ὅπως ὁ Βρούτος και ὁ Κάσιος ὡς πρῶτοι συγκαλέσωσιν ἀμελλητὶ τὴν σύγκλητον ἐν τῷ Καπιτώλιῳ,

ἀλλ' ἢ πρότασις αὕτη ἀπερρίφθη, διότι ἢ σύγκλητος τότε μόνον συνεκαλεῖτο ὑπὸ πραιτῶρων, ὅτε δὲν ἦσαν ὑπατοὶ ἐν Ῥώμῃ· καὶ εἶχε μὲν φονεῦθῃ ὁ Καῖσαρ (ὑπατος πέμπτην φορὰν τότε), ἀλλ' ὑπῆρχεν ἀκόμη ὁ συνύπατος αὐτοῦ M. Antonius, μολονότι εὗτος ἔντρομος εἶχε σπεύσει νὰ κρυφθῇ. Θαρρήσας ὁμως οὗτος ἐκ τῆς ἀδραναίας τῶν συνωμοτῶν συνεκάλεσε τὴν σύγκλητον τῇ 17ῃ Μαρτίου, καθ' ἣν ἡμέραν ἐρωτάζοντο τὰ *Liberalia* (πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου *Liber*), καὶ ἐψηφίσθη τότε ἀμνηστία διὰ τοὺς δολοφόνους, ἐπεκυρώθησαν ὁμως πᾶσαι αἱ πράξεις τοῦ Καίσαρος καὶ ἐκεῖναι ἀκόμη, τὰς ὁποίας οὗτος εἶχε μελετήσῃ καὶ ἐτοιμοὺς νὰ τὰς κυρώσῃ διὰ τῆς συγκλήτου· εἴτα ἀνεγνώσθησαν αἱ διαθήκαι αὐτοῦ, ἐν αἷς *εὐρέθη δεδομένη Ῥωμαίων ἐκάστῳ δόσις ἀξιόλογος* (Πλούτ. β. Καίσ. 68)· τὸ πλῆθος διετέθη ὑπὲρ τοῦ δολοφονηθέντος καὶ ὁ Ἀντώνιος ἐκφωνῶν τὸν ἐπικήδειον ὡς συνάρχων τοῦ Καίσαρος ἐξηρέθισεν αὐτὸ ἐναντίον τῶν δολοφόνων τόσον, ὥστε οὗτοι φοβηθέντες ἐγκατέλιπον τὴν πόλιν· ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος διέμειναν μέχρι Ἰουνίου ἐν Λανουβίῳ (*Lanuvium*). Καὶ ὁ Κικέρων δὲ αὐτὸς ἔφυγεν ἐκ Ῥώμης καὶ διέμεινεν ἄλλοτε ἐν ἄλλῃ τινὶ τῶν ἐπαύλεων τοῦ (*Puteolanum, Cumanum, Tuscanum*).

Itane vero? ἔτσι λοιπὸν ; Συνήθως ἐν ἀρχῇ τῶν ἐπιστολῶν (καὶ ἀλλαχοῦ) ἐρώτησις, δηλοῦσα ἐκπληξιν διὰ τὴν ἐν τῇ ἐφεξῆς ἐρωτῆσει δηλουμένην πράξιν, ἣν ἀποδοκιμάζει μετ' ἀγανακτήσεως ὁ γράφων.

|| *hoc meus... esset* αὐτὸ λοιπὸν ἦτο τὸ κατόρθωμα ποῦ ἔκαμεν ὁ Βροῦτος ὁ ὀδικός μου καὶ ὁ ὀδικός σου ; νὰ μένῃ δηλ. ἐν Λανουβίῳ ; Νὰ ἀπέλθῃ ὁ Τρεβόνιος εἰς τὴν διοίκησίν του, ὅχι διὰ τῆς εὐθείας, τῆς συνήθους, τῆς κανονικῆς ὁδοῦ ; Διὰ νά... ; Τὸ Λανουβίον ἦτο πόλις τοῦ Λατίου, νοτιοανατολικώτερον τῆς Ῥώμης παρά τὴν Ἀπλιανὸν ὁδόν.

|| *Trebonius (C.)* ἦτό ποτε ὑπαρχος (*legatus*) τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατίᾳ, ὑπατος ἀναπληρωματικὸς (*consul suffectus*) τὸ 45 π. Χ. ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀντ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος κατασταθεὶς, καὶ ὁμως ἐκ τῶν κατ' αὐτοῦ συνωμοτῶν, ὁ μόνος ἐκ τῶν ἐχόντων χρηματίζει ὑπάτων (*vir consularis*), καὶ ὡς ἀνθύπατος ὑπὸ τοῦ ἰδίου Καίσαρος τῆς Ἀσίας διωρισμένος, μετέσχε τῆς δολοφονίας καὶ περὶ τὰ μέσα Ἀπριλίου ἀνεχώρησε διὰ τὴν ἐπαρχίαν του (Ἀσίαν), ἀλλὰ *deviis itineribus* τ.ἔ. ἀκολουθῶν ὅχι τὰς εὐθείας, τὰς συνήθεις ὁδοὺς, ἀλλὰ πλαγίας, ἐκ φόβου βεβαίως. || *ut omnia facta...* νὰ ἰσχύσουν πᾶσαι αἱ (ἡδῆ γεγενημέναι) πράξεις τοῦ Καίσαρος, τὰ καταλειφθέντα χειρογράφα του, ὅσα

εἶχεν εἶπει, ὅσα εἶχεν ὑποσχεθῆ, ὅσα εἶχε διανοηθῆ περισσότερον παρὰ ἂν ἔζη αὐτὸς ὁ ἴδιος ; Μὲ αὐτὰ θέλει νὰ ψέξη ὁ Κικέρων τὴν ὑπερβολικὴν ἀνοχὴν τῶν περὶ τὸν Βρούτων, διότι ἐπέτρεψαν νὰ ἐκτελεσθοῦν ἀκόμη καὶ ὅσα ἔλεγον ὅτι εἶχε σκεφθῆ τάχα ὁ Καῖσαρ, ἐν ᾧ ἔπρεπε μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τοῦλάχιστον νὰ μὴ ἐκτελεσθοῦν ὅσα ἐκ τῶν σχεδίων του δὲν εἶχον ἐκτελεσθῆ, ἀφ' οὗ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἂν ἔζη, δὲν θὰ τα ἔξετέλει ὅλα. || *Meministine...* ἐνθυμεῖσαι ὅτι ἐγὼ ἐφώνησα κατ' αὐτὴν τὴν πρώτην ἐκείνην ἡμέραν τοῦ Καπιτωλίου (δηλ. καθ' ἣν συνηθροίσθημεν εἰς τὸ Καπιτώλιον) νὰ καλέσωσιν οἱ πραιτώρες τὴν σύγκλητον εἰς τὸ Καπιτώλιον ; || *laedantibus omnibus bonis* χαϊρόντων πάντων τῶν χρηστῶν πολιτῶν. || *sat bonis* ἱκανῶς χρηστῶν. || *fractis latronibus* κατασυντριβέντων τῶν ληστῶν (τῶν ἀντιθέτων, οὓς ἐχθροὺς τῶν χρηστῶν καὶ τῆς ἐλευθέρως πολιτείας ἐθεώρει). || *Liberalia tu accusas* σὺ αἰτιάσαι τὰ Διονύσια (τελούμενα τῇ 17 Μαρτίου). Ὁ Κικ. δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸν Ἀττικόν, ἀλλὰ φρονεῖ ὅτι ἔπρεπε κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν τῆς δολοφονίας νὰ ἐνεργήσουν δραστηριώτερον οἱ τυραννοκτόνοι, ἀλλ' ἀφῆκαν τὴν κατάλληλον αὐτὴν στιγμήν καὶ ἀπόλεσαν τὴν εὐκαιρίαν. || *iam pridem perieramus* ἤδη πρὸ τῶν Διονυσίων εἶχομεν ἀπολεσθῆ, δηλ. εὐθύς ὡς οἱ συνωμόται ἀμέσως μετὰ τὴν δολοφονίαν δὲν ἔπραξαν ἐκεῖνο ποῦ ἔπρεπε. || *Meministine te...* ἐνθυμεῖσαι ὅτι ἐφώνησες ὅτι τὸ πρᾶγμα (ἡ ὑπόθεσις) δι' ἡμᾶς ἐχάθη, ἂν ἡ ἐκφορὰ (τοῦ Καίσαρος) ἤθελε τελεσθῆ ἐν πομπῇ ; Οἱ νόμοι ἀπηγόρευον νὰ γίνῃ μετὰ πομπῆς ἡ ἐκφορὰ τυράννου τινός, καὶ τὸ ἀρχικὸν σχέδιον τῶν συνωμοτῶν ἦτο νὰ ὀρίψουν τὸν νεκρὸν τοῦ Καίσαρος εἰς τὸν Τίβεριν, ἀλλὰ τοῦτο δυστυχῶς δι' ἑαυτοὺς δὲν ἔξετέλεσαν. || *At ille etiam...* ἀλλὰ ἐκεῖνος ὄχι μόνον μετὰ πομπῆς ἐκηδεύθη, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐκάη καὶ ἐπικήδειον συγκινητικὸν τοῦ ἐξεφώνησαν (ὁ Ἀντώνιος), καὶ ἐπακολούθημα τούτου ἦτο ὅτι οἱ δούλοι καὶ οἱ πενέστεροι τῶν πολιτῶν ὄρμησαν κατὰ τῶν οἰκιῶν ἡμῶν μὲ δᾶδας (πρβλ. Πλουτ. β. Καίς. 68 : *ἀράμενοι δὲ (τὸ πλῆθος) δαλοὺς διαπύρους ἔθειον ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν ἀνηρηκότων ὡς καταφλέζοντες, ἄλλοι δὲ ἐφοίτων πανταχόσε τῆς πόλεως συλλαβεῖν καὶ διασπάσασθαι τοὺς ἄνδρας ζητούντες*). || *immisi* ἐνν. *sunt* ἔξαπεστάλησαν κατὰ... || *Quae deinde ?* ποῖα δὲ ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα τούτων ; || *γῆν πρὸ γῆς cogito* διανοοῦμαι ν' ἀλλάσω χώραν πρὸ ἄλλης χώρας, δηλ. νὰ μὴ μένω ἡσυχος ἐν τινι τόπῳ, ἀλλὰ ν' ἀλλάσω διαμονήν. Ἡ φράσις *γῆν πρὸ γῆς*

ἐλήφθη ἐκ τοῦ Προμηθέως τοῦ Αἰσχύλου, ἔνθα ἡ Ἴω λέγει : *Οἰ-
στροπλήξ δ' ἐγὼ μάστιγι θείᾳ γῆν περὶ γῆς ἐλαύνομαι.* || tua ta-
men (γῆ) ὁ Ἄττικὸς εἶχε μεγάλα κτήματα ἐν Βουθρωτῷ τῆς Ἡπει-
ρου, ὥστε τὴν Ἡπειρον ἐννοεῖ ἐνταῦθα ὁ Κικέρων διὰ τοῦ tua ta-
men (γῆ) χαρακτηρίζει δὲ ταύτην εἰκονικῶς *ὑπηνέμιον*—ἐκτεθειμέ-
νην εἰς τοὺς ἀνέμους, προσβαλλομένην ὑπὸ τῶν ἀνέμων, καὶ ἐπομένως
ἀκατάλληλον νὰ ἐγκατασταθῇ ἐκεῖ ὁ Κικέρων, διότι ἦτο πολὺ πλησίον
τῆς Ἰταλίας καὶ ἦτο δι' αὐτὸ ἐπικίνδυνον νὰ μείνῃ ἐκεῖ. Λοιπὸν ἐσκέ-
πτετο νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ εἰς τὴν Ἀσίαν. || pausea... σοῦ πα-
ρῆλθε πλέον παντελῶς ἢ ναυτία (ἐμετικὴ διάθεσις); || *Mihi quidem...*
εἰς ἐμὲ τουλάχιστον συμπεραίνοντα ἐκ τῆς ἐπιστολῆς σου οὕτως ἐφαί-
νετο (ὅτι δηλ. παρῆλθεν). || *Redeo ad Trebassos...* ἐπανέρχομαι πά-
λιν εἰς τὸν περὶ τῶν... λόγον. Trebassi, Scaevae, Frangones, ἦσαν
παλαίμαχοι στρατιῶται (veterani) τοῦ Καίσαρος, εἰς τοὺς ὁποίους
διεμοιράσθησαν κτήματα τῶν Πομπηανῶν καταληφθέντα ὑπὸ τῶν
φίλων τοῦ Καίσαρος. || *hos tu... nobis?* νομίζεις σὺ ὅτι οὗτοι ἐπι-
στευον ὅτι θὰ ἠδύναντο νὰ καταλάβωσι καὶ νὰ ἔχωσιν ἐκεῖνα (τὰ κα-
ταληφθέντα κτήματα τῶν Πομπηανῶν) ἢ ἡμεῖς ἐμένομεν σταθεροὶ
(καὶ δὲν ἀπεδειλωμέν καὶ ἀπεσυχρόμεθα); || *in quibus (nobis)...* ἐν
τοῖς ὁποίοις (ἡμῖν) περισσοτέρα ἀνδρεία ἐνόμισαν ὅτι ὑπάρχει ἢ ὅσῃν
ἔδοκίμασαν. || *Pacis isti...* αὐτοὶ (οἱ veterani τοῦ Καίσαρος) ἐπιθυ-
μοῦσι τὴν εἰρήνην βεβαίως καὶ δὲν εἶναι οἱ πρωτοურγοὶ τῆς ληστρι-
κῆς πράξεως. || *At ego cum...* ἀλλ' ἐγὼ γράψας πρὸς σὲ περὶ Κορτι-
λίου καὶ τοῦ κτήματος τοῦ Σεξιτιλίου, σοὶ ἔγραψα περὶ τοῦ Κηνωρί-
νου... περὶ ὅλης τῆς τάξεως (ταύτης). || *Melius fuit nobis...* καλύτερον
θὰ ἦτο δι' ἡμᾶς, ἀφ' οὗ ἐκεῖνος (ὁ Καίσαρ) ἐφονεύθη, ν' ἀποθάνωμεν
(ἀγωνιζόμενοι κατὰ τῶν ὁπαδῶν ἐκείνου), πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὐδέποτε
ἤθελε συμβῆ (δηλ. ν' ἀποθάνωμεν, διότι θὰ ὑπερισχύομεν αὐτῶν, ἂν
ἔδρωμεν τότε δεόντως); || *quam haec videre parā* νὰ βλέπωμεν τώρα
αὐτὰ ποῦ γίνονται. || *Octavius...* οὗτος εὐρίσκετο ἐν Ἀπολλωνίᾳ, ὅτε
ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Καίσαρος, ἀμέσως δ' ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς
Ἰταλίαν, ἀπεβιβάσθη πλησίον τοῦ Βηνδησίον καὶ ἀφ' οὗ ἐν τῇ πόλει
ταύτῃ ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ υἱὸς τοῦ Καίσαρος, ὠνόμασεν
ἑαυτὸν Γάιον Ἰούλιον Καίσαρα. || *Neapolim venit XIII Cal. ἔνν.*
Maías. Ὁ Κικέρων παρέλειψε τὸ *Maías*, διότι καὶ τὴν ἐπιστολὴν ταύ-
την ἔγραψε *XIII Kal. Maías.* Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπρόκειτο περὶ ἡμέρας

τῆς ἰδίας χρονικῆς περιόδου (Kal. Maías), παρέλειψε τὸ ἐπίθ. Maías, ὡς καὶ ἡμεῖς λέγομεν προκειμένου περὶ ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος : π. χ. **τὴν Πέμπτην ἔφυγεν ἢ τὸ Σάββατον θὰ ἔλθῃ**, ἢ περὶ ὥρων τῆς ἰδίας ἡμέρας λέγομεν : π. χ. **εἰς τὰς 3 μ. μ.** ἢ περὶ μηνῶν τοῦ ἰδίου ἔτους λέγομεν μόνον : **τὸν Φεβρουάριον ἀνεχώρησε ἢ : τὸν Μαῖον θὰ ἀναχωρήσῃ** || Ibi (δηλ. Neapoli) eum Balbus ἐνν. adit προσήλθεν εἰς αὐτόν, τὸν ἐπεσκέφθη. Ὁ L. Cornelius Balbus ἦτο ἀπὸ τὰ Γάδειρα τῆς Ἰσπανίας, πολλὰς ὑπηρεσίας προσενεγκὼν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, διὰ τὰς ὁποίας ἀμειβόμενος ἔγεινε Ῥωμαῖος πολίτης, ἦλθε καὶ ἔγκατεστάθη εἰς τὴν Ῥώμην, ἔγεινεν ἐπιφανής, κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἠκολούθησε τὸν Καίσαρα, ὃ ὁποῖος ἔπειτα τοῦ ἐνελιστευθῆ τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας του. || eodem die δηλ. τῇ XIII Cal. Maías, καθ' ἣν ἡμέραν ἐγράφη καὶ ἡ παρούσα ἐπιστολή. Ὅτι δὲ ὁμιλεῖ ὡς περὶ ἡμέρας ἄλλης, περασμένης, καὶ δὲν λέγει **σήμερον**, τοῦτο ἔξηγεῖται ἐκ τῆς συνήθειας τῶν Ῥωμαίων νὰ λαμβάνωσιν ὑπ' ὄψιν ὄχι τὸν χρόνον καθ' ὃν ἔγραφον τὴν ἐπιστολήν, ἀλλὰ τὸν χρόνον καθ' ὃν θ' ἀνεγινώσκετο αὕτη ὑπὸ τοῦ ἀποδέκτου. || mecum in Cumano ἐνν. adiit eum Balbus. Ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς πολλαὶ λέξεις δυνάμεναι εὐκόλως νὰ ἐννοηθῶσι παραλείπονται. || Τὸ Cumanum κτῆμα παρὰ τὴν πόλιν Cumae, ἔκειτο ὄχι μακρὰν τῆς Νεαπόλεως (3 4 ὥρας), ὥστε ἠδύνατό τις ἐντὸς τῆς ἰδίας ἡμέρας νὰ εὑρεθῆ καὶ ἐν Νεαπόλει καὶ in Cumano. || illum... ἐνν. Balbus dixit ὃ Βάλβος εἶπεν ὅτι ἐκεῖνος ὃ (Ὁκτάβιος) θὰ (ἐπιχειρήσῃ) νὰ καταλάβῃ τὴν κληρονομίαν (τοῦ Καίσαρος)... Ὁ Ὁκτάβιος, υἱὸς τῆς ἀνεψιᾶς τοῦ Καίσαρος Ἀτίας, εἶχεν υἰοθετηθῆ ὑπ' ἐκεῖνου καὶ ἦτο κληρονόμος ἐξ υἰοθεσίας ἦτο δὲ ὃ Ὁκτάβιος καθ' ὃν χρόνον ἐδολοφονήθη ὃ Καῖσαρ 19 ἐτῶν (γενν. τῇ 23 Σεπτ. τοῦ 63), ὥστε ἡ κληρονομία ἀνδρὸς οἷος ὃ μέγας Καῖσαρ ἦτο λίαν βαρεῖα διὰ τὸν ἀνήλικον Ὁκτάβιον. Εὐτυχῶς διὰ τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος ἐδείχθη λίαν ἀντάξιος τοῦ μεγάλου θεοῦ του, ἐπιτυχὼν ὥστε νὰ ἐμπεδωθῆ κατὰ πρῶτον τόσον νέος ἐν τῇ κληρονομίᾳ τοῦ δολοφονηθέντος Καίσαρος καὶ ὕστερον νὰ ὑπερισχύσῃ τοῦ Ἀντωνίου καὶ νὰ δημιουργήσῃ διὰ τῶν πράξεών του, ὄχι μόνον τῶν πολεμικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν εἰρηνικῶν, τὸν ἐξ αὐτοῦ δικαιοτάτα ἐπικληθέντα **χρυσσοῦν αἰῶνα**. || sed, ut scribis... ἐνν. ἐκ τῶν ἠγουμένων τὸ adibit (ὃ Ὁκτάβιος) θὰ προέλθῃ εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸν Ἀντώνιον. Ἡ λ. **ἑξέθεμις** ἐσηματίσθη ἐκ τῆς λατινικῆς λέξεως *exire* = ἔρις, καὶ τῆς ἑλληνικῆς

θέμις. || Bouthotria... tua res (εις τὸ Βουθρωτὸν ἀφορῶσα ὑπόθεσις σου)· ὁ Ἄτικός εἶχεν ἐν Βουθρωτῶ τῆς Ἡπείρου μεγάλα κτήματα, ἀλλ' ὁ Καῖσαρ εἶχε περιλάβει καὶ τὸ Βουθρωτὸν εἰς τὰς χώρας τὰς ὁποίας διένειμεν εἰς τοὺς παλαιμάχους στρατιώτας του (veterani) ὁ Ἄτικός ἐξήτησε παρὰ τοῦ Καίσαρος διὰ μέσου τοῦ Κικέρωνος ν' ἀνακληθῆ ἢ ἀπόφασις του ἐκείνη, ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ Καίσαρος προέλαβε καὶ οὕτως ἔμμενεν ἡ ἀπόφασις ἐκείνη ἰσχύουσα. Τώρα ὁ Κικέρων ὑπισχνεῖται εἰς τὸν Ἄτικὸν νὰ ἐνεργήσῃ παρὰ τοῖς ὑπάτοις Ἀντωνίῳ καὶ Δολλαβέλα, διαδόχῳ τοῦ Καίσαρος, ἵνα ἐπιτύχῃ ἐκεῖνο ὅπερ ὁ θάνατος τοῦ Καίσαρος ἠμπόδισε. || *mihī est .. erit curae* ἐμοὶ μέλημά ἐστι καὶ ἔσται, καὶ τώρα φρονίζω καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ φρονίσω περὶ αὐτοῦ. || *Quod quaeris* (ἐκεῖνο) ὅπερ ἐρωτᾷς. || *iamne ad centena Cluvianum* (ἐνν. *perducatur*)= ἂν ἤδη ἢ παρὰ τοῦ Κλουβίου κληρονομία φθάσῃ εἰς τὰς 100.000 σηστερτίων. Ὁ Cluvius ἦτο ἐκ τῶν Ποτιόλων (Puteoli), τραπεζίτης (ἀργυρομοιβὸς) καὶ ἐκληροδότησεν εἰς τὸν Κικέρωνα τῶ 46 π. Χ. μέρος τῆς ἐν Ποτιόλοις μεγάλης περιουσίας του· τὴν κληρονομίαν ταύτην ὁ Κικέρων τώρα εὐρισκόμενος εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐξετάζει πόση εἶναι καὶ τί εἰσόδημα παρέχει καὶ πληροφοροεῖ καὶ τὸν φίλον του περὶ αὐτῶν. || *adventare videtur* φαίνεται ὅτι φθάνει (τὰς 100.000 σηστερτίων). || *scilicet primo anno...* δηλ. κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος (45 π. Χ.) ἐμοζεύσαμεν 80.000 σηστερτίων. || *Quintus pater* Κόιντος ὁ πατήρ· ἐννοεῖ τὸν ἀδελφόν του Κόιντον Τύλλιον Κικέρωνα, ὁ ὁποῖος εἶχε σύζυγον ἀδελφὴν τοῦ Ἀττικοῦ, Πομπωνίαν, ἀφ' ἧς εἶχε διαζευχθῆ τὸ προηγούμενον ἔτος. || *gravia χαλεπά, δυσάρεστα.* || *maxime quod...* πρὸ πάντων ὅτι τώρα χαρίζεται τῇ μητρὶ, κάμνει τὸ χατίρι τῆς μάνας του. || *cui (matri) antea...* πρὸς τὴν ὁποίαν μητέρα πρότερον ὁ υἱὸς ἐφέρετο ὡς ἐχθρός, μολονότι ἐκείνη πρὸς αὐτὸν ἐφέρετο καλῶς (*bene merenti*). || *ardentes...* *in eum litteras* ἐπιστολὴν φλογεράν, πῦρ κατ' αὐτοῦ (τοῦ υἱοῦ) πνέουσιν. || *ad me misit* πρὸς ἐμὲ ἔπεμψεν (ὁ πατήρ Κόιντος). || *illo quid agat...* ἂν ξεύρης, ἐκεῖνος τί κάνει, καὶ ἂν ἔχῃ ἀπέλθει ἐκ Ῥώμης. || *scribas ad me velim* θὰ ἐπεθύμουν νὰ μου γράψῃς. || *hercule* μὰ τὸν Ἡρακλέα. || *si quid aliud, vehementer delector tuis litteris* εἴπερ τι ἄλλο, σφόδρα χαίρω λαμβάνων ἐπιστολάς σου.

Εἰς τὴν 13ην ἐπιστολὴν (*ad Att. 16, 4*)

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη τὴν 10 Ἰουλίου τοῦ 44 π. Χ., δηλ. μῆ-
νας μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καίσαρος, ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος εὐρισκο-
μένου εἰς τὸ κηῖμά του (Puteolanum) πλησίον τῶν Ποτιόλων (Pu-
teoli) πρὸς τὸν φίλον του Ἀττικὸν εἰς Ῥώμην. Τὴν 8 Ἰουλίου ἰδ.
ἔτους εἶχε γράψει καὶ ἄλλην ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἴδιον Ἀττικὸν (*ad*
Att. 16,1), τὴν ὁποίαν τοῦ ἔστειλε μὲ τὸν Κόιντον Τύλλιον Κικέρωνα,
καὶ εἰς τὴν ὁποίαν τοῦ ἔγραφεν ὅτι θὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν *Νησίδα*, μίαν
μικρὰν νῆσον, εἰς τὸν κόλπον τῆς Νεαπόλεως κειμένην καὶ σήμερον
Nisita κολουμένην, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ υἱὸς Λούκουλλος εἶχεν ἔπαυλιν.
Εἰς τὴν 10 αὐτὴν ἐπιστολὴν τοῦ γράφει ὅτι ἐπῆγε, ὅτι συνητήθη
ἐκεῖ μὲ τὸν Βρούτιον κ. ἄ.

1. Ita ut heri tibi narravi, vel fortasse hodie κατὰ λέξιν ἔτσι
ὄπως σοῦ ἔγραψα (διηγήθην) χθὲς ἢ ἴσως σήμερον. Ὅπως εἶναι ἢ
διατύπωσις φαίνεται εἰς ἡμᾶς γελοία, ἂν δὲν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν
ἰδιοτρολίαν τῶν Ῥωμαίων νὰ μεταχειρίζονται εἰς τὰς ἐπιστολάς των
χρόνον τοῦ ὄηματος καὶ χρονικὰ μόρια ὄχι σύμφωνα μὲ τὸν χρόνον
ποῦ ἐγράφειτο ὑπὸ τοῦ ἀποστολέως ἢ ἐπιστολῆ, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὸν
χρόνον ποῦ θὰ ἐλαμβάνετο ὑπὸ τοῦ παραλήπτη αὐτῆς. Καὶ ἔδῳ ὁ Κι-
κέρων ἐννοεῖ: Ὅπως σοῦ ἔγραψα εἰς τὴν ἐπιστολὴν ποῦ ἔλαβες χθὲς
ἢ ἴσως σήμερον: ἢ ὄπως ἐδιάβασες χθὲς (ἂν τὴν ἔλαβες χθὲς) ἢ σή-
μερον ἴσως, ἂν τὴν ἔλαβες σήμερον, εἰς τὴν ἐπιστολὴν μου. Ἡ ἀμφι-
βλία τοῦ Κικέρωνος ἂν ὁ Ἀττικὸς ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν του τὴν 9
Ἰουλίου (χθὲς) ἢ τὴν 10 (hodie) προήρχετο ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Κόιντος
ἔλεγεν ὅτι θὰ ἀνεχώρει τὴν ἐπομένην (- Quintus enim altero die
aiebat—). || Quintus (Tullius Cicero) ἀνεψιὸς τοῦ Κικέρωνος, ἐκ
πατρὸς, καὶ τοῦ Ἀττικοῦ, ἐκ μητρός. || altero die se aiebat ἐνν. pro-
fecturum esse. || in Nesida ἐνν. (trans)imus. || Ibi Brutus ἐνν. erat.
|| doluit de Nonis Juliis ἔλυπῆθη διὰ τὰς Νώνας 7ην τοῦ Ἰουλίου.
Ἡ Ἀντωνία καὶ αἱ ὀπαδοὶ του ὤρισαν διὰ τὴν 7ην Ἰουλίου
πρὸς τιμὴν τοῦ Καίσαρος ἀγῶνας καὶ συγχρόνως μειωνόμασαν τὸν
Πέμπτον μῆνα (Quintilis) εἰς *Ἰούλιον* (Julius) πάλιν πρὸς τιμὴν
τοῦ Καίσαρος. Αὐτὸ βέβαια δὲν ἦτο εὐάρεστον διὰ τὸν Βούτιον καὶ
τοὺς ἄλλους δολοφόνους τοῦ Καίσαρος. || Itaque δι' αὐτὸν τὸν λόγον.
|| scripturum ἐνν. esse. || Iudi Apollinares ἀγῶνες πρὸς τιμὴν τοῦ

Ἀπόλλωνος, Ἀπολλώνια, εἶχον ἰδρυθῆ ἀπὸ τὸ 214 π. Χ. καὶ ἐτε-
 λοῦντο κατ' ἔτος τῆ 13 Ἰουλίου, καθ' ἣν ἡμέραν ἐγεννήθη καὶ ὁ Καί-
 σαρ τὸ 100 π. Χ. || proscriberent, proscribo προκηρύττω. Ἀφ' οὗ
 οἱ περὶ τὸν Ἀντώνιον ὄρισαν ἀγῶνας Nonis Juliis, ὁ Βροῦτος, ὡς
 praetor τοῦ ἔτους 44 ἐπιμένων εἰς τὴν παλαιὰν ὀνομασίαν τοῦ μηνὸς
 (Quintilis) παρήγγειλε νὰ προκηρυχθῆ ἡ venatio ἐκείνη III Idis
 Quintiles. Καὶ ἀνάλογον μὲ τοὺς ἰδικούς μας παλαιοημερολογίτας
 καὶ νεοημερολογίτας. || Libo, L. Scribonius Libo, ἔγινεν ὑπατοῦς
 βραδύτερον τὸ 34 π. Χ., ἦτο πενθερὸς τοῦ Σέξτου Πομπηίου καὶ
 ἀδελφὸς τῆς Σκριβωνίας ἐκείνης, ἡ ὁποία ἔγινεν ἔπειτα σύζυγος τοῦ
 Ὀκταβιανοῦ. || intervenit ἐν τῷ μεταξύ ἤλθε. || Is ἐνν. ait, ἐξ αὐτοῦ
 δὲ τοῦ ait ἐξαρτᾶται ἡ ἀπαρεμφατικὴ πρότασις Philonem... venisse...
 || suum δηλ. Libonis libertum. Libertus Pompei ἢ Libonis εἶ-
 ναι ὁ πρόφην δοῦλος τοῦ Πομπηίου ἢ τοῦ Λίβωνος..., τὸν ὁποῖον ὁ
 Πομπ. ἢ ὁ Λίβων ἐκήρυξεν ἐλεύθερον. || a Sexto (Pompeio) ἀπὸ μέ-
 ρους τοῦ Σέξτου Πομπηίου, υἱοῦ τοῦ Μεγάλου Πομπηίου. Ὁ Σέξ-
 τος Πομπηίος τότε εὐρίσκετο εἰς τὴν Ἰσπανίαν. || ad consules sive
 quo alio nomine sunt πρὸς τοὺς ὑπάτους εἴτε ὅπως ἄλλως λέγον-
 ται. Ὑπατοὶ τότε ἦσαν ὁ Ἀντώνιος καὶ ὁ Δολαβέλλας, ὁ δεύτερος οὗ-
 τος ἀντὶ τοῦ δολοφονηθέντος Καίσαρος· ἀλλὰ τούτους δὲν ἤθελον ὄλοι
 νὰ τοὺς ἀναγνωρίσουν ὡς νομίμους ὑπάτους, ἀφ' οὗ δὲν εἶχον ἐκλεχθῆ
 ἀπὸ τοῦ λαοῦ εἰς τακτικὰς ἐλευθέρως ἐλογάς, ἀλλὰ εἶχον γίνει κατὰ
 διαταγὴν τοῦ Καίσαρος, ὁ ὁποῖος ζῶν εἶχε προορίσει τὸν Δολαβέλλαν
 διὰ τὴν ὑπατείαν τοῦ ἔτους 43. Τὸ quo alio nomine εἶναι ἀφαιρ. τῆς
 ἰδιότητος, κατηγορούμενον. || Earum δηλ. litterarum. || exemplum
 σχέδιον. || legit ἀνέγνωσεν, ὁ Λίβων. || si quid videretur (ἐρωτῶν
 ἡμᾶς) ἀν θέλωμεν νὰ φέρωμεν καμμίαν μεταβολήν. || παρὰ λέξιν παρὰ
 τὴν ὀρθὴν χρῆσιν, ὄχι πολὺ ἀκριβῶς εἰρημένα. Δηλ. παρετήρησαν μό-
 νον ὅτι τὸ λεκτικὸν ἔπρεπε κάπου νὰ τροποποιηθῆ ἐπὶ τὸ ἀκριβέστε-
 ρον. || cateroqui ἄλλως, ἀτὸ τῆς ἄλλης ἀπόψεως (ἡ ἐπιστολὴ ἦτο πολὺ
 καλὰ γραμμένη). || non contumaciter ὄχι περιφρονητικῶς, αὐθαδῶς.
 || tantum μόνον. || addi παθητ. ἀπαρ. τελ. τοῦ addo προσθέτω. Ἡ
 προσθήκη θὰ ἐγένετο εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Σέξτου Πομπηίου, τῆς
 ὁποίας σχέδιον ἀνέγνωσεν ὁ Λίβων. || placuit (nobis) ἔδοξεν ἡμῖν,
 μᾶς ἐφάνη καλόν. || quod erat... διότι ἦτο μόνον πρὸς τοὺς ὑπάτους
 (coss. = consulibus). Ὁ Βροῦτος δηλ. καὶ ὁ Κικέρων ἔδωσαν γνώμην

ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Σέξτου Πομπηίου νὰ μὴ ἀπευθίνεται μόνον πρὸς τοὺς ὑπάτους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἄρχοντας, τοὺς πραιτωρας (praet.), τοὺς δημάρχους (tribb. p.) καὶ πρὸς τὴν σύγκλητον. Ὁ λόγος δέ, διὰ τὸν ὁποῖον ἦσαν τῆς γνώμης αὐτῆς, λέγεται κατωτέρω, ne illi... essent. || proferrent... profero litteras φέρω καὶ ἀναγινώσκω ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἄρχοντας καὶ τὴν σύγκλητον. || ad ipsos πρὸς αὐτοὺς μόνους; ἰδιωτικῶς. Δηλ. ὁ Βροῦτιος καὶ ὁ Κικέρων ἐφοβήθησαν μήπως οἱ ὑπάτοι, λαμβάνοντες τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Σέξτου Πομπηίου, θὰ ἐθεώρουν αὐτὴν ὅτι ἀπευθίνεται πρὸς αὐτοὺς μόνους καὶ ὅτι τότε δὲν εἶχον καμμίαν ὑποχρέωσιν νὰ τὴν ἀνακοινώσουν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἄρχοντας καὶ τὴν σύγκλητον διὰ τῆς προσθήκης ὁμῶς τοῦ ἐπρότειναν αὐτοὶ ἐδίδετο ἐπισημότερος χαρακτὴρ εἰς τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἐξηφαλίζετο καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἄλλους ἄρχοντας καὶ πρὸς τὴν σύγκλητον ἀνακοίνωσις αὐτῆς.

2. Sextum (Pompeium) .. nuntiant ἔνν. litterae. Ὁ Σέξτος Πομπηίος ἐν τῇ ἐπιστολῇ του πρὸς τοὺς ὑπάτους ἔγραφεν ἀκόμη καὶ ὅτι αὐτὸς μὲ ἕνα μόνον λεγεῶνα ἦτο εἰς τὴν Νέαν Καρχηδόνα, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκυρίευσεν τὴν ὀχυρὰν πόλιν Barea. || Karthagine ἔνν. nova. Ἐν τῇ Νέᾳ Καρχηδόνι τῆς Ἰσπανίας, πλησίον δὲ τῆς Νέας Καρχηδόνας καὶ εἰς τὰ Ν. Δ. αὐτῆς ἔκειτο ἡ πόλις Barea (σημ. Vera). || eique δηλ. Sex. Pompeio. || nuntiatum esse ἐξαργαῖται ἀπὸ τὸ nuntiant, καθὼς καὶ τὸ μετὰ τὸ undique ἐννοούμενον fuisse καὶ τὸ revertisse. || de Caesare δηλ. de morte Caesaris. || capto oppido (Barea) miram... τόση μεγάλη, ἔλεγεν ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Σέξτου, ἦτο ἡ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Καίσαρος χαρὰ τοῦ λαοῦ, ὥστε ἐλησμόνησαν μέσα εἰς τὴν χαρὰ του; αὐτὴν τὴν θλίψιν τοῦ ἔπρεπε νὰ ἔχουν διὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεώς των. || sed illum δηλ. Sex. Pompeium. || in ulteriore ἔνν. Hispania. Ἡ Ἰσπανία ἐχωρίζετο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων εἰς τὴν πέραν τοῦ Ἰβηρος (Ἔβρου) ποταμοῦ Ἰσπανίαν (Hispania ulterior) καὶ εἰς τὴν ἐντεῦθεν (Hispania citerior), εἰς αὐτὴν δὲ τὴν ἐντεῦθεν Ἰσπανίαν ἔκειτο ἡ νέα Καρχηδὼν καὶ ἡ Barea. Μὲ αὐτὴν τὴν δῆλωσίν του ὁ Σέξτος Πομπηίος θέλει νὰ ἀφαιρέσῃ πᾶσαν ὑποψίαν ἀπὸ τοὺς ὑπάτους, ὅτι αὐτὸς σκέπτεται νὰ ἐμμεταλλευθῇ τὴν περίστασιν τῆς δολοφονίας τοῦ Καίσαρος, ἀφ' οὗ ἀπομακρύνεται ποιοσσότερον ἀπὸ τὴν Ῥώμην. || nihil esse... ὅτι δὲν γίνεται τίποτε ἄλλ' ἐντραπῆ εἰς αὐτὸν νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν πατρικίαν του περιουσίαν καὶ τὴν αὐ-

κίαν· ἐδήλου δηλ. σαφῶς ὅτι αὐτὸς ἂν δὲν ἀποκατασταθῆ εἰς τὰ πατρικὰ του ἀγαθὰ, δὲν θὰ καταθέσει τὰ ὄπλα. || nisi... liceret ἔνν. sibi. || ad laudem suam ἔνν. reverti. Ὁ Καίσαρ εἶχε δημεύσει τὴν οἰκίαν τοῦ Πομπηίου καὶ ἔπειτα τὴν εἶχε πωλήσει εἰς τὸν Ἀντώνιον, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν ἄλλην περιουσίαν τοῦ Πομπηίου καταλάβει. || summa (θηλ.) postulatorum τὸ κεφάλαιον τῶν αἰτημάτων. || dimittantur... dimitto exercitum ἀπολύω τὸν στρατόν. || ubique δπουδῆποτε. Ἐννοοῦσε ὁ Σέξτο; Πυρπηίος κυρίως τοὺς στρατοὺς τοῦ Λεπίδου, τοῦ Πλάγκου καὶ τοῦ Πολλίωνος, οἱ ὁποῖοι ἦσαν εἰς τὴν Γαλατίαν καὶ τὴν Ἰσπανίαν.

3. De Buthrotiis... περὶ τῆς ὑποθέσεως τῶν Βουθρωτίων, δηλ. τῶν κατοίκων τοῦ εἰς τὰ παράλια τῆς Ἡείρου κειμένου Βουθρωτοῦ. Ὁ Καίσαρ εἶχε περιλάβει εἰς τὰς χώρας, τὰς ὁποίας διεμοίραζεν εἰς τοὺς παλαιμάχους στρατιώτας του (veterani), καὶ τὸ Βουθρωτόν. Ἀλλὰ ὁ Ἀττικὸς, ἐπειδὴ εἶχε ἐκεῖ μεγάλα κτήματα, ἐφρόντισε νὰ ἐξαίρεθῆ αὐτὸ καὶ ὁ Καίσαρ εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ἀττικοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐπρόλαβε καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του, διότι ἐδολοφονήθη ἐν τῷ μεταξῦ. Ὁ Κικέρων εἶχεν ἀναλάβει νὰ ἐνεργήσῃ πλησίον τῶν νέων ὑπάτων, Ἀντωνίου καὶ Δολαβέλλα, ὁ ὁποῖος ἦτό ποτε καὶ γαμβρὸς του, νὰ πραγματοποιηθῆ ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Καίσαρος, ἀλλὰ, ὅπως γράφει, δὲν εἶχεν ἀκόμη τίποτε κατορθώσει. || Alii ἔνν. respondebant ἢ nuntiabant, ἐκ τούτου δ' ἐξαρτῶνται τὰ ἀπαρέμματα concisos (esse) καὶ aufugisse concido κατακόπτω. || agripetae (ager, peto) εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ ἐζητοῦν νὰ καταλάβουν ἀπὸ τοὺς διανεμηθέντας ἀγροὺς. || Plancum εἶναι ὁ Γναῖος Μουνάτιος Πλάγκος ἀδελφὸς τοῦ Λευκίου Μουνατίου Πλάγκου Βούρσα (Bursa), ἐκλελεγμένος τότε, ὅτε ἐγράφη ἡ ἐπιστολὴ αὐτῆ, πραιτωρ (praetor designatus) διὰ νὰ στρατηγήσῃ τὸ 43 π. Χ. Οὗτος εἶχε σταλῆ ὑπὸ τῶν ὑπάτων διὰ νὰ κανόνισῃ τὴν ὑπόθεσιν τῶν Βουθρωτίων. || acceptis n immis illos reliquisses illis relictis aufugisse συμπύκνωσις τοῦ λόγου· αἱ ἀφαιρετικαὶ εἶναι ἀπόλυτοι, ἡ πρώτη προσδιοριστικὴ τῆς δευτέρας ἢ μᾶλλον τοῦ ἔνεκα τῆς συμπύκνωσεως συγχωνευθέντος ἀπαρεμμάτου reliquisse (illos). Ἐξήγησον: ἄλλοι ἀνήγγελλον ὅτι ὁ Πλάγκος λαβὼν τὰ χρήματα (ἐγκατέλιπεν ἐκείνους καὶ) ἐκείνους ἐγκαταλιπὼν ἔφυγε. || quid eius (rei) sit πλαγ. ἐρωτ. ἀπὸ τὸ scitutum = αἰ συ.βαίνει μὲ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἢ ἀληθεύῃ ἢ ὄχι ἢ γεν. eius (rei)

ἔξαργτάται ἀπὸ τὸ ὄ. sit. || nī statim... ἔνν. accipiam ἂν δὲν λάβω ἀμέσως... || aliquid litterarum καμμίαν ἐπιστολήν.

4. Iter illud Brundisium τὸ ταξειδι ἐκεῖνο εἰς Βρενδῆσιον· ὅπως τὸ ὄῆμα εο συντάσσεται μὲ αἰτιατικὴν ἕο Brundisium=πηγαίνω, ταξειδεύω εἰς Βρενδῆσιον), οὕτω καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ παραγόμενον ἀφηρημένον iter· iter Brundisium ἢ εἰς Βρενδῆσιον ὁδός, πορεία, ταξειδι.

|| de quo (itinere) dubitabam τὸ ὁποῖον ταξειδιον ἐμελετοῦσα, εἶχα σκοπὸν νὰ το κάμω (ἐπιστ. ad Att. 16, 2, 4). Σημειωτέα ἢ χρῆσις τοῦ dubitare μὲ τὴν πρόθ. de καὶ ἀφαιρετικὴν ἢ μὲ ἀπαρέμφατον ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ μελετῶ καὶ θέλω, σκέπτομαι νὰ κάμω τι. || sublatum esse videtur φαίνεται ὅτι ἐματαιώθη. || legiones... dicuntur λέγουν ὅτι καταφθάνουν οἱ λεγεῶνες (τοὺς ὁποίους ὁ Ἀντώνιος ἐκάλεσεν ἐκ Μακεδονίας εἰς Ἰταλίαν, εἰς Βρενδῆσιον). Ἡ εἶδησις ὅμως αὕτη δὲν ἦτο ἀκριβής, διότι, ὅπως ἐξ ἄλλης ἐπιστολῆς μανθάνομεν (ad famil. 12, 23, 2), ὁ Ἀντώνιος μόλις τῇ 10 Ὀκτωβρίου ἐπορεύθη εἰς προὔπλάντησιν τῶν Μακεδονικῶν ἐκεῖνων λεγεῶνων. || Haec navigatio αὐτὸς ὁ ἀπ' ἐδῶ, ἀπὸ τῶν Ποιτίδων δηλ., πλοῦς. || suspiciones periculi ὑποψίας, φόβους ὅτι κινδυνεύομεν ἀπὸ τοὺς πειρατὰς. || constituebam, constituo κάμνω πρότασιν. || uti ὁμοπλοία· τὸ ὄῆμα uxor εἰς τὴν λατινικὴν συντάσσεται μὲ ἀφαιρετικὴν· ἐδῶ ὁ Κικέρων μεταχειρισθεὶς τὴν ἑλληνικὴν λέξιν **ὁμοπλοία** ὡς προσδιορισμὸν τοῦ uti, ἔθεσεν αὐτὴν κατὰ δοτικὴν, ἢ ὁποῖα ἀναπληροῖ συνήθως τὴν ἀφαιρετικὴν τῆς λατινικῆς γλώσσης· uxor **ὁμοπλοία** πλέω, ταξειδεύω μαζί (ἐδῶ μαζί μὲ τὸν Βροῦτον). || offendi, παρακ. τοῦ offendo εὐρίσκω.

|| (Gn.) Domitius (Ahenobarbus), υἱὸς τοῦ Λευκίου Δομιτίου Ἀηνοβάβρου καὶ ἀνεψιὸς ἐξ ἀδελφῆς τοῦ Μάρκου Πορκίου Κάτωνος, πατρὸς τοῦ Πομπηίου, φίλος τῶν δολοφόνων τοῦ Καίσαρος Κασσίου καὶ Βρούτου καὶ μεταξὺ τῶν συνωμοτῶν, ὅπως καὶ οἱ κατωτέρω ἀναφερόμενοι Sestius καὶ Bucilianus. || bona plane· τὸ plane ἐπιτείνει τὴν σημασίαν τοῦ bona. || dicrota δίκροτα, μὲ δύο σειρὰς κωπῶν πλοῖα ταχέα. || navigia luculenta πλοῖα πολὺ ὠραία. || praeterea ἐκτὸς δηλ. τῶν δικρότων τοῦ Δομιτίου. || Nam Cassii... δὲν ἀναφέρω, λέγει, τὸν στόλον τοῦ Κασσίου· διότι ναὶ μὲν εἶναι καλός, ἀλλὰ δὲν τὸν λογαριάζω (numero) γὰρ πάρα πέρα ἀπὸ τὸν Σικελικὸν πορθμὸν, διότι ἐκεῖνος πλέει διὰ τὴν Συρίαν, ὅχι διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὅπου σκεπτόμεθα ἡμεῖς νὰ ὑπάγωμεν. || submolestum ὀλίγον δυσάρεστον ἢ πρόθ. sub,

ὅπως καὶ ἡ πρόθ. ὑπὸ εἰς τὴν ἑλληνικὴν, συντιθεμένη μὲ ἐπίθετα ἢ ῥήματα ἢ ἐπιρρήματα μετριάξει τὴν ἔννοιαν αὐτῶν πρβλ. sub grandis=λίγο μεγάλος μεγαλούτσικος, subimprudens=λιγάκι ἀναιδής, ὑπόπικρος=πικρούτσικος, ὑπόμελας μαυρειδερός, ὑπόλευκος=κἄπως ἄσπρος κ.ἄ. || parum συνάπτεται μὲ τὸ properare. || primum .. deinde... ἀναφέρονται οἱ λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους δὲν βιάζεται ὁ Βροῦτος νὰ ἀποπλεύσῃ ἐκ τῆς Ἰταλίας. || confectorum ludorum nuntios τὴν ἀναγγελίαν τῶν ἀγώνων ἀφ' οὗ τελεσθοῦν. Τῶν ἀγώνων αὐτῶν (ludi Apollinares), οἱ ὁποῖοι θὰ ἐτελοῦντο μετὰ δύο ἡμέρας τῆ 13 Ἰουλίου, τὴν ἐπιμέλειαν εἶχεν ὁ Βροῦτος ὡς πρῶτος τοῦ ἔτους ἐκείνου, 44 π. Χ., καὶ εἶχε πολὺ ἐνδιαφέρον, τώρα κατ' ἀνάγκην ἀπὸν ἐκ Ῥώμης, νὰ τελεσθοῦν ὅσον τὸ δυνατὸν λαμπρότερον, διὰ νὰ φανῆ εὐάρεστος εἰς τὸν λαὸν καὶ νὰ κερδίσῃ τὴν εὐνοίαν του, ποῦ τοῦ ἦ ὁ τώρα τόσον πολῦτιμος. || consistens... σταματῶν εἰς πάρα πολλοὺς τόπους. Ὁ Βροῦτος ἤθελε νὰ μὴ ἀπομακρυνθῆ πολὺ ἀπὸ τὴν Ῥώμην, ἐλπίζων νὰ εὕρῃ καμμίαν εὐκαιρίαν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς αὐτὴν καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρχήν. || commodius συμφερότερον. || processerimus τετελ. μέλλ., procedo προχωρῶ. || exploratiora ἔνν. μαρία ἔάν, λέγει, προχωροῦντες εἰς τὸν πλοῦν μας ἴδωμεν ὅτι ἡ θάλασσα εἶναι ἀσφαλὴς ἀπὸ τοὺς πειρατάς, τότε ἐγὼ θὰ ἀφήσω τὸν Βροῦτον νὰ ἔλθῃ ὅταν θέλῃ καὶ ἐγὼ θὰ πλεύσω τὸ ταχύτερον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπωφελοῦμενος τοὺς πνέοντας ἔτησις (ἀνέμους).

